

DISKRIMINACIJA U SRBIJI 2014

IZVEŠTAJ
KOALICIJE PROTIV DISKRIMINACIJE

Saša Gajin (ur.)

CUPS

KPD

CIVIL
RIGHTS
DEFENDERS

CENTAR ZA UNAPREĐIVANJE PRAVNIH STUDIJA

BIBLIOTEKA | SUOČAVANJA

BIBLIOTEKA
• SUOČAVANJA •

57

Urednik
PROF. DR JOVICA TRKULJA

Urednik izdanja
DR SAŠA GAJIN

Objavlјivanje ove knjige pomogla je organizacija
Civil Rights Defenders

Izdavač
Centar za unapređivanje pravnih studija
Goce Delčeva 36, 11000 Beograd
Tel: 2608 360, Fax: 2608 346
E-mail: cups@cups.rs, www.cups.rs

Za izdavača
prof. dr Vladimir V. Vodinelić

Priprema i štampa
„Dosije studio“, Beograd

Tiraž
500 primeraka

ISBN 978-86-7546-098-5

DISKRIMINACIJA U SRBIJI 2014

IZVEŠTAJ
KOALICIJE PROTIV DISKRIMINACIJE

Beograd
2015

SADRŽAJ

Uvodnik	7
Gayten-LGBT, centar za promociju LGBTIQ prava	13
Udruženje studenata sa hendikepom – USH	29
Praxis.....	46
Regionalni centar za manjine	71
Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava.....	82
Mreža odbora za ljudska prava u Srbiji CHRIS	96

UVODNIK

Princip jednakosti, načelo da su svi ljudi jednaki bez obzira na lična svojstva, u modernim društvima predstavlja više od pravnog standarda – radi se o moralnom imperativu, o tome da nije moguće opravdati obespravljivanje jednih ili privilegovanje drugih zbog toga što oni dele istu rasu, boju kože, nacionalnu pripadnost, etničko poreklo, versko ili političko uverenje, pol, seksualnu opredeljenost, ili drugo lično svojstvo. Ono što je do juče bilo smatrano kao normalno, poželjno i pravno dozvoljeno, sada je u razvijenim pravnim kulturama zakonom zabranjeno, društveno nepoželjno i moralno neprihvatljivo.

Koalicija protiv diksriminacije nastala je upravo sa ciljem da odlučujuće doprinese približavanju naše zemlje ovom civilizacijskom standardu. Koaliciju, osnovanu u martu 2005. uz podršku Švedskog helsinškog komiteta za ljudska prava, organizacije koja je 2010. preimenovana u Civil Rights Defenders, čine sledeće nevladine organizacije: Centar za unapređivanje pravnih studija, Mreža odbora za ljudska prava u Srbiji – CHRIS, LABRIS – organizacija za lezbejska ljudska prava, GAYTEN LGBT, Udruženje studenata sa hendikepom, PRAXIS i Regionalni centar za manjine. Na prvom sastanku Koalicije definisani su osnovni principi i vrednosti na kojima počiva njen rad:

„Koalicija protiv diskriminacije je formirana da bi informisala javnost o svim slučajevima diksriminacije a posebno mizoginije, rasizma, ksenofobije, homofobije, diskriminacije dece i osoba sa hendikepom u Srbiji, a sve u cilju podržavanja, uvođenja i primene antidiskriminacionih zakona u našem pravnom sistemu.

Rad Koalicije protiv diskriminacije se temelji na načelima poštovanja različitosti i razvijanja solidarnosti sa diskriminiranim grupama, nenasilju, otvorenosti rada, nedeljivosti ljudskih prava i principu nehierarhije ljudskih prava.“

Deset godina nakon formiranja, čini se da nevladine organizacije-članice Koalicije, samostalno i zajedno sa drugim članicama, efikasno rade na ostvarivanju ciljeva radi kojih su se udružile. Na prvom mestu, informacije o diskriminatorskoj praksi, najčešće u vidu saopštenja KPD, objavljuju se na zajedničkoj internet stranici Koalicije: www.stopdiskriminaciji.org. Članice Koalicije se redovno okupljaju i zajednički nastupaju u javnosti. Svaka članica Koalicije razvila je svoj program aktivnosti u cilju borbe protiv diskriminacije – od pružanja usluga pravne pomoći žrtvama diskriminacije, praćenja sprovođenja zakona u oblastima u kojima dolazi do diskriminatorskog postupanja, analiziranja nedostataka domaćeg zakonodavstva, kao i uzroka i posledica diskriminacije u pojedinim oblastima društvenog života, pa do programa obuke za borbu protiv diskriminacije, podizanja pravne svesti građana i vlasti i vođenja kampanje za usvajanje posebnih antidiskriminacionih zakona.

Jedan od značajnijih rezultata Koalicije je usvajanje „Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom“ u aprilu 2006. Ovaj Zakon predstavljao je prvi pravi antidiskriminacioni propis u našoj zemlji. Nastao je na temelju Modela zakona protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom radne grupe Centra za unapređivanje pravnih studija iz 2003, teksta čije su usvajanje od državnih organa uporno više godina zahtevale, uz organizacije osoba sa invaliditetom, i same članice Koalicije.

U martu 2009. godine najzad je usvojen i opšti Zakon o zabrani diskriminacije. Prvi model Opšteg zakona protiv diskriminacije urađen je još 2001, a Koalicija je 2005. usaglasila

modele ovog i Zakona protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom. Tada je otpočelo lobiranje za usvajanje oba zakona. Zakon protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom je usvojen 2006, dok opšti antidiskriminacioni zakon još tri godine nakon toga nije bio na dnevnom redu Skupštine Srbije i pored zahteva nekih parlamentarnih stranaka.

U drugoj polovini 2008. i početkom 2009. Koalicija protiv diskriminacije radila je zajedno sa Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Ministarstvom rada i socijalne politike na izradi konačnog Nacrta zakona. Rad je podrazumevao najširu javnu raspravu u kojoj su učestvovali svi zainteresovani akteri i trajao je skoro 6 meseci. Ove zajedničke aktivnosti su od strane međunarodnih organizacija i domaće javnosti ocenjene kao najbolji model saradnje vlasti i civilnog društva, naročito nakon utvrđivanja Predloga zakona od strane Vlade i upućivanja u Skupštinu Srbije. U toku javne rasprave nije bilo bitnijih primedbi na verziju zakona koja je upućena Skupštini Srbije na usvajanje.

Manje od 24 časa pre otvaranja sednice Skupštine Srbije, verske zajednice na čelu sa Srpskom pravoslavnom crkvom zahtevale su da se zakon ne usvoji, i to zbog člana 18. koji reguliše diskriminaciju u oblasti verskih prava i člana 21. koji reguliše zabranu diskriminacije u pogledu rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Na osnovu ovog zahteva, vlada Republike Srbije je odlučila da Zakon povuče iz skupštinske procedure. Međutim, nakon snažne kampanje Koalicije protiv diskriminacije, koja je vođena uz podršku velikog broja organizacija civilnog društva, zakon je vraćen u proceduru i konačno usvojen 26. marta 2009.

Nažalost, politički sukobi u vezi sa usvajanjem Zakona nastavljani su i u periodu kad je bilo potrebno da Skupština Srbije izabere Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, u toku zime i proleća 2010. Prema slovu samog Zakona, Poverenik

se bira u skladu sa propisanim uslovima, među kojima je i onaj uslov koji se odnosi na najviše moralne i stručne kvalitete kandidata.

Iako je gotovo 250 organizacija civilnog društva, a na predlog KPD, mesecima zahtevalo od skupštinske većine da svoj glas da predstavniku civilnog društva Goranu Miletiću, na osnovu obične političke samovolje vladajuće većine u Skupštini, izabrana je za Poverenicu osoba za koju je prethodno bilo utvrđeno da ne ispunjava Zakonom propisane uslove za izbor na tu funkciju.¹ Na ovaj način se još jednom pokazalo da problem diskriminacije u društvu nema samo pravni, već i izraženi politički karakter, kao i da demokratski deficiti političkog života i često mizeran nivo pravne kulture onih koji učestvuju u donošenju najvažnijih političkih odluka, znatno otežavaju borbu protiv diskriminatornog postupanja u praksi.

Godišnji izveštaj o diskriminaciji u Srbiji koji je pred čitaocima, predstavlja još jedan u nizu zajedničkih poduhvata članica Koalicije. U jedinstvenoj publikaciji ove vrste u zemlji, članice Koalicije predstavljaju saznanja do kojih su došle prateći diskriminatornu praksu, od postupanja državnih organa u

1 O tome da Poverenica kojoj mandat ističe u maju 2015. ne poseduje “visoke moralne i stručne kvalitete”, a u vezi sa pravnosnažnim odlukama donetim protiv nje koje se između ostalog odnose i na kršenje ustavnog prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja, i to u periodu neposredno pre izbora na funkciju Poverenice u kome je ona vršila funkciju Dekanice Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu, kao i o tome da ona suprotno izričitom zakonskom pravilu da Poverenik ne može da obavlja “drugu profesionalnu delatnost”, od dana izbora na funkciju i dalje obavlja profesionalnu delatnost profesorka na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu, vidi stav Koalicije protiv diskriminacije na sledećim internet adresama:
<http://www.stopdiskriminaciji.org/arhiva/saopstenje-organizacija-civilnog-drustva>
<http://www.stopdiskriminaciji.org/arhiva/zahtev-poverenici-za-zastitu-ravnopravnosti>

sprovedenju zakonskih odredbi o sprečavanju diskriminacije, do fizičkog zlostavljanja pripadnika manjinskih zajednica od strane pojedinaca na gradskim ulicama.

U tom smislu, jedno od najupečatljivijih saznanja do kojih smo došli u toku 2014. odnosi se na postupanje sudova u sporovima za zaštitu od diskriminacije. Naime, u Srbiji i dalje ne postoji, odnosno nije izgrađen jedinstven i efikasan sistem praćenja postupaka koji se u vezi sa diskriminatornim postupanjem vode pred nadležnim sudovima, čime se na osoben način državnim organima, medijima i civilnom društvu bitno otežava praćenje stanja u ovoj oblasti.

Ali i više od toga, podatak do kojeg je u svom istraživanju došao Praxis neposredno upućuje na deficite u praktičnim aspektima borbe protiv diskriminacije pred domaćim sudovima. Naime, Praxis je sproveo istraživanje o broju parničnih postupaka za utvrđivanje diskriminacije i poslao zahtev za pristup informacijama od javnog značaja svim višim sudovima u Srbiji, ukupno 26, sa upitom o broju ovih postupaka koji su pokrenuti na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije iz 2009, Zakona o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom iz 2006. i Zakona o ravnopravnosti polova iz 2009, i to od početka važenja navedenih zakona do slanja zahteva (20. avgust 2014. godine). Rezultati istraživanja su porazni jer potvrđuju da je broj sudova pred kojima nije pokrenut nijedan postupak po osnovu navedena tri antidiskriminaciona zakona veći od pola².

Naša je namera da i u budućnosti nastavimo sa praćenjem pojedinačnih slučajeva diskriminacije, kako bi najširoj

2 Pred sledećih 15 sudova ovi postupci nisu nikad pokrenuti: Viši sudovi u Vranju, Zaječaru, Jagodini, Kraljevu, Leskovcu, Negotinu, Novom Pazaru, Pirotu, Prokuplju, Somboru, Sremskoj Mitrovici, Subotici, Užicu, Šapcu i Čačku.

javnosti mogli da dokumentujemo ono o čemu gotovo svi koji se bave ljudskim pravima dobro znaju: da je diskriminacija u Srbiji endemska i sistemska pojava sa kojom se valja suočiti usvajanjem novih savremenih zakonskih rešenja, ali i svakodnevnim preduzimanjem konkretnih mera pravne i druge zaštite od diskriminatornog postupanja.

Za Koaliciju protiv diskriminacije

Saša Gajin

GAYTEN-LGBT, CENTAR ZA PROMOCIJU LGBTIQ PRAVA

Izveštaj

U periodu aktuelizovanja problematike LGBTIQ osoba u medijima u vezi sa Danom ponosa odnosno Pride nedeljom javlja se **tendencija rasta broja poziva na LGBTIQ SOS Telefonu, kao stalnom servisu organizacije Gayten-LGBT.**

Prethodno se očitava u tendenciji porasta poziva koji se odnose na strah, anksioznost, uznemirenost u vezi sa ličnom sigurnošću i bezbednošću, percepcije vlastitog identiteta u sredini u kojoj žive, odlasku na LGBTIQ mesta okupljanja, te nepoverenju u državne servise i institucije kojima bi trebalo da mogu da se obrate u slučaju nasilja.

LGBTIQ SOS telefon radi svakog radnog dana od 11 do 15 časova, pružajući različite vidove psihološke podrške LGBTIQ osobama, kao i njihovim partnerima/kama, članovima porodice, prijateljima/cama.

Analiza ukupnog broja primljenih poziva na LGBTIQ SOS telefonu u toku 2014. Godine ukazuje da osobe koje se identifikuju kao gej muškarci, ili kao homoseksualni muškarci, imaju najviše problema u pogledu izolacije (zanimljivo je da najviše problema sa izolacijom imaju osobe do 19 godina starosti, i od 50 do 70 godina), straha od reakcije roditelja, uže i/ili šire porodice, familije u pogledu otkrivanja vlastitog identiteta, kao i sredine u kojoj se školuju ili rade – 71 procenata. Zanimljivo je napomenuti da se kao konsekvence

mehanizama homofobije u izvesnoj meri javljaju problemi iz grupe bolesti zavisnosti, kao što su kockanje, alkohol i korišćenje psihoaktivnih supstanci. Problemi otvorenih pretnji nasiljem se reflektuju u 16 procenata poziva, koji se, pre svega, odnose na probleme neprestanog dobacivanja, pretnji, verbalnog ponižavanja i zlostavljanja, sve do fizičkog nasilja. Izvestan broj poziva se odnosio na pitanja posredne diskriminacije, što se reflektuje u nemogućnosti dobijanja posla, nejednakom postupanju prema zaposlenima, kao i otpuštanju sa posla.

Našoj organizaciji se obratio gej mladić iz Srbije koji se nalazio u prihvatnom centru za azilante u Holandiji. Nakon razgovora sa psihološkinjom centra, tokom koga je objašnjeno da mu je odbijen zahtev za azil, ovaj mladić je objasnio da strahuje u vezi sa povratkom u Srbiju, usled traumatičnih situacija koje je preživljavao u prošlosti u gradu u kome je živio, da nema određeno mesto prebivališta, kao ni osobe koje bi mu mogle pomoći u pogledu smeštaja, kao i po pitanju osnovnih sredstava za život. Osobi je pružena pravna i psihološka podrška u pogledu kontaktiranja nadležnih institucija radi razrešenja situacije.

Najveći broj poziva, kada je lezbejska populacija u pitanju, se odnosio na probleme u vezi sa coming out-om tj. otkrivanjem vlastitog identiteta drugim osobama. Zastupljena je slična problematika sa kojom se suočavaju gej muškarci u pogledu straha, nasilja i diskriminacije (64 procenata).

Većina lezbejki koje su zaposlene nisu autovane na poslu iz straha da bi to dovelo u pitanje njihovo radno mesto. Lezbejka iz malog mesta nadomak Beograda navela je da svakodnevno izložena homofobiji i mizoginiji od strane zaposlenih.

Određen broj lezbejki se već obratio SOS Konsultacijama za lezbejke zbog iskustva i/ili osećanja straha od fizičkog/sekusalnog nasilja i potrebe da saznaju više o prevenciji ovog tipa

nasilja. Lezbejke, biseksualne, queer i trans žene često navode da ih osećaj straha od diskriminacije zbog seksualne orijentacije koja je drugačija od heteroseksualne ometa pri školovanju/studiranju ili pri odabiru posla i napredovanju u poslu.

Važno je napomenuti složenu problematiku žena sa decom u braku sa muškarcima, koje održavaju emotivno-seksualne odnose sa drugim ženama, trpe nasilje od strane supružnika ili se plaše da bi se njihov „dvostruki život“ mogao otkriti, te potencijalnog nasilja, osvete, kao i posledica koje bi se odrazile na decu, potom kako bi reagovao Centar za socijalni rad u pogledu starateljstva nad decom (strah da ne bi mogle da viđaju sopstvenu decu), sudstva itd.

Najveći broj poziva trans osoba odnosio se na probleme „pravne promene pola“, (ne)mogućnosti promene ličnih dokumenata, pitanja statusa studenata/kinja i zaposlenih lica (tokom i nakon tranzicije).

Kada je reč o zdravstvenoj zaštiti, danas je situacija značajno bolja u odnosu na period pre 2012. g, ali i dalje postoji značajan prostor za njeno unapređenje. Zakonom o izmenama i dopunama zakona o zdravstvenom osiguranju predviđeno je da 65% troškova procesa usklađivanja pola finansira obavezno zdravstveno osiguranje; međutim, podaci ukazuju da ova procedura do sad nije zaživela u praksi, kao i da je neophodna veća transparentnost i bolja komunikacija između lekara i samih trans* osoba. Pored toga, mada nije zakonski uređena, postojeća praksa omogućava promenu podataka u dokumentima tek nakon završetka (višegodišnjeg) procesa usklađivanja pola, čime se pravni i životni vakuum u kome se trans* osobe nalaze dodatno produžava.

Kao i prethodnih godina, izvestan broj trans osoba je izražavao iskustva u sferi posredne i neposredne diskriminacije, što se reflektuje kroz nemogućnost zapošljavanja, kao i zadržavanja na postojećem radnom mestu. Trans osobe ispod

23 godine starosti prijavljuju veliki broj problema u odnosu na probleme u porodici (otkrivanja svog identiteta roditeljima i straha od njihove reakcije), te u interakciji sa sredinom (vršnjačko maltretiranje, odbacivanje, pretnje, izolacija).

Zanimljivo je napomenuti pozive roditelja/staratelja dece (na primer uzrasta 13 godina) koja pokazuju „simptome rodne disforije“ i usled pratećih psiholoških problema se nalaze u situaciji prinudne hospitalizacije.

Očigledno je, na osnovu analize poziva, da su u manjim mestima u Srbiji svi navedeni problemi učestaliji i kompleksniji.

Monitoring diskriminacije, nasilja i zločina iz mržnje nad LGBTIQ osobama

U drugoj polovini 2014. godine Gayten-LGBT započinje sa monitoringom diskriminacije, nasilja i zločina iz mržnje nad LGBTIQ osobama, s posebnim naglaskom na osobama trans* identiteta. U okviru projekta kreiran je upitnik za on-lajn prikupljanje podataka o ovim incidentima, koji se nalazi na našem sajtu, a baner su na svoje sajtove i facebook stranice preuzele i druge nevladine organizacije. Incidenti se mogu prijaviti i putem naše LGBTIQ SOS linije, kao i lično, dolaskom u organizaciju. Zahvaljujući podršci ILGA Europe i Transgender Europe omogućene su besplatne pravne i psihološke konsultacije za osobe koje imaju potrebu za tim uslugama.

Pošto je prijavljivanje povezano s organizacijama civilnog društva (informacije se nalaze na njihovim sajtovima ili se one direktno kontaktiraju), ne iznenađuje što je najveći broj osoba koje su prijavile incidente o njima razgovaralo s aktivistima/kinjama. Od do sada prijavljenih slučajeva, samo jedan se odnosi na fizičko nasilje, dok se ostali incidenti odnose na verbalne napade – uvrede, omalovažavanje i pretnje

– na osnovu pretpostavljene seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta. Ovome su posebno izložene osobe koje su se javno autovale, bilo svojom voljom, bilo tako što su informacije o njihovom rodnom identitetu i/ili seksualnoj orijentaciji otkrivene i dalje prenošene protiv njihove volje. Tu se u posebno teškoj situaciji nalaze osobe trans* identiteta, naročito ukoliko nisu u mogućnosti da promene prebivalište u kome su živeli u prethodnom rodnom identitetu. Tako je više incidenata prijavila žena koja je izvršila proces usklađivanja tela s rodnim identitetom – pošto živi u manjem mestu, nema kontrolu nad time ko raspolaže informacijama o njenom rodnom identitetu i neretko se dešava da od nepoznatih prolaznika čuje pretnje i uvrede. Situacija dodatno pogoršava to što se jedno od mesta u kome se javno diskutuje o njoj nalazi u blizini njene kuće, na putu ka centru mesta. Ova osoba živi u situaciji neprestanog straha od verbalnih i fizičkih napada i jasno izražava uverenje da se to neće promeniti.

Još jedan veliki problem sa kojim se trans osobe susreću vezan je za nemogućnost promene podataka u dokumentima tako da budu u skladu s njihovim doživljenim i/ili izraženim rodnim identitetom. Naime, u Srbiji u ovom trenutku postoji mogućnost promene ovih podataka tek nakon prolaska kroz unapred određen proces usklađivanja tela s rodnim identitetom – tzv. trijadnu terapiju – koji se sastoji od psihijatrijskih konsultacija (uključujući i dobijanje dijagnoze F64.0 – transeksualizam), endokrinološke terapije i hirurških intervencija. Ovo je problem iz najmanje tri razloga: (1) ovaj postupak nije zakonski regulisan, tako da i osobe koje su ispunile ovaj uslov često nailaze na nerazumevanje ili odbijanje administrativnih radnika/ca (2) ne štiti trans* osobe pre i tokom procesa tranzicije i (3) ne pruža nikakvu zaštitu trans* osobama koje ne žele da se podvrgnu endokrinološkim i hirurškom tretmanu. Pored fizičkih i verbalnih napada protiv osoba koje su autovane ili osoba netradicionalnog rodnog izražavanja,

problemi se dešavaju i u svim situacijama u kojima se od osobe zahteva da pokaže lični dokument koji sadrži ime i oznaku pola. Tako nam je prijavljeno više slučajeva gde se pred većim brojem drugih osoba izražava najpre iznenađenje, a zatim i vređanje osobe čiji izgled ne odgovara podacima u dokumentima (prilikom predaje dokumenata za ličnu kartu, na fakultetu, u banci), a jednoj trans osobi se desilo da u banci, nakon pokazivanja identifikacionog dokumenta, bude odbijeno pružanje usluge, a da se kao obrazloženje navodi netačna informacija da je kartica istekla. Posebno zabrinjava neprijavlivanje većine incidenata policiji i nadležnim organima, za šta se kao razlog navodi strah od autovanja i ponovne traumatizacije, kao i nepoverenje da će im institucije pružiti zaštitu. Percepcija nedostatka podrške od strane državnih institucija dodatno intenzivira razliku u moći između trans* osoba i počinitelaca diskriminacije, nasilja i zločina iz mržnje, tako da i slučajevi ozbiljnih zloupotreba položaja, uključujući i seksualno nasilje, ostaju neprijavljeni.

Iako su načinjeni značajni koraci u pogledu poboljšanja položaja trans osoba u Srbiji, nepostojanje Zakona o rodnom identitetu, odnosno pravnih propisa koji bi na adekvatan način regulisali brojna problematična pitanja sa kojima su trans* osobe prinuđene da se suočavaju u okviru institucionalnog sistema, reflektuje se i u pogledu prijavljivanja problema sa kojima se najčešće suočavaju.

Najveći broj pritužbi je vezan za nepostojanje zakonskih rešenja vezanih za promenu dokumenata. Neophodno je regulisati ovaj proces tako da osobi ne bude uskraćeno pravo na školovanje, rad, zaposlenje i ostvarenje drugih prava, direktno ili indirektno, zbog dužine procesa promene dokumenata, kao i uspostavljanje regulative na nivou čitave države i ujednačene prakse, kako osobe ne bi bile prepuštene volji zaposlenih u nadležnim ustanovama. Uprkos mnoštvu problema sa kojima se trans osobe suočavaju od najranijeg detinjstva i rešenosti

da prođu kroz bolne i rizične operacije i druge intervencije, upravo su administrativno–birokratske prepreke one na koje se najviše žale i koje ih najviše sputavaju.

Veliki broj trans osoba, usled višestruke diskriminacije, još uvek vidi seksualni rad kao jedini vid i izvor zarade, čime se perpetuiraju krugovi diskriminacije.

Model zakona o rodnom identitetu

Gayten-LGBT je i toku 2014. godine radio na promovisanju i javnom zagovaranju **Modela zakona o rodnom identitetu**, koji uređuje i štiti prava trans osoba. Cilj zakona je da ubrza i olakša administrativne procese promene dokumenata, odnosno da obezbedi pravno priznavanje rodnog identiteta, štiti od diskriminacije i garantuje trans osobama prava u pogledu rada, zaposlenja, osiguranja, porodičnog i bračnog života. Zakonom se državi predlažu jasne procedure koje će trans osobama omogućiti pravnu sigurnost i smanjiti zloupotrebe. Ovde posebno treba istaći pravo na promenu imena, oznake pola i JMBG-a u dokumentima odmah po ustanovljenju trans identiteta. Ovim bi se svim trans osobama omogućio izlazak iz pravnog vakuuma i to u relativno kratkom periodu (a ne nakon višegodišnjeg procesa usklađivanja tela s rodnim identitetom), što je u skladu sa preporukama međunarodnih organizacija i institucija da pravno priznanje treba da bude brzo, transparentno i dostupno. S druge strane, zakon uzima u obzir i procenu trenutnog društvenog konteksta u Srbiji, kako bi predloženo rešenje bilo prihvatljivo za sve zainteresovane strane i donosiocce odluka. Naime, zadržavanje dobijanja psihijatrijske dijagnoze kao preduslova za pravno priznanje roda, iako u neskladu sa stavovima vodećih međunarodnih trans organizacija, predstavlja nužan kompromis s postojećim sistemom zdravstvene zaštite Republike Srbije,

kao i bazu za dalje unapređenje prava trans osoba, uključujući i potpunu depatologizaciju trans identiteta.

Ustavnopravni osnov za donošenje Zakona o rodnom identitetu sadržan je u članu 23. Ustava Republike Srbije kojim je zajemečeno pravo na dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti, kao i u članu 18. Ustava kojim se jemče ljudska i manjinska prava; a posebno na odredbi da se ljudska i manjinska prava tumače u korist unapređenja vrednosti demokratskog društva, saglasno važećim međunarodnim standardima ljudskih i manjinskih prava, kao i praksi međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje.

Razlozi neophodnosti donošenja Zakona o rodnom identitetu proizilaze iz Zakona o zabrani diskriminacije, kojim je propisano u članu 13. da je diskriminacija na osnovu rodnog identiteta težak oblik diskriminacije. Imajući u vidu da se prema Zakonu o zabrani diskriminacije, diskriminacija transpolnih osoba ima tretirati kao diskriminacija na osnovu pola, te da pravni sistem valja posmatrati kao celinu, to odredbe Zakona o ravnopravnosti polova valja tumačiti u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije i diskriminaciju koju osoba trpi u odnosu na lično svojstvo pol/rod, nakon prilagođavanja tela željenom rodu, tretirati kao diskriminaciju po osnovu pola.

Takođe, treba imati u vidu i niz međunarodno-pravnih dokumenata i standarda koje je neophodno ispoštovati, a posebno iz razloga što se Republika Srbija snažno opredelila za put učlanjenja u Evropsku uniju.

Princip br. 3. UN DŽogdžakarta principa podvlači samodefinisanu seksualnu orijentaciju i rodni identitet kao integralni deo ličnosti i jedan je od najosnovnijih suštinskih aspekata samoodređenja, dostojanstva i slobode .

Pravo EU sadrži osnovne principe ravnopravnosti i nediskriminativnosti, koji doprinose razvijanju EU kao

nediskriminativnog ambijenta, što se odnosi i na kategoriju transrodnih osoba.

Preporuka Komiteta ministara zemalja članica Saveta Evrope o merama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta predviđa da države članice treba da preduzmu adekvatne mere da obezbede transrodnim osobama efektan pristup službama za promenupola, uključujući psihološke, endokrinološke i hirurške ekspertize u oblasti trasrodne zdravstvene zaštite, a da pri tom ne budu podvrgnute nerazumnim zahtevima. U dodatku, ni jedna osoba ne bi smela biti subjekat promene pola bez njegovog ili njenog pristanka. Države članice treba da preduzmu adekvatne zakonodavne i druge mere da obezbede da sve mere koje limitiraju troškove promene pola, koji su pokriveni zdravstvenim osiguranjem, budu zakonite, objektivne i proporcionalne.

Preporuke Komesara za ljudska prava Saveta Evrope za zemlje članice „Ljudska prava i rodni identitet“ sadrže premise u pogledu unapređenja najznačajnijih sfera bitnih za kvalitet života transrodnih osoba, kao što je neohodnost usvajanja zakonskih odredaba o zločinu izvršenog iz mržnje, kao i omogućavanje specifične zaštitu trans osoba u odnosu na zločine i incidente motivisane transfobijom. Predviđa se i neophodnost razvoja brzih i transparentnih procedura u vezi sa promenom imena i pola trans osoba (izvod iz matične knjige rođenih, lične karte, putne isprave, diplome i drugi slični dokumenti); ukidanje sterilizacije i drugih obaveznih medicinskih zahvata kao zakonskog preduslova za prepoznavanje rodnog identiteta u zakonu, te legalnu promenu imena i pola; mogućnost pristupa tretmanima promene pola (kao što su hormonski, hirurški i psihološki), dostupnost svim transrodnim osobama, kao i njihovo finansiranje iz državnih fondova; ukidanje bilo kakvih ograničenja prava transpolnih osoba da ostanu u već postojećim bračnim

zajednicama i nakon priznate promene pola; priprema i implementacija politika koje sprečavaju diskriminaciju i isključivanje transrodnih/polnih osoba sa tržišta rada, edukativnih i zdravstvenih sistema; uključivanje i konsultacija transrodnih/polnih osoba pri kreiranju i implementaciji politike i zakonodavstva koja se odnose direktno na njih; prganizovanje edukativnih programa, treninga i kampanja podizanja svesti o postojanju diskriminacije i kršenju ljudskih prava na osnovu rodnog identiteta; obezbediti trening zdravstvenim radnicima, uključujući psihologe/škinje, psihijatre/ice i lekare/ke opšte prakse, o potrebama i pravima transrodnih/polnih osoba, te upoznati sa kriterijumima punog poštovanja transrodnih/polnih osoba; uključiti pitanja ljudskih prava transrodnih/polnih osoba u aktivnosti nacionalnih tela i struktura u nacionalnim sistemima koje se bave ravnopravnošću i ljudskim pravima; razvoj istraživanja koja bi prikupila i analizirala podatke o stanju ljudskih prava transrodnih/polnih osoba, uključujući diskriminaciju i netoleranciju u vezi sa zaštitom prava na privatnost.

Položaj i prava interseks osoba

Interseks osobe su potpuno nevidljive u našem društvu. „Interseks“ je opšti pojam koji se koristi za različita stanja, po kojima je osoba rođena sa reproduktivnom ili anatomijom polnih organa koja nije u skladu sa tipičnim definicijama muškog ili ženskog tela odnosno pola.

Svetska medicinska praksa do skora beleži podvrgavanje novorođenih beba operacijama modifikacije tela, na osnovu procene lekara i roditelja, kako bi anatomski „odgovarala“ muškom ili ženskom polu, što predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava na telesni integritet, fizičku autonomiju i samoodređenje vlastitog identiteta.

Gayten-LGBT je započeo istraživanje u vezi sa zakonodavnim i medicinskim procedurama u vezi sa tretmanom interseks dece i odraslih osoba.

Početakom 2014. je objavljen poziv interseks osobama da se uključe u rad grupe podrške na našem veb sajtu i društvenim mrežama. Takođe, upućeni su zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja Ministarstvu zdravlja i drugim relevantnim institucijama u vezi sa medicinskim i pravnim procedurama u vezi sa tretmanom interseks dece i odraslih. Dobijeni odgovori su bili nekonzistentni tako da Gayten-LGBT nastavlja da radi na istraživanju, kao i unapređenju položaja i prava interseks osoba u Srbiji.

Gayten-LGBT je kao organizacija učesnica i potpisnica Međunarodnog interseks foruma, kao i kampanje koja se sprovodi širom sveta, i kojom se zahteva sledeće (navodimo saopštenje):

„Potvrđujemo da su interseks osobe stvarne i da nas ima u svim zemljama i svim delovima sveta, i zato interseks osobe moraju imati podršku u postavljanju pokretača društvenih, političkih i zakonskih promena koje ih se tiču. Prihvatamo principe Prvog i Drugog Međunarodnog Interseks Forumu i proširujemo zahteve koji za cilj imaju iskorenjivanje diskriminacije interseks osoba, i zagarrantovanost prava na telesni integritet, fizičku autonomiju i samoodređivanje.

Zahtevi:

- Kraj sakaćenja i ‘normalizovanja’ praksi kao što su genitalne operacije, psihološki i drugi medicinski tretmani, putem zakonskih i drugih sredstava.*
- Interseks osobe moraju biti osnažene da same donose odluke koje se tiču njihovih tela, telesnog integriteta, fizičke autonomije i samoodređivanja.*

- *Kraj preimplantacijske genetičke dijagnoze, prenatalnih snimanja i tretmana i selektivnih abortusa kada su u pitanju interseks fetusi.*
- *Kraj infanticidu i ubistvima interseks osoba.*
- *Kraj sterilizacije interseks osoba bez njihove saglasnosti.*
- *Depatologizacija varijacija kod polnih karakteristika u medicinskim uputstvima, protokolima i klasifikacijama, kao što je Međunarodna Klasifikacija Bolesti Svetske zdravstvene organizacije.*
- *Registrowanje interseks dece kao devojčica ili dečaka, sa svešću da postoji mogućnost, kao i kod svih ostalih, da se oni identifikuju sa drugim polom ili rodnom kada porastu.*
- *Omogućiti to da polna ili rodna klasifikacija budu podložne promenama putem jednostavne administrativne procedure na zahtev osobe/a u pitanju. Sve odrasle osobe i sposobna maloletna lica treba da biraju između muškog (M), ženskog (Ž), nebinarnog ili više opcija. U budućnosti, kao i sa rasom ili religijom, pol i rod ne treba da budu kategorije koje stoje u izvodima iz matičnih knjiga rođenih ili na ličnim dokumentima bilo koga.*
- *Podizanje svesti u vezi sa interseks pitanjima i pravima interseks osoba u društvu.*
- *Kreiranje i osposobljavanje sigurnih prostora i okoline za interseks osobe i njihove porodice, mesta koja će im pružati podršku i slaviti njihovu različitost.*
- *Osigurati interseks osobama pravo na punu informisanost i pristup sopstvenim medicinskim kartonima.*
- *Obezbediti to da svi profesionalci/ke i doktori/ke koji imaju posebnu ulogu u dobrobiti interseks osoba budu adekvatno obučeni/e za pružanje kvalitetnih usluga.*

- *Obezbediti priznanje patnje i nepravde nanetih interseks osobama u prošlosti, i obezbediti im odgovarajuću nadoknadu, reparaciju, pristup pravdi i pravu na istinu.*
- *Kreirati interseks antidiskriminacijske zakone, pored drugih antidiskriminacijskih zakona, i obezbediti zaštitu od interseksionalne diskriminacije.*
- *Obezbediti uživanje svih ljudskih prava i građanskih prava interseks osobama, uključujući tu i pravo na sklapanje braka i formiranje porodice.*
- *Osigurati interseks osobama mogućnost da učestvuju u takmičarskim sportovima na svim nivoima, u skladu sanjihovim zakonskim polom. Interseks atletičari/ke koji su bili ponižavani/e ili im oduzete nagrade, treba da dobiju reparacije, a nagrade da im budu vraćene.*
- *Priznanje da medikalizacija i stigmatizacija interseks osoba dovodi do značajnih trauma i problema sa mentalnim zdravljem.*
- *U pogledu obezbeđivanja prava na telesnih integritet i dobrobit interseks osoba, autonomna nepatologizujuća psihosocijalna i podrška vršnjaka treba da budu dostupne interseks osobama tokom čitavog života (kako oni o tome odluče), kao i roditeljima i/ili starateljima.*

Na osnovu gore navedenog, Forum poziva:

- *Međunarodne, regionalne i nacionalne institucije koje se bave ljudskim pravima, da upošljavaju i obezbede vidljivost interseks pitanjima u svom radu.*
- *Nacionalne vlade da se bave pitanjima koje je Interseks Forum pokrenuo i dođu do određenih rešenja u direktnoj saradnji sa interseks predstavnicima i organizacijama.*

- *Medijske agencije i izvore da obezbede interseks osobama pravo na privatnost, dostojanstvo, precizno i etičko predstavljanje.*
- *Donatore da sarađuju sa interseks organizacijama i pruže im podršku u borbi za vidljivost, povećaju njihove kapacitete, izgradnju znanja i afirmaciju njihovih ljudskih prava.*

Organizacije koje se bave ljudskim pravima da doprinesu izgradnji mostova sa interseks organizacijama i rade na osnovi za uzajamnu podršku. Ovo treba uraditi u duhu saradnje i niko ne treba da instrumentalizuje interseks pitanja kao sredstvo za postizanje nekih drugih ciljeva.“

Diskriminacija u sferi zapošljavanja i na radnom mestu

„Bezbedni/e i jednaki/e: Nediskriminacija i upravljanje različitostima pri zapošljavanju“ predstavlja saradnju između slovenačkih i srpskih partnera (SKUC, Labris i Gayten-LGBT) . Projekat promovise rodni mejnstriming kao horizontalni prioritet razvoja politika EU i kreiranje zakona u svim sferama života i rada. Slaba implementacija antidiskriminacionih mera i nedostatak integralnog pristupa jednakim mogućnostima, glavni su razlozi zbog kojih su mnoge ranjive grupe prilikom zapošljavanja još uvek izložene diskriminaciji. U trenutku krize globalne ekonomije, poslodavci uvode finansijske restrikcije, koje čine ranjive i manjinske grupe još manje konkurentnim, a jednake mogućnosti postaju manje dostupne svima. Glavna prepreka u borbi protiv diskriminacije prilikom zapošljavanja je stigmatizacija manjinskih grupa i predrasude o tome kako su npr. osobe sa invaliditetom, Romi/kinje, starije osobe, mlađe osobe, migranti/kinje, LGBT osobe, žene, manje odgovorne/i, motivisane/i ili efikasni radnici/e, a da više imaju veze sa većim poslovnim

rizikom, pa čak i gubicima. Mnoge radnice/i i oni/e u potrazi za poslom suočeni/e su sa teretom predrasuda i stereotipa, koji predstavljaju prepreku na njihovom putu ka jednakosti. Međutim, izgleda da uprkos zakonima koji štite, osnovne predrasude ostaju, duboko ukorenjene u mentalitetu ljudi i tradicionalnoj ideologiji, tako da ih je jako teško prevazići.

Projekat uključuje treninge za one koji rade u ovoj važnoj oblasti, kao i identifikaciju i analizu dobrih praksi.

O prethodnom svedoči i Izveštaj Agencije za osnovna prava Evropske unije pod nazivom „Biti trans u Evropskoj uniji“: Komparativna analiza podataka EU LGBT istraživanja (2014), predstavlja najobimnije istraživanje u Evropi, koje se posebno bavi situacijom u kojoj žive trans osobe. Istraživanje je urađeno na ukupno 7000 trans ispitanika. Rezultati su otrežnjujući i pozivaju na snažan politički odgovor. Trans osobe su suočene sa strašnom realnošću, gde mnogi/e trpe stalno nasilje, diskriminaciju i izolaciju. U najtežoj situaciji se posebno nalaze mlade nezaposlene osobe i one sa niskim primanjima. Jedan od važnih okidača za nezaposlenost je situacija kada trans osobe nemaju odgovarajuća dokumenta. Česti su primeri osoba koje imaju odgovarajuće kvalifikacije za posao, ali mnoge trans osobe koje se prijavljuju na intervju za posao nikada ne bivaju pozvane na razgovor, jer im se podaci iz dokumenta ne poklapaju. Nažalost, za promenu imena i oznake pola, često se zahtevaju medicinske intervencije i dijagnoze mentalnih poremećaja, te da bi se smanjila nezaposlenost među trans osobama, potrebno je izvršiti brze reforme zakona i procedura o priznavanju rodnog identiteta.

Mnoge trans osobe u Srbiji ne vide nikakvu mogućnost izbora u pogledu rada i zapošljavanja, naročito ukoliko nisu izvršile tzv. tranziciju. Međutim, i one osobe koje su uskladile telo sa svojim rodnim identitetom, uključujući i izvršenu promenu ličnih dokumenata, često žive u neprestanom strahu da njihova lična istorija može biti otkrivena i zloupotrebljena, o čemu svedoči i ispovest jedne trans osobe koja se obratila:

„... dugo nisam mogla da dobijem posao u školi jer sam, po mom mišljenju, za članove komisije delovala suviše feminizirano dok sam bila u muškom telu, i dobijala sam informacije od dobronamernih osoba da uopšte ne razmišljam o bavljenju prosvetnim radom... da bi me deca ismejavalala, kao i roditelji... a ja sam se školovala za to i volela sam da radim sa decom... konačno sam uspela da dobijem zaposlenje u jednom manjem gradu u Srbiji, i dve godine su protekle, nakon čega sam skupila dovoljno novca za operacije... imala sam ogroman strah da saopštim direktoru škole da želim da počnem sa uzimanjem hormona... kada sam mu konačno rekla, on me je pitao šta ja uopšte tražim u prosveti i radu sa decom, i da se odmah mogu smatrati tehnološkim viškom... bila sam prinuđena da dam otkaz ili bih bila proglašena tehnološkim viškom... želela sam što pre da pobegnem i tako ostala bez ikakvih izvora prihoda u trenutku kada je trebalo da počnem sa užasno skupim operacijama... morala sam da prodam stan koji sam dobila kao nasleđstvo od roditelja, napustim grad u kom sam živela, i da potpuno bacim sve godine školovanja, karijeru, sve...“

Vrlo je važno naglasiti da je najvećem broju transpolnih osoba izuzetno značajno da informacije o njihovom životu (tranziciji) budu sačuvane u strogoj privatnosti.

Mehanizmi neposredne, a naročito posredne diskriminacije su brojni, teško uhvatljivi i dokazivi, te je potrebno preduzeti sve potrebne zakonodavne, administrativne i druge mere za otklanjanje i zabranu diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u javnim i privatnim ustanovama, uključujući i mogućnost stručnog usavršavanja, zaposlenja, unapređenja, otpuštanja, uslova zapošljavanja i naknada, kao i obezbediti odgovarajuću obuku i programe za podizanje svesti u borbi protiv diskriminatornih stavova.

UDRUŽENJE STUDENATA SA HENDIKEPOM

Izveštaj

Uvod

U prethodne dve godine Udruženje studenata sa hendikepom je u oblasti visokog obrazovanja prepoznalo nekoliko oblika diskriminacije prema studentima sa hendikepom. Diskriminacija je prisutna u odnosu prema položaju studenata sa hendikepom od strane više različitih subjekata, odnosno institucija koje su aktivne u visokom obrazovanju. U pitanju su institucije različitog nivoa i sa različitim društvenim ulogama, a među njima kao diskriminatori sa najvećim uticajem na položaj studenata sa hendikepom identifikovani su: Univerzitet u Beogradu, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Ustanova studentski centar „Beograd“ i gradska uprava Grada Beograda. Rad navedenih subjekata, ili rad pravnih lica koja su deo navedenih subjekata direktno utiče na neravnopravan položaj studenata sa hendikepom, a manifestuje se u nepostojanju jednakih uslova za učenje studenata sa hendikepom, ispunjavanju akademskih obaveza studenata sa hendikepom, kao i prilikom upisa na visokoškolske ustanove, ostvarivanja prava na stipendije, studentski smeštaj i ishranu i participaciju studenata sa hendikepom u studentskim telima.

Osnovni vid barijera sa kojima se suočavaju studenti i studentkinje sa hendikepom, a koji uzrokuju njihov nejednak položaj u visokom obrazovanju su nedostatak literature

u adekvatnom formatu za slepe i slabovide studente i studentkinje, izražene arhitektonske barijere na visokoškolskim ustanovama sa kojima se u najvećoj meri suočavaju studenti i studentkinje korisnici kolica i drugi studenti i studentkinje sa motoričkim tipom hendikepa, kao i zanemarujuće prisustvo asistivnih tehnologija na visokoškolskim ustanovama. Takođe, neadekvatno rešen problem upotrebe gradskog prevoza i „gradskog kombi prevoza“ za studente i studentkinje sa hendikepom i nerazvijen servis personalne asistencije u visokom obrazovanju uzrokuju da položaj studenata sa hendikepom u visokom obrazovanju ne bude jednak kao položaj svih ostalih studenata. Pored navedenih faktora, nejednakom položaju studenata sa hendikepom u visokom obrazovanju doprinose i svi ostali faktori koji inače u našem društvu otežavaju funkcionisanje osoba sa hendikepom.

Opšti oblici diskriminacije u visokom obrazovanju

Visoko obrazovanje u Srbiji iz godine u godinu postaje sve više elitistički koncipirano i oblast koja ne priznaje društvene nejednakosti i neravnopravan položaj pripadnika različitih društveno ranjivih grupa. Ovakav zaključak se nameće iz razloga što u ostvarivanju studentskog statusa, ali i prava na studentski smeštaj i ishranu i studentske stipendije, kao i upisa na master studija, sve više do izražaja dolazi akademsko postignuće, a koje pre svega određuje granicu između dve osnovne kategorije studenata, samofinansirajućih studenata i studenata na budžetu. Kriterijum za status studenta na budžetu se u vidu ostvarenih ESPB-ija podiže, do školske 2009/2010. godine bio je 42 ESPB, a trenutno je na većini visokoškolskih ustanova 48 ESPB, dok na nekim visokoškolskim ustanovama ni svih 60 ESPB ne garantuje status studen-

ta na budžetu. Takva je situacija na većini visokih strukovnih škola na kojima studira skoro 35% od oko 350 studenata i studentkinja sa hendikepom u Beogradu, odnosno od oko 450 studenata i studentkinja sa hendikepom u Republici Srbiji. Ovakav vid društvene hipokrizije se najdirektnije odražava na položaj studenata sa hendikepom u visokom obrazovanju jer sa jedne strane se kriterijumi za status studenta na budžetu za sve studente bez izuzetka podižu, a sa druge strane ne razvijaju se mere podrške ili mere afirmativne akcije koje bi ublažile nejednake uslove za sve studente iz društveno osetljivih grupa, a za studente sa hendikepom nejednaki uslovi u studiranju su u velikoj meri prisutni i izraženi. Čak je prisutna i suprotna tendencija, da su olakšavajuće mere u ostvarivanju različitih prava ukinute. Tako sada imamo situaciju da studentima i studentkinjama nije dovoljno da imaju status studenta na budžetu da bi ostvarili pravo na stipendiju Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja pod olakšanim uslovima koji su važili do školske 2012/2013. godine već sada moraju da imaju i kontinuitet u statusu studenta na budžetu od prve godine osnovnih studija do na primer upisa master studija. Kada su u pitanju prava na studentski smeštaj i ishranu, studenti i studentkinje sa hendikepom koji nemaju status studenta na budžetu mogu da konkurišu za smeštaj, ali isključivo po tržišno-ekonomskim cenama koje su, kada je u pitanju smeštaj 6 puta više od budžetskih cena, a kada je u pitanju ishrana primenjene tržišno-ekonomske cene su 3 puta više. Za studenta ili studentkinju koji zbog svog funkcionisanja koriste usluge personalnog asistenta ovi iznosi se dupliraju, odnosno primenjuju se i za personalnog asistenta što dodatno otežava položaj studentima sa hendikepom.

Ovakva situacija utiče na tendenciju smanjenja broja studenata i studentkinja u poslednje tri godine koji su ostvarili pravo na studentski smeštaj ili na stipendije.

Specifični oblici diskriminacije u visokom obrazovanju i angažovanje USH-a u borbi protiv diskriminacije studenata sa hendikepom

Studentski smeštaj i stipendije Ministarstva, prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

Hronološki gledano, školsku 2013/2014. godinu su okarakterisali postupci koji ukazuju na nesenzibilisanost donosioca odluka, naročito Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Ustanove studentski centar „Beograd“, za nejednak položaj studenata sa hendikepom u visokom obrazovanju.

Naime, na osnovu raspisanog „Konkursa za prijem studenata visokoškolskih ustanova u Republici Srbiji u ustanove za smeštaj i ishranu studenata za školsku 2013/2014. godinu“ Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Ustanova studentski centar „Beograd“ je raspisala uslove za prijem studenata u tu Ustanovu. Prema navedenim uslovima, „pravo na smeštaj u studentske domove imaju studenti visokoškolskih ustanova čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, koji su upisani prvi put u tekuću školsku godinu na studije prvog, drugog ili trećeg stepena, čije se školovanje finansira iz budžeta Republike Srbije, koji imaju državljanstvo Republike Srbije i čije prebivalište nije u sedištu visokoškolske ustanove na kojoj studira. Iako je Zakonom o učeničkom i studentskom standardu, članom 4, stav 5, propisano da učenik, odnosno student iz osetljivih društvenih grupa ostvaruje pravo na smeštaj pod uslovima utvrđenim ovim zakonom i primenom blažih kriterijuma, koje u skladu sa ovlašćenjima iz ovog zakona propisuje ministar nadležan za poslove obrazovanja, sam konkurs za prijem studenata u studentskim domovima

nije sadržao primenu blažih uslova koji se odnose na celu populaciju studenata sa hendikepom. Takođe, blaže kriterijume za ostvarivanje prava na smeštaj i ishranu studenata iz osetljivih društvenih grupa propisuje i Pravilnik o smeštaju i ishrani učenika i studenata u članu 29, a u članu 32 se predviđaju i posebne komisije za rangiranje ovih studenata. Ustanova studentski centar „Beograd“ primenjuje član 32 Pravilnika o smeštaju i ishrani učenika i studenata u smislu da zajedno sa Zavodom za zdravstvenu zaštitu studenata Beograd formira komisiju koja utvrđuje ko od studenata ili studentkinja sa hendikepom ima pravo na mesto za personalnog asistenta u studentskom smeštaju, a ko, na osnovu lekarske procene, to pravo ne zaslužuje.

Početak decembra 2014. godine, Ustanova studentski centar „Beograd“ je izvršila dodelu mesta po kojoj je 34 studenata i studentkinja sa hendikepom dobilo pravo na smeštaj u studentskim domovima sa primenom budžetskih cena, dok je 37 studenata i studentkinja pravo na smeštaj i ishranu u studentskim domovima ostvarilo sa primenom tržišno-ekonomskih cena. Jedini primenjeni kriterijum koji je omogućio stvaranje razlike u ostvarivanju prava na studentski smeštaj i ishranu po budžetskim, odnosno tržišno-ekonomskim cenama je studentski status studenta na budžetu. Razlike između ove dve kategorije su višestruke. To zapravo znači da 15 studenata ili studentkinja, a koji su zbog težine hendikepa za smeštaj u studentskim domovima konkurisali sa prisustvom personalnog asistenta (pratioca), samo na ime troškova smeštaja, u zavisnosti od kategorije smeštaja, su mesečno trebali da plate 17.000–20.000 dinara, dok je sa troškovima ishrane taj iznos ukupno 45.000–48.000 dinara. Po istom principu 22 studenta koji su samostalni u funkcionisanju za smeštaj su trebali da plate 8.500–10.000 dinara, a sa cenom ishrane taj iznos je 22.500–24.000 dinara.

Nakon sprovedenog konkursa Udruženje studenata sa hendikepom se 6. decembra 2013. godine dopisom obratilo Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, sa zahtevom da se organizuje sastanak povodom problema studenata i studentkinja sa hendikepom kada su u pitanju studentski smeštaj i ishrana. U periodu očekivanja zakazivanja datuma i mesta održavanja sastanka od strane službenice navedenog Ministarstva smo dobili odgovor da je profesor Slobodan Stupar, koji je pomoćnik ministra za visoko obrazovanje, učenički i studentski standard i javne nabavke, do kraja 2013. godine zauzet i da ćemo od strane Ministarstva, na naš zahtev za sastanak, dobiti odgovor u pisanoj formi.

U navedenom periodu, zbog informacija od strane studenata i studentkinja sa hendikepom koji su korisnici usluga Ustanove studentski centar „Beograd“ da se od strane službenika u studentskim domovima stvara tenzija i vrši pritisak na studente da po nepovoljnim cenama izvrše uplatu stanarine za novembar i decembar 2014, Udruženje se molbom obratilo direktoru navedene Ustanove gospodinu Milovanu Petroviću da, u skladu sa svojim ovlašćenjima, interveniše kod ovih službenika sa zahtevom da prestanu sa aktivnostima vršenja pritiska na studente sa hendikepom u narednom periodu, odnosno do nalaženja povoljnijeg rešenja za studente sa hendikepom.

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja je 19. decembra 2013. godine objavilo preliminarnu rang listu za studentske stipendije koje dodeljuje u školskoj 2013/2014. godini. Na osnovu preliminane rang liste pravo na stipendiju je ostvarilo samo 6 studenata i studentkinja sa hendikepom, iako je konkurisalo njih 99. Od 2001. godine ministarstvo nadležno za prosvetu u okviru dodele studentskih stipendija, kao vid podrške u visokom obrazovanju, dodeljuje i stipendije studentima sa hendikepom sa primenom blažih uslova. Blaži uslovi su se odnosili na kriterijume da studenti sa hen-

dikepom stiču pravo na stipendije ako su u tekućoj školskoj godini prvi put upisali određenu godinu studija, ako imaju status studenta sa hendikepom i ako bilo kojim dokumentom mogu da dokumentuju situaciju hendikepa. Na osnovu preliminarne rang liste Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja pravo na stipendiju je ostvarilo samo 6 studenata ili studentkinja iz razloga što su prilikom rangiranja studenata i studentkinja sa hendikepom u obzir uzeti i kriterijumi koji se odnose na kontinuitet u studiranju i prosek ocena tako da je stipendija dodeljena samo studentima i studentkinjama čiji prosek ocena je veći od 9,5 i koji imaju kontinuitet u studiranju što su kriterijumi koji primenjeni za sve studente. Ova dva navedena kriterijuma ranijih školskih godina nisu bila primenjivana kada su u pitanju studenti sa hendikepom.

Kako je rok za žalbe na preliminarnu rang listu bio 8 dana, Udruženje studenata sa hendikepom je 20. decembra 2013. godine uputilo dopise kabinetu ministra i pomoćniku ministra za učenički i studentski standard u pisanoj i elektronskoj formi sa zahtevom za održavanje hitnog sastanka u cilju rešavanja problema studenata sa hendikepom kada su u pitanju studentske stipendije i studentski smeštaj i ishrana. Takođe, u dopisu je navedeno da ukoliko ne bude odgovora do 24. decembra 2013. godine da će 26. decembra Udruženje da organizuje javni protest studenata sa hendikepom. Kako odgovora iz Ministarstva do 24. decembra nije bilo, Udruženje je 24. decembra krenulo sa organizacijom protesta, a 25. decembra obavestilo medije i novinske agencije o zakazanom protesnom skupu za 26. decembar ispred zgrade Vlade Republike Srbije, kao i razlozima i zahtevima protesta. Na dan protesta, 26. decembra 2013. godine, Udruženju studenata sa hendikepom je sat vremena pre zakazanog protesta stigao telefonski poziv iz kabineta pomoćnika ministra za učenički i studentski standard sa pozivom za održavanje sastanka pre samog protesta, a što je studentima i studentkinjama sa

hendikepom bilo neprihvatljivo. Nakon tri sata trajanja protesta organizatore protesta je pozvao tadašnji ministar profesor Tomislav Jovanović i u telefonskom razgovoru zamolio da se protest prekine i obećao da će prvih radnih dana u 2014. godini da organizuje sastanak sa predstavnicima Udruženja u cilju rešavanja problema.

Uz prisustvo predstavnika Udruženja studenata sa hendikepom, kao i predstavnika SKONUS-a, Studentskog parlamenta Univerziteta u Beogradu i Studenta prorektora Univerziteta u Beogradu ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja gospodin Jovanović je na sastanku 10. januara 2014. godine prihvatio zahteve i obećao da će ispuniti iste čim u njegov kabinet stignu spiskovi studenata za stipendije, studentski smeštaj i ishranu. Kompletne spiskove smo dostavili 16. januara 2014. godine kabinetu ministra Jovanovića. Nakon sastanka većina medija je u svojim izveštajima prenela ishod sastanka i izjave ministra, studenta prorektora i predstavnika Udruženja, a RTS je prilog emitovao u Dnevniku 1 12. januara 2014. godine.

Ubrzo nakon sastanka su raspisani vanredni parlamentarni izbori i od dogovorenog od strane ministra i ministarstva u periodu od mesec dana je ispunjen manji deo. Do sredine februara dodeljeno je samo 38 stipendija, a 61 student ili studentkinja su oštećeni i uskraćeno im je ono na šta imaju pravo, a pod izgovorom neispunjavanja uslova konkursa, dok je Ustanova studentski centar „Beograd“ umanjila cene smeštaja za samo 30% za studente sa hendikepom koji su trebali da plaćaju tržišno-ekonomske cene.

Udruženje studenata sa hendikepom je pokrenulo novu inicijativu prema Ministarstvu sa upozorenjem da će od strane Udruženja biti organizovan novi protest u sedmici održavanja izbora.

Nakon niza telefonskih razgovora, ministar Jovanović je zakazao novi sastanak za 11. mart 2014. godine koji je po-

četeo u 18h. Na tom sastanku su dogovoreni kriterijumi na osnovu kojih je ukupno 66 studenata i studentkinja ostvarilo pravo na stipendije i postignut je dogovor da Upravni odbor Ustanove studentski centar „Beograd“ umanjí iznos do 50% tržišno-ekonomskih cena, ali nakon pojedinačnog obraćanja svakog studenta ili studentkinje.

Udruženje je pružilo podršku studentima i studentkinjama u pisanju i predavanju molbi Upravnom odboru Ustanove studentski centar „Beograd“. Ipak, odluka o umanjénju stanarina nije u punom obimu sprovedena jer je Upravni odbor Ustanove studentski centar „Beograd“ odluku o umanjénju doneo tek 23. juna 2014. godine, a ta odluka je upravicima studentskih domova prosleđena tek u septembru 2014. godine i primenjena je retroaktivno za period mart-septembar 2014. godine. U periodu od marta do septembra 2014. godine studenti i studentkinje sa hendikepom su konstantno bili izloženi pritisku u vidu uvreda, pretnji i ucena od strane osoblja u studentskim domovima sa ciljem da izvrše uplatu nastalog duga u tekućoj školskoj godini u punom iznosu. Ovakvi postupci su bili izraženi u studentskim domovima „Karaburma“ i „4. april“ i bili su manifestovani posredstvom telefonskih poziva i susreta uživo. Nakon informisanja od strane studenata i studentkinja, Udruženje studenata sa hendikepom se u periodu do jula meseca 2014. godine u tri navrata obraćalo gospodinu Milovanu Petroviću direktoru Ustanove studentski centar „Beograd“ sa molbom da se prestane sa takvim gestovima od strane zaposlenih, na šta smo kao odgovor dobijali informaciju da oni (misli se na Upravu ustanove) upravicima domova nisu dali takve instrukcije i da će intervenisati da se takve situacije ne ponove. Kao posledicu ovakve situacije imamo činjenicu da je ukupno 17 studenata i studentkinja izvršilo uplatu duga na ime stanarine po tržišno-ekonomskim cenama u punom iznosu do juna meseca 2014. godine i iselilo se iz domova.

Kada su u pitanju studentski smeštaj i ishrana i studentske stipendije u školskoj 2014/2015. godini, situacija je slična kao i prethodne školske godine, ali sa aktivnijim učešćem Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Za studentski smeštaj je ukupno konkurisalo 69 studenata i studentkinja sa hendikepom od kojih je to pravo sa primenom budžetskih cena ostvarilo 34 studenata i studentkinja, a njih 35 je ovo pravo ostvarilo sa primenom tržišno-ekonomskih cena. Među 35 studenata i studentkinja koji su ovo pravo ostvarili sa primenom tržišno-ekonomskih cena nalazi se i njih 6 koji imaju status studenta prve godine na budžetu, ali su status studenta ostvarili tek u oktobru ili novembru 2014. godine i to na osnovu upisa po preporuci Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja u okviru upisa na osnovu primene afirmativnih mera o upisu studenata iz društveno osetljivih grupa. Ovi studenti i studentkinje su ovo pravo ostvarili tek u oktobru ili novembru mesecu 2014. godine, kada je konkurs za bruceše bio završen, a zbog posledica odluka „ad hoc“ Komisije koja je formirana od strane rektorata Univerziteta u Beogradu.

Početkom novembra 2014. godine Uduženje studenata sa hendikepom i Univerzitetski centar za studente sa hendikepom su u zajedničkom dopisu Ministarstvu, prosvete, nauke i tehnološkog razvoja inicirali aktivnosti na rešavanju problema studenata sa hendikepom u vezi sa studentskim smeštajem i ishranom. Prvi od dva sastanka povodom inicijative oko rešavanja navedenih problema je održan 22. decembra 2014. godine, a sastanku su prisustvovali predstavnici Ministarstva, Ustanove studentski centar „Beograd“, Univerzitetskog centra za studente sa hendikepom i Udruženja studenata sa hendikepom. Na sastanku je dogovoreno da se kao i u školskoj 2014/2015. godini, kao prelazno rešenje, cene za smeštaj za studente sa hendikepom koji treba da plaćaju tržišno-ekonomske cene umanje za 30%, da tržišno-ekonomske

cene ishrane budu umanjene do nivoa budžetskih cena i da studentima i studentkinjama sa hendikepom koji imaju status studenta prve godine na budžetu, a koji su konkurisali za studentski smeštaj po tržišno-ekonomskim cenama, nakon iseljenja studenata sa apsolventskim statusom iz domova bude omogućeno plaćanje smeštaja sa primenom budžetskih cena.

Na prvom sastanku je ovo prelazno rešenje prihvaćeno u cilju nalaženja sistemskih rešenja za nevedene probleme studenata sa hendikepom. Sa istim učesnicima je održan i drugi sastanak na kome je na predlog kabineta Ministra formirana neformalna radna grupa „zainteresovanih“ aktera koji će biti angažovani na izradi dugoročnih i kvalitetnih rešenja. Početkom februara 2015. godine održan je prvi sastanak formirane radne grupe u čijem radu su učestvovali već navedeni subjekti i predstavnici ERAZMUS PLUS kancelarije u Beogradu, a na kom su razmotreni različiti aspekti problema i dogovoreni su radni zadaci dinamika rada ove neformalne grupe.

Kada je u pitanju dodeljivanje studentskih stipendija sa primenom blažih uslova, u školskoj 2014/2015. godini konkurisalo je 87 studenata i studentkinja sa hendikepom. Na osnovu preliminarne rang liste pravo na stipendiju je ostvarilo njih 40. Nakon podnešenih primedbi na preliminarnu rang listu pravo na stipendije je ostvarilo još njih 17, dok još 6 očekuje pozitivan ishod molbe koju je Udruženje studenata sa hendikepom uputilo Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, odnosno Sektoru za visoko obrazovanje, investicije, učenički i studentski standard i javne nabavke. Udruženje je sa molbom obratilo navedenom Sektoru ministarstva da se svim studentima i studentkinjama koji imaju status školovanja na teret budžeta dodele studentske stipendije ili krediti. Ipak, razlog što veći broj studenata i studentkinja nije ostvarilo pravo na stipendije jeste striktna primena kriterijuma da postoji kontinuitet u studiranju čime su u najvećoj meri oštećeni studenti i studentkinje na master studijama

iz razloga što ovaj kriterijum prilikom dodele stipendija od strane Ministarstva nije primenjivan za studente i studentkinje sa hendikepom do školske 2013/2014. godine.

**Upis studenata i studenkinja sa hendikepom
na fakultetima Univerziteta u Beogradu
u školskoj 2014/2015. godini**

Kada je u pitanju upis studenata sa hendikepom problemi mladih sa hendikepom se manifestuju kroz nepostojanje adekvatnih mera podrške prilikom upisa na nivou visokog obrazovanja. Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja u periodu pre prijemnih ispita svake godine upućuje preporuku visokoškolskim ustanovama čiji osnivač je Republika Srbija da u okviru kvote od 2% od ukupnog broja upisanih studenata, a uz primenu mere afirmativne akcije, izvrše upis kandidata iz društveno ranjivih grupa koji imaju slabije postignuće na prijemnom ispitu i da pritom ti studenti u prvoj godini imaju status studenta na budžetu. Pored problema u vidu činjenice da visokoškolske ustanove ne primenjuju dosledno preporuku Ministarstva u školskoj 2014/2015. godini studenti i studentkinje sa hendikepom su se suočili sa još jednom barijerom u visokom obrazovanju. Naime, Univerzitet u Beogradu je formirao Komisiju za potrebe procene pružanja podrške studentima i studentkinjama sa hendikepom koji treba da upišu studiranje sa primenom mera afirmativne akcije. Komisiju su činila dvojica profesora sa Medicinskog fakulteta i profesorka sa Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. Navedena Komisija je u okviru svog rada odlučivala po molbama 37 kandidata koji su polagali prijemni na fakultetima Univerziteta u Beogradu i sa primenom neadekvatnih kriterijuma je odlučila da podrška prilikom upisa bude pružena samo 20 od svih njih, iako je barem njih 35 bilo u neravnoj situaciji u odnosu na

ostale kandidate, a na osnovu postojanja situacije hendikepa. Napominjemo da Univerzitetski centar za studente sa hendikepom nije bio uključen u rad navedene komisije, iako je Centar relevantna stručna služba Univerziteta u Beogradu. Nakon i drugostepene odluke ove iste Komisije da potvrdi svoje prvobitne odluke, oštećeni kandidati i kandidatkinje su nam se obratili za pomoć i podršku. Udruženje je za svakog kandidata i kandidatkinju uputilo molbu i Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i fakultetima Univerziteta u Beogradu na kojima su konkurisali za upis. Od svih molbi jedino Stomatološki fakultet nije upisao jednog od dva kandidata za čiji upis smo se molbom obratili tom fakultetu. Od naknadno upisanih kandidata njih 6 zbog zakasnelog upisa na vreme nije moglo da konkuriše za studentski smeštaj za studente prve godine već je konkurisalo na konkursu za smeštaj po tržišno-ekonomskim cenama.

Zbog cele situacije oko upisa i postupka Uprave Univerziteta u Beogradu Udruženje je na sastanku, ali i u pisanoj formi obavestilo pomoćno osoblje Zaštitnika građana. Udruženje od strane Zaštitnika građana nije dobilo povratne informacije.

Solidarna materijalna pomoć od strane Zadužbine „Dragoljub Marinković“

Zadužbina „Dragoljub Marinković“ u svakoj školskoj godini raspisuje konkurse za stipendije i solidarnu pomoć studentima sa hendikepom i studentima sa zdravstvenim problemima. Pravo konkurisanja imaju studenti Univerziteta u Beogradu. Uslovi za dobijanje pomoći su: da student studira na fakultetu Univerziteta u Beogradu; da student poseduje neki oblik hendikepa ili bolesti (telesno oštećenje ili oboljenje koje trajno narušava zdravstveno stanje studenta) i da student nije stariji od 28 godina u trenutku podnošenja molbe.

Treći uslov da student nije stariji od 28 godina u trenutku podnošenja molbe je diskriminišući po više osnova, a pre svega iz razloga što ne uzima u obzira broj godina studiranja kandidata i iz razloga što većina studenata sa hendikepom, zbog različitih okolnosti i situacija uzrokovanih pre svega lečenjem i rehabilitacijom, svoje studije nije započelo sa 19 ili 20 godina starosti. Navedeni ulov se primenjuje poslednje tri školske godine.

Iako su studenti sa hendikepom u svojim pisanim prigovorima na odluke o dodeli pomoći ukazivali na diskriminišuće aspekte uslova o godinama starosti Zadužbina „Dragoljub Marinković“ ni u školskoj 2014/2015. godini nije izmenila ovaj uslov za dodelu pomoći.

Stipendije Grada Beograda

Gradska Uprava Grada Beograda, odnosno Sekretarijat za obrazovanje i dečju zaštitu Beograd je do školske 2012/2013. godine dodeljivao stipendije učenicima i studentima, a kao vid podrške je raspisivao konkurse u okviru kojih je vršena dodela stipendija učenicima i studentima sa hendikepom.

U školskoj 2013/2014. godini navedeni Sekretarijat nije raspisivao konkurse za dodelu stipendija.

Za školsku 2014/2015. godinu Sekretarijat za obrazovanje i dečju zaštitu Grada Beograda je raspisao konkurs za dodelu 150 stipendija za studente sa primenom uslova konkursa koje studenti sa hendikepom ne mogu da ispune, a da pritom nije raspisan konkurs za dodelu sipendija studentima sa hendikepom sa blažim kriterijumima koje studenti i studentkinje sa hendikepom mogu da ispune.

Nakon obraćanja nadležnim osobama iz Sekretarijata je stigla povratna informacija da budžetom Grada Beograda za školsku 2014/2015. godinu nisu projektovana sredstva za

stipendije za studente sa hendikepom. Ovakva odluka gradske uprave Grada Beograda ukazuje na diskriminišući odnos prema studentima sa hendikepom.

Zakon o udžbenicima

U okviru prepiske o Zakonu o udžbenicima i mišljenja Poverenice za zaštitu ranoprvnosti o Zakonu o udžbenicima na mejling listi jedne od članica Nacionalne organizacije osoba sa invaliditetom Srbije (NOOIS) između ostalog je iznet stav da je objavljeno mišljenje Poverenice o Zakonu o udžbenicima diskutabilno u delu koji se odnosi na posebne udžbenike za učenike sa mentalnim tipom hendikepa. U prilog argumentacija ovakvog stava je iznet citat člana 24, stav 4, Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa hendikepom u kome se govori o alternativnim formatima literature za osobe sa hendikepom i ovaj citat je interpretiran sa značenjem da su posebni udžbenici za decu sa mentalnim tipom hendikepa prihvatljivo rešenje. Ovakav stav je diskriminišući jer decu sa mentalnim tipom hendikepa ne stavlja u jednak položaj u obrazovanju.

Udruženje studenata sa hendikepom se obratilo članovima navedene mejling liste sa ukazivanjem na diskriminišuće aspekte stava o prihvatljivosti posebnih udžbenika za učenike sa mentalnim tipom hendikepa i da zbog toga što u članu 24 Konvencije ništa eksplicitno nije navedeno o posebnim udžbenicima za osobe sa mentalnim tipom hendikepa ne znači da je potrebno da ga interpretiramo implicitno jer podrška učenicima sa mentalnim tipom hendikepa se ostvaruje kroz druge vidove prilagođavanja u cilju ostvarivanja jednakog pristupa obrazovanju. Tom prilikom Udruženje studenata sa hendikepom je apelovalo na članove mejling liste da kao predstavnici osetljive društvene grupe uvažavaju pravo na jednakost svih osoba sa hendikepom bez obzira na tip hendikepa.

Nakon obraćanja Udruženja studenata sa hendikepom nije bilo nijedne zvanične reakcije neke od članica NOOIS, ali je na mejl Izvršnog direktora Udruženja studenata sa hendikepom stigao mejl Poverenika za obrazovanje Saveza slepih u kome je pored niza neistina izrečen i stav koji je u suprotnosti sa shvatanjem koncepta inkluzivnog obrazovanja kao pitanja ljudskih prava.

Participacija studenata sa hendikepom u studentska tela

U okviru inicijative oko rešavanja problema stipendija i studentskog smeštaja i ishrane Udruženje studenata sa hendikepom je imalo podršku i drugih studentskih organizacija, naročito SKONUS-a (Studentska konferencija univerziteta Srbije) i Studentskog parlamenta Univerziteta u Beogradu (SPUB).

Kao nastavak te podrške inicirana je dalja saradnje i ideja da studenti sa hendikepom imaju svoje predstavnike u ovim organizacijama, odnosno razvoj modela koji bi omogućio taj vid participacije studenata sa hendikepom u visokom obrazovanju. U razgovoru oko razrade takvog modela predstavnici SPUB-a su izneli stav da predstavnik studenata sa hendikepom treba u okviru učešća u Studentskom palamentu Univerziteta u Beogradu da učestvuje u radu i ima status vanrednog člana, odnosno da nema pravo glasa prilikom donošenja odluka i da ne može da bude biran. Ovakav stav je argumentovan poštedom od manipulacije i od lobiranja predstavnika studenata sa hendikepom od strane različitih grupacija unutar SPUB-a.

Udruženje studenata sa hendikepom nije prihvatilo ovaj predlog jer kao takav on ne počiva na principu ravnopravnosti i sam po sebi je diskriminantan.

Umesto zaključka: Javni poziv Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja za angažovanje saradnika u Jedinici za koordinaciju inkluzivnog obrazovanja

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja je u saradnji sa Kancelarijom UNICEFa za Srbiju objavilo Javni poziv za radno angažovanje lica u Jedinici za koordinaciju inkluzivnog obrazovanja kao radnoj jedinici Ministarstva. Ovim Javnim pozivom je predviđeno radno angažovanje 4 osobe za 3 različite pozicije (Saradnik za rani razvoj, Saradnik za inkluzivno obrazovanje (2 izvršioca) i Asistent). U okviru Javnog poziva su navedeni zadaci, aktivnosti i opisi poslova za svaku od radnih pozicija. U ovim opisima se između ostalog navodi niz ciljeva i aktivnosti koji se eksplicitno odnose na predškolsko obrazovanje i vaspitanje, osnovno školsko i srednjoškolsko obrazovanje. U celom tekstu se nijednim terminom ne pominje visoko obrazovanje kao deo inkluzivnog obrazovanja.

Ovaj primer implicira da donosioci odluka u Srbiji visoko obrazovanje ne prepoznaju kao deo inkluzivnog obrazovanja, a samim tim ni ravnopravno učešće studenata sa hendikepom i studenata iz ostalih društveno osetljivih grupa u visokom obrazovanju.

Ova situacija ide u prilog stavu da je u visokom obrazovanju u Srbiji prisutan elitistički pristup koji studente, i generalno osobe sa hendikepom, ne prepoznaje kao ravnopravne učesnike u visokom obrazovanju što uzrokuje mnogobrojne situacije u kojima se otvoreno ili na sakriven način vrše različiti oblici diskriminacije prema studentima sa hendikepom.

PRAXIS

Izveštaj

Uvod

Tokom 2014.godine, Praxis je pružao besplatnu pravnu pomoć pripadnicima ugroženih društvenih grupa, a pre svega pravno nevidljivim licima, licima u riziku od apatridije, migrantima, pripadnicima romske nacionalnosti i ženama žrtvama nasilja u porodici. Takođe, Praxis je obavljao i aktivnosti javnog zagovaranja, praćenja primene zakona, strategija i akcionih planova, posebno u oblasti državljanstva i ličnih dokumenata, stanovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, zapošljavanja, zaštite od diskriminacije i rodne ravnopravnosti, kao i vodio kampanje za podizanje svesti javnosti.

U okviru aktivnosti koje se tiču izveštavanja i javnog zagovaranja, Praxis je u 2014. objavio sledeće izveštaje:

- Jednake šanse za bolje mogućnosti – Jačanje Roma i Romkinja u borbi protiv diskriminacije¹
- Priručnik za pristup pravima²
- Godišnji izveštaj Praxisa za 2013.³

1 <http://praxis.org.rs/index.php/sr/reports-documents/praxis-reports/item/736-equal-chances-for-better-prospects-strengthening-roma-in-combating-discrimination>

2 http://praxis.org.rs/images/praxis_downloads/PRIRUCNIK%20za%20pristup%20pravima.pdf

3 http://praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Praxis_Godisnji_izvestaj_2013.pdf

- Prijava prebivališta u Republici Srbiji – kratka analiza preostalih izazova⁴
- Pravo na državljanstvo u Republici Srbiji – kratka analiza preostalih izazova⁵
- Postupci utvrđivanja vremena i mesta rođenja – kratka analiza preostalih izazova⁶
- Pološaj interno raseljenih lica – kratka analiza preostalih izazova⁷

Projekti Praxisa u 2014. godini koji imaju za cilj prevenciju i zaštitu od diskriminacije

Jednake šanse za bolje mogućnosti – jačanje Roma i Romkinja u borbi protiv diskriminacije

Prepoznajući potrebu da doprinese suzbijanju i sprečavanju diskriminacije romske nacionalne manjine u Srbiji, Ambasada Holandije je podržala projekat „Jednake šanse za bolje mogućnosti – jačanje Roma i Romkinja u borbi protiv diskriminacije“, koji je sproveo Poverenik za zaštitu ravnopravnosti u saradnji sa Praxisom i Regionalnim centrom za manjine u periodu od maja 2012. do februara 2014. godine. Projekat je imao za cilj da podigne svest pripadnicima romske nacionalne manjine o mandatu Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, kako bi bolje razumeli ulogu ove institucije

4 http://praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Prijava_prebivalista_u_RS_-_kratka_analiza_preostalih_izazova.pdf

5 http://praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Pravo_na_drzavljanstvo_u_RS_-_kratka_analiza_preostalih_izazova.pdf

6 http://praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Postupci_utvrđivanja_vremena_i_mesta_rodjenja_-_kratka_analiza_preostalih_izazova.pdf

7 http://praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Pološaj_interno_raseljenih_lica_-_kratka_analiza_preostalih_izazova.pdf

u borbi protiv diskriminacije i dostizanju ravnopravnosti u društvu. Cilj projekta je bio da se kroz edukaciju olakša prepoznavanje diskriminacije, te da se pripadnici romske populacije, njihovi predstavnici i nevladine organizacije posvećene zaštiti ljudskih prava podstaknu da koriste antidiskriminacione mehanizme zaštite, uključujući podnošenje pritužbi Povereniku za zaštitu ravnopravnosti. Promovisanjem mogućnosti prituživanja instituciji Poverenika, projekat je doprineo suzbijanju diskriminacije prema pripadnicima romske nacionalne manjine.

Sprovedena edukativna kampanja uticala jena to da se učestalije prijavljuju slučajevi diskriminacije pripadnika romske nacionalne manjine.

U okviru projekta održano je 16 javnih tribina⁸ širom Srbije koje su za pripadnike romske zajednice predstavljale ključni deo informativne i edukativne kampanje. Tribine su imale za cilj podizanje svesti i osnaživanje Roma u borbi protiv diskriminacije. Tribine su okupile 322 učesnika, uglavnom predstavnike lokalnih organa vlasti i nevladinih organizacija i stanovnike romskih naselja.

Iskustva sa realizacije ovog projekta potvrđuju da mali broj pritužbi primljenih od lica romske nacionalnosti nije pokazatelj poštovanja načela ravnopravnosti, nego posledica nedovoljne informisanosti i nespremnosti da se slučajevi diskriminacije prijavljuju. Evaluacijom i diskusijom na javnim tribinama ustanovljeno je da više od polovine učesnika nikada nije čulo za instituciju Poverenika. Takođe, tokom realizacije projekta uspostavljena je i ojačana saradnja sa organizacijama civilnog društva, lokalnim predstavnicima Roma

8 U saradnji sa Poverenikom za zaštitu ravnopravnosti, Praksis je organizovao tribine u Novom Pazaru, Prokuplju, Nišu, Kragujevcu, Subotici, Bujanovcu, Surdulici, Zrenjaninu i Novom Sadu, dok je Regionalni centar za manjine organizovao tribine u Smederevskoj Palanci, Vranju, Požegi, Zemunu, Novom Bečeju, Boru i Pirotu.

i lokalnim medijima, što će imati bitnu ulogu u daljem informisanju rosmke zajednice u cilju podsticanja prijavljivanja slučajeva diskriminacije.

Aktivnosti koje su sprovedene u okviru ovog projekta i osnaživanje romske zajednice u borbi protiv diskriminacije predstavljaju neophodan preduslov za veće poštovanje načela ravnopravnosti, ali ne treba izgubiti iz vida da je za izgradnju tolerantnog i ravnopravnog društva neopodno nastaviti i sa aktivnostima usmerenim na eliminisanje predrasuda među većinskim stanovništvom i na jačanje svesti o ravnopravnosti svih građana.

Povodom završetka projekta, održana je konferencija za novinare⁹ na kojoj je predstavljen izveštaj „Jednake šanse za bolje mogućnosti – Jačanje Roma i Romkinja u borbi protiv diskriminacije“ koji je Praxis pripremio, kao rezultat potrebe da se sumiraju iskustva stečena tokom sprovođenja edukativne i informativne kampanje o antidiskriminacionim mehanizmima zaštite namenjene pripadnicima romske zajednice.

Oснаživanje civilnog društva radi implementacije antidiskriminacionih zakona u Srbiji

Projekat ima za cilj unapređenje zaštite ugroženih grupa od svih oblika diskriminacije u Srbiji, kroz povećanje kapaciteta civilnog društva za borbu protiv diskriminacije i bavljenje zagovaranjem i strateškim zastupanjem radi unapređenja implementacije antidiskriminacionih zakona. Posebna pažnja usmerena je na žene, etničke i verske manjine, LGBT osobe, osobe sa invaliditetom, decu, migrante, interno raseljena lica

9 Više informacija na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/737-predstavljeni-rezultati-projekta-%E2%80%9Cjednake-%C5%A1anse-za-bolje-mogu%C4%87nosti-%E2%80%93-ja%C4%8Danje-roma-i-romkinja-u-borbi-protiv-diskriminacije%E2%80%9C>

i povratnike po readmisiji. Najvažnije aktivnosti uključuju obuke o antidiskriminacionom pravu za organizacije civilnog društva i medije, okrugle stolove koji imaju za cilj povezivanje organizacija civilnog društva i pronalaženje zajedničkih prioriteta u borbi protiv diskriminaciji pokretanje pet strateških parnica za utvrđenje diskriminacije. Projekat se sprovodi sa partnerskom ogranizacijom *Equal Rights Trust* (ERT) iz Londona, a podržan je od strane Evropske unije i traje od maja 2014. do novembra 2015. godine.

Tokom novembra 2014. godine, Praxis je organizovao četiri obuke¹⁰ o antidiskriminacionom pravu u Beogradu, Novom Pazaru, Novom Sadu i Nišu, koje su okupile oko 100 učesnika. Obuke su sprovedene sa partnerskom ogranizacijom *Equal Rights Trust* (ERT), a uz podršku Poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Prva obuka je organizovana u Beogradu, u prostorijama Narodne skupštine. Ona je bila namenjena prevashodno pravnicama i pravnicima koji se bave antidiskriminacionim pravom. Nakon ove, organizovane su obuke u Novom Pazaru, Novom Sadu i Nišu, koje su bile namenjene aktivistkinjama i aktivistima nevladinih organizacija koji se bave antidiskriminacijom. Osim navedenih obuka u Beogradu je organizovana još jedna, namenjena predstavnicima i predstavnicama medija. Obuka se odnosila na ulogu medija u promociji ravnopravnosti. Razgovaralo se o principima etičkog izveštavanja, različitom izveštavanju medija o deci koja su iz različitih društvenih grupa i o diskriminaciji u medijima na osnovu nacionalne pripadnosti. Obuke su pokazale da je pitanje antidiskriminacije još uvek nedovoljno istraženo u Srbiji, da se sam pojam diskriminacije često široko tumači, a u praksi se često ne prepoznaje ili pogrešno doživljava. Učesnici obuka su pokazali veliko interesovanje

10 Više o tome na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/845-praxis-i-ert-odr%C5%BEali-obuke-o-antidiskriminacionom-pravu>

za ovu temu, a naročito za slučajeve iz prakse. Zaključak svih sprovedenih obuka je da se civilno društvo u budućnosti mora još ozbiljnije osnaživati i informisati u vezi sa ovom temom i da su obuke takve vrste neophodne.

Prevenција zločina iz mržnje u Centralnoj i Istočnoj Evropi i na Zapadnom Balkanu

Projekat ima za cilj da unapredi prevenciju zločina iz mržnje i pruži podršku žrtvama u zemljama Centralne Evrope i Zapadnog Balkana, kroz povećanje znanja i veština organizacijama koje pružaju podršku žrtvama zločina iz mržnje. Aktivnosti obuhvataju trening za trenere o zločinu iz mržnje, organizovanje 10 treninga za nevladine organizacije u Srbiji koje se bave zaštitom ugroženih grupa, odnosno zaštitom žrtava zločina iz mržnje, istraživanje o specifičnim potrebama žrtava zločina iz mržnje i izradu smernica za organizacije koje se bave ovim pitanjima, kao i analizu nacionalnog zakonodavstva i prakse državnih organa u procesuiranju zločina iz mržnje. Praxis ovaj projekat sprovodi sa organizacijom *Iustitia* iz Češke, koja je nosilac projekta, kao i sa partnerskim organizacijama iz Poljske, Slovačke, Bosne i Srbije, uz finansijsku podršku Međunarodnog Višegrad fonda, u periodu od septembra 2014. do februara 2016. godine.

U septembru 2014. godine, u Pragu, održana je obuka za trenere i trenerice¹¹ na kojoj su učestvovala i predstavnice Praxisa. Cilj obuke bio je osnaživanje organizacija, koje će dalje organizovati obuke za organizacije civilnog društva o zločinu iz mržnje u svojim zemljama. Obuka je obuhvatala pitanja koja se tiču pojma zločina iz mržnje, a naročito razumevanje psihološkog aspekta rada i rad sa žrtvama.

11 Više o tome na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/816-praxis-na-obuci-za-trenere-ice-ozlo%C4%8Dinu-iz-mr%C5%BEnje>

Ostvarivanje prava na lična dokumenta

Praxis je nastavio da pruža besplatnu pravnu pomoć u postupcima naknadnog upisa u matične knjige rođenih, utvrđivanja vremena i mesta rođenja, obnove upisa u matične knjige, određivanja ličnog imena, sticanja državljanstva, pribavljanja lične karte i prijave prebivališta i boravišta.

U prethodnom periodu ostvaren je veliki pomak u nastojanjima da se reše problemi pravno nevidljivih lica. Od naročitog značaja je Zakon o dopunama Zakona o vanparničnom postupku koji je usvojen u avgustu 2012. godine, koji propisuje sudski postupak utvrđivanja vremena i mesta rođenja namenjen licima koja ne mogu da se upišu u matične knjige rođenih u upravnom postupku.¹²Pored toga, rešavanju problema pravno nevidljivih lica značajno doprinosi i rad Tehničke grupe¹³, koja je formirana na osnovu sporazuma o razumevanju između UNHCR-a, Zaštitnika građana i Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu. Pored predstavnika relevantnih institucija i sporazumnih strana, Praxis je jedan od članova Tehničke grupe. Zahvaljujući novom zakonskom rešenju i angažovanju Tehničke grupe, znatno je smanjen broj pravno nevidljivih lica u Srbiji. Međutim, još uvek nisu stvorene pretpostavke za sprečavanje pojave novih pravno nevidljivih lica, jer nisu preduzete mere koje bi omogućile prijavu rođenja svakog deteta odmah po rođenju. Naime, Uputstvom o vođenju matičnih knjiga i obrascima matičnih knjiga propisano je da se prilikom upisa činjenice

12 Čl. 71a do 71lj Zakona o vanparničnom postupku ("Sl. glasnik SRS", br. 25/82 i 48/88 i "Sl. glasnik RS", br. 46/95 - dr. zakon, 18/2005 - dr. zakon, 85/2012, 45/2013 - dr. zakon, 55/2014 i 6/2015)

13 Više o tome na linku: <http://www.praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/legally-in-persons/item/482-technical-group-formed-for-the-purpose-of-providing-assistance-to-members-of-roma-community-who-are-not-registered-in-birth-registry-book-and-do-not-possess-personal-documents>

rođenja deteta podaci o roditeljima upisuju na osnovu izvoda iz matične knjige rođenih, odnosno matične knjige venčanih i lične karte, a kada su u pitanju stranci, na osnovu putne isprave. Roditelji koji ne poseduju pomenute dokumente ne mogu da prijave rođenje svog deteta, što dovodi do pojave novih pravno nevidljivih lica. Da bi se problemi u vezi sa upisom u matične knjige trajno rešili, nije dovoljno samo da se obezbedi efikasno sprovođenje postupaka utvrđivanja vremena i mesta rođenja, nego je neophodno i da se obezbedi jednostavan sistem prijave rođenja koji bi svakom detetu omogućio da bude upisano odmah po rođenju, bez obzira na to da li roditelji poseduju lične dokumente.

Pored toga, spornim članom 71k, st. 2 ZVP-a dovodi se u pitanje imperativnost sudske odluke, odnosno dejstvo pravnosnažnosti, jer isto pravnosnažno sudsko rešenje obavezuje jedan, a ne obavezuje drugi organ uprave. Tim članom je predviđeno da organ koji je nadležan da sprovede postupak za sticanje državljanstva Republike Srbije nije vezan pravnosnažnim rešenjem o vremenu i mestu rođenja, zbog čega postoji opasnost da će određen broj lica ostati u riziku od apatridije. Praksa je pokazala da se licima koja su upisana u matične knjige na osnovu rešenja vanparničnog suda često ne upisuje podatak o državljanstvu, te ona moraju da pokrenu postupke za sticanje državljanstva, a nakon toga treba da prijave prebivalište i da pribave ličnu kartu. Prema tome, da bi se pravno nevidljivim licima omogućio pristup pravima, pored olakšanog upisa u matične knjige potrebno je da se obezbedi i efikasno postupanje povodom zahteva za sticanje državljanstva i za prijavu prebivališta i za izdavanje lične karte.

U Srbiji je upisana činjenica rođenja za 99% dece ispod pet godina starosti.¹⁴ Nedostatak upisa činjenice rođenja, kao i nedostatak ličnih dokumenata roditelja, prepoznati su kao

14 Prema podacima MICS za Srbiju za 2014. godinu. Više o tome na: http://www.unicef.org/statistics/index_24302.html

najveći problem prilikom upisa činjenice rođenja deteta. Ovi problemi prepoznati su i od strane Komiteta za prava deteta Ujedinjenih nacija, koji je po ovom pitanju još 2008. godine izdao preporuku za unapređenje položaja „pravno nevidljive“ dece, gde se navodi da Republika Srbija mora da omogući upis činjenice rođenja svakom detetu bez obzira na pravni status njihovih roditelja (posedovanje lične karte, izvoda iz matične knjige rođenih, izvoda iz matične knjige venčanih roditelja itd), kako bi se izbegao rizik od apatridije. Republika Srbija do danas nije postupila po toj preporuci, niti je Komitetu 2013. godine dostavila izveštaj o napretku, što je bila njena obaveza. S obzirom da su deca vrlo osetljiva grupa, njihova „pravna nevidljivost“ ih čini još osetljivijim, a diskriminacija i zlostavljanje koje takva deca doživljavaju od strane relevantnih aktera u društvu ostaju neprimećeni. Pored toga, onemogućen im je pristup drugim pravima, kao npr. zdravstvenoj zaštiti. Takođe, neujednačena sudska praksa dovodi do nesklada i arbitrarnosti u sudskim odlukama u ovom postupku.

Neujednačena praksa je jedna od specifičnosti postupaka utvrđivanja vremena i mesta rođenja, te se dešava da budu donete različite odluke u gotovo istovetnim situacijama. Tako se u postupku za jedno dete dogodilo da je predlog odbačen zbog toga što je sudija smatrala da priloženi dokazi nisu jasno čitljivi, iako druga sudija na identične dokaze u postupcima za decu iz iste porodice nije imala primedbe i usvojila je predlog.

Za H. I., kao i za njenog brata A. I. i sestre M. I. i E. I. (svi maloletni, rođeni kod kuće u Beogradu) podnet je zajednički predlog za utvrđivanje vremena i mesta rođenja. Predmet je prvobitno raspoređen jednoj sudiji koja je naložila da se u roku od 8 dana uredi predlog, između ostalog, tako što će se dostaviti čitke fotokopije podnete dokumentacije. Potom su postupci razdvojeni i samo je jedan predmet (predmet H. I.) ostao kod sudije koja je naložila da se uredi predlog. Predlog H. I. odbačen je kao neuredan jer, navodno, kopije dokumentacije nisu bile čitke.

Međutim, u predmetima za brata i sestre H. I. (koji su dodeljeni drugom sudiji) zakazana su i održana ročišta i doneta su rešenja kojima se utvrđuje vreme i mesto rođenja. Nije primećen nikakav problem sa kopijama dokumenata. Takođe, sudija koja je postupala u predmetima za sestre i brata H. I. zakazala je ročišta za isti dan za svako dete, pa svedoci nisu morali u više navrata da dolaze na ročišta.

H.I. je ostala neupisana iako je za nju i njene sestre i brata podnet isti predlog sa identičnom dokumentacijom.

Obrazovanje

Diskriminacija učenika romske nacionalnosti predstavlja sistemski problem u oblasti obrazovanja u Republici Srbiji. Ona je rasprostranjena na teritoriji čitave države, kako u urbanim, tako i ruralnim sredinama.

Slučajevi diskriminacije najčešće se vezuju za problem segregacije učenika romske nacionalnosti i pristup pravu na obrazovanje na jeziku nacionalnih manjina¹⁵. Posebno zabrinjava i činjenica da, neretko, diskriminacija u obrazovnom sistemu dolazi od strane nastavnog osoblja. Podsećamo na slučaj diskriminacije romske dece u OŠ „Jovan Jovanović Zmaj“ u Surdulici, odnosno u izmeštenom odeljenju u Masurici¹⁶, gde su romska deca diskriminisana tako što su fizički odvajana tokom nastave smeštanjem u poslednje klupe učionica, uskraćivana im je mogućnost da se služe besplatnim udžbenicima

15 Podsećamo na slučaj Praxisa u kom je utvrđena diskriminacija romskih đaka u pristupu pravu na obrazovanje: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/597-primary-school-%E2%80%9Cdjura-jaksic%E2%80%9D-from-kikinda-discriminated-against-roma-pupils-in-access-to-right-to-education>

16 Više o slučaju na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/523-commissioner-for-protection-of-equality-determined-indirect-discrimination-in-the-separate-class-of-surdulica-primary-school-%E2%80%9Cjovan-jovanovic-zmaj%E2%80%9D-in-masurica>

na način na koji je to omogućeno drugoj deci, odnosno zabranjivano im je da udžbenike nose svojim kućama, a pod izgovorom da postoji opasnost da će doći do njihovog oštećenja, s obzirom na uslove u kojima Romi stanuju i drugo. Praxis je Povereniku za zaštitu ravnopravnosti podneo pritužbu zbog ovog slučaja, a u februaru 2013. godine doneto je i mišljenje sa preporukom u kome je utvrđena posredna diskriminacija, jer škola nije blagovremeno preduzela mere za sprečavanje posredne diskriminacije učenika romske nacionalnosti. Segregacija romskih učenika, osim što izoluje učenike te nacionalnosti i ima za cilj da spreči njihovu integraciju u društvo, a kao posledicu ima i pad kvaliteta obrazovanja u školama gde su romski učenici većina. Uskraćivanje prava na obrazovanje na svom jeziku ozbiljno narušava pravo na kvalitetno obrazovanje, pogotovo kada učenici romske nacionalnosti ne govore dobro srpski jezik. Na taj način, oni ne mogu da napreduju i stižu nivo obrazovanja koji je u skladu sa njihovim sposobnostima. Što kao posledicu ima izopštavanje romskih učenika, odnosno njihovo upućivanje u škole za decu sa smetnjama u razvoju.

Nadležni organi do sada nisu pokazali jasnu spremnost da trajno reše probleme sa kojima se suočavaju romski učenici. Znatan broj slučajeva diskriminacije na koje je Praxis ukazivao ostali su bez konkretnog odgovora nadležnih obrazovnih institucija, iako je Poverenica za zaštitu ravnopravnosti uputila preporuku.

Praxis je 2012. godine podneo pritužbu Povereniku za zaštitu ravnopravnosti radi suzbijanja segregacije romske dece u OŠ „Petar Tasić“ u Leskovcu, jer je utvrđeno da su 2011. godine u pomenutu školu bila upisana samo deca romske nacionalnosti. U 2012. godini od 24 odeljenja, 11 odeljenja su činila isključivo deca romske nacionalnosti.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je donela preporuku kojom se predlaže da se zajedničkim aktivnostima i u saradnji sa predstavnicima civilnog društva, bez odlaganja, preduzmu sve mere

i aktivnosti u cilju rešavanja problema segregacije, tj. prevelikog broja romske dece u OŠ „Petar Tasić“ u Leskovcu.

Postupajući po preporuci, a nakon održanog sastanka predstavnika škola i GU Leskovac u cilju rešavanja problema segregacije zauzet je stav da direktori okolnih škola ne primaju zahteve roditelja za upis dece u nematičnu školu, da ne vrše testiranje te dece, te da se najpre formira broj odeljenja sa učenicima koji pripadaju svakoj školi. Na osnovu podataka koje je Praxis dobio po podnetom zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja, ukupan broj učenika koji pohađa nastavu u školskoj 2014/15. godini u pomenutoj školi je 452, od čega je 391 učenik romske nacionalnosti. Takođe, u školsku 2014/15. godinu je upisano ukupno 65 učenika i svi su romske nacionalnosti, iz čega se jasno može zaključiti da se apsolutno ne bave problemomsegregacije ni u 2014. godini.

Praxis je Povereniku za zaštitu ravnopravnosti 2013. godine podneo pritužbu protiv direktora OŠ „Đura Jakšić“ iz Kikinde zbog segregacije učenika romske nacionalnosti jer je im uskraćeno pravo na vaspitanje i obrazovanje na romskom jeziku.

Postupajući po pritužbi poverenica je donela preporuku u kojoj se od škole zahteva da za školsku 2013/2014. godinu izvrši anketiranje učenika i učenica škole kako bi se utvrdilo da li postoji potreban broj dece zainteresovanih za učenje romskog jezika sa elementima nacionalne kulture, te da u školskoj 2013/2014. godini organizuje nastavu romskog jezika sa elementima nacionalne kulture, ukoliko anketa pokaže da postoji potreban broj zainteresovane dece.

Od škole je zahtevano i da preduzme sve potrebne mere iz svoje nadležnosti, u skladu sa mogućnostima, kako bi učenicima i učenicama svih nacionalnih manjina omogućila ostvarivanje prava na vaspitanje i obrazovanje na svom jeziku, odnosno izučavanje jezika nacionalne manjine sa elementima nacionalne istorije i kulture.

OŠ „Đura Jakšić“ je u skladu sa preporukom Poverenice za zaštitu ravnopravnosti sproveda anketu kako bi se utvrdilo da li postoji potreban broj dece zainteresovanih za učenje romskog jezika sa elementima nacionalne kulture. Prema podacima kojima NVO „Praxis“ raspolaže, dobijenih na osnovu zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, u školskoj 2013/14. godini u pomenutoj školi nastavu na romskom jeziku pohađalo je 9 učenika, od čega je najveći broj učenika prvog razreda.

Iako je škola postupila po preporuci Poverenice za zaštitu ravnopravnosti i nedvosmisleno utvrdila da u školu idu i deca romske nacionalnosti, jasno je da škola nije postupala u skladu sa svojim zakonskim obavezama o organizovanju nastave na jeziku romske nacionalne manjine. Budući da škola nije postupala u skladu sa zakonom tokom prethodnih godina, velikom broju romskih učenika pravo na obrazovanje na svom jeziku je bilo uskraćeno, što je svakako uticalo na sam kvalitet obrazovanja.

Usvajanjem Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja i Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju nisu u potpunosti otklonjeni nedostaci prethodnog zakonskog okvira u ovoj oblasti. Specijalne škole su ukinute, inkluzivno obrazovanje je postavljeno kao cilj, a radi postizanja pune ravnopravnosti, uvedeni su i romski pedagoški asistenti u pojedine predškolske ustanove i osnovne škole. Međutim, iako postoje sve mogućnosti za primenu inkluzivnih mera, barem kada je reč o zakonskim odredbama, a akcioni planovi predviđaju različite mere afirmativne akcije, i dalje se javljaju ozbiljni problemi u praksi.

S obzirom na zastupljenost diskriminacije u oblasti obrazovanja, a naročito diskriminacije dece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i romske dece, neophodno je donošenje i Pravilnika o bližim kriterijumima za prepoznavanje svih oblika diskriminacije u obrazovnom sistemu, koji je trebalo da bude usvojen najkasnije dve godine nakon usvajanja Zakona o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja, odnosno u sep-

tembru 2011. godine. Takođe, Akcioni plan za primenu Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2014. do 2018. godine predvideo je njegovo usvajanje u poslednjem kvartalu 2014. godine, ali Pravilnik nije donet ni u ovom roku.

Pristup pravu na stanovanje

U okviru aktivnosti vezanih za pristup pravu na stanovanje, Praxis je pratio proces prinudnih iseljenja, učestvovao u postupcima konsultacija prilikom iseljenja i pokretao postupke povodom nekih od iseljenja pred relevantnim telima, ali i učestvovao u rešavanju drugih problem lica koja žive u neformalnim naseljima. To su pre svega slučaj u neformalnom naselju Čukarička šuma i nepriznatom Kolektivnom centru „Pionirki grad“.

Čukarička šuma

Krajem oktobra 2014. godine, stanovnici naselja Čukarička padina organizovali su protest protiv stanovnika obližnjeg neformalnog naselja Čukarička šuma. Povod za organizovanje ovih protesta bilo je paljenje sekundarnih sirovina od strane stanovnika neformalnog naselja koje stvara „kancerogeni dim i svakodnevno ih ugrožava“. U ovom neformalnom naselju, u improvizovanim stambenim objektima bez ikakve infrastrukture, žive Romi i Romkinje, uglavnom interno raseljena lica sa Kosova. Praxis je u više navrata, samostalno i u prisustvu brojnih delegacija, obilazio ovo naselje u cilju pružanja besplatne pravne pomoći stanovnicima naselja u postupcima koji se tiču ostvarivanja statusnih i socioekonomskih prava, tako da uvid u stanje na terenu ima kako sa aspekta pristupa pravima, tako i u pogledu životnih uslova stanovnika naselja. Imajući u vidu gorenavedeno, Praxis je, uz podršku SKRUG-a i Mreže organizacija za decu Srbije –

MODS, uputio molbu Komesarijatu za izbeglice i migracije da preduzme aktivnosti u okviru svoje nadležnosti i da u saradnji sa relevantnim institucijama, osigura rešavanje stambenog pitanja stanovnika ovog naselja, a da kao najurgentnije obezbedi da im se uputi pomoć u vidu dodele drva za ogrev. Komesarijat je u svom odgovoru naveo da su bila odobrena sredstva za tu vrstu pomoći, te da je javni poziv za dodelu sredstava za nabavku bio objavljen na sajtu Gradske opštine Čukarica i oglasnim tablama opštine i mesnih zajednica, ali da se niko od stanovnika naselja nije prijavio za pomoć. Jasnno je da stanovnici nisu bili upoznati sa oglasom, te da iz tog razloga nisu aplicirali za pomoć. U vezi sa pronalaženjem trajnog i održivog rešenja za pitanje stanovanja, Komesarijat nas je obavestio da je inicirao sastanak nadležnih službi opštine Čukarica i Grada Beograda. Na tom sastanku je dogovoreno da Grad Beograd donese plan zatvaranja neformalnih centara na teritoriji Grada i u skladu s tim „preduzme odgovarajuće aktivnosti“. Naravno, ostaje otvoreno pitanje kada će nadležni organi preduzeti konkretne mere i aktivnosti kako bi problem stanovnika naselja Čukarička šuma bio rešen. Podsećamo da ovo nije prvi put da stanovnici iz okoline romskih naselja iskazuju netrpeljivost i netoleranciju prema svojim susedima. Isto se desilo i u naselju Resnik 2013. godine, kada su romske porodice bile izložene nasilju, zastrašivanju i pretnjama huligana tokom šest uzastopnih noći, kada je patrolno vozilo policije poslato u naselje radi noćne straže i nakon intervencije Praxisa i ERRC-a.¹⁷

Pionirski grad

Tokom 2014. godine počelo je prinudno iseljenje 63 lica iz nepriznatog Kolektivnog centra „Pionirski grad“. Iseljavala su se deca, samohrani roditelji, stariji, nezaposleni, socijalno

17 <http://www.praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/624-racist-attacks-on-resettled-roma-in-belgrade>

ugroženi, osobe sa invaliditetom i lošeg zdravstvenog stanja. Praxis je, uz podršku brojnih organizacija civilnog društva uputio zahtev nadležnim institucijama za hitnu obustavu iseljenja tokom zimskog perioda, kao i za pronalaženje trajnog i održivog rešenja za izbegla i interno raseljena lica, kojima pretilo beskućništvo. Nažalost, vlasti su pokazale potpuno odsustvo razumevanja i volje da spreče beskućništvo, koje je za neke od njih jedino izvesno, smatrajući da su iseljenja sada neizbežna i da će biti prilika za konačno rešavanje stambenog pitanja u budućnosti. Jedina podrška došla je iz Kancelarije za ljudska i manjinska prava i nezavisnih institucija, odnosno Zaštitnika građana i Poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Tako nas je Kancelarija za ljudska i manjinska prava dopisom obavestila da je ukazala nadležnim institucijama na potrebu da se u svim slučajevima kada se vrši iseljavanje, pa i u ovom, neophodno obezbediti alternativni smeštaj i omogućiti učešće tih lica u programima nadležnih državnih organa kojima se obezbeđuje uživanje prava na stanovanje i životni standard. Tokom zimskog perioda ipak se nisu sprovela iseljenja, ali do danas stanovnici Poinirskog grada žive u stalnom strahu od iseljenja koje je izvesno, a bez bilo kakve alternative u vidu održivog i trajnog rešenja.¹⁸ U međuvremenu, Praxis je pružio pravnu pomoć u sastavljanju prigovora na rešenje o iseljenju za 8 porodica.

Strah od viktimizacije – stanovnici neformalnih naselja su često u strahu od viktimizacije, pa se teško odlučuju na pokretanje postupka ili odustaju od procesuiranja slučajeva diskriminacije. U neformalnom naselju Zvezda u Nišu, stanovnici već izvesno vreme imaju problem sa isporukom električne energije. Naime, EPS Snabdevanje i Jugoistok diskriminatorno postupaju prema stanovnicima naselja, time što im naplaćuju struju po najvišoj tarifi, ne

18 Str.13, http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Polozaj_interno_raseljenih_lica_-_kratka_analiza_preostalih_izazova.pdf

dozvoljavaju im da imaju uvid u potrošnju na brojilu i s vremena na vreme im isključuju struju, odbijajući da sistemski reše problem snabdevanja električnom energijom ovog naselja. Praxis se angažovao na rešavanju ovog slučaja i pripremio tužbu, ali su stanovnici naselja naknadno odustali i nisu hteli da svedoče u postupku iz straha da će ponovo ostati bez struje, iako je u ovom slučaju i poverenica za zaštitu ravnopravnosti utvrdila diskriminatorno postupanje.

Tokom 2014. godine u selu Sirča kod Kraljeva, meštani i predsednik Mesne zajednice su organizovali proteste protiv doseljavanja romske porodice u selo, koja je pre toga bila smeštena u kolektivnom centru. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je u ovom slučaju pokrenula stratešku parnicu za utvrđenje diskriminacije na osnovu izjava predsednika Mesne zajednice Sirča u medijima. Praxis se takođe angažovao na ovom slučaju, kao zastupnik tužiocai planirao da pokrene parnični postupak za utvrđenje diskriminacije i tom smislu pripremio tužbu. Romska porodica je odustala od vođenja daljeg postupka, jer se situacija u selu malo primirila zbog strahada će im se položaj pogoršati ukoliko prijave diskriminaciju.

Zapošljavnje

Veliki je broj prijavljenih slučajeva diskriminacije desio se upravo prilikom zapošljavanja ili na radu. Prilikom zapošljavanja često se traži određeni pol kandidata, a neretko su i Romi diskriminirani prilikom traženja zaposlenja.

Do sada je napravljen napredak kada je reč o prepoznavanju potrebe da se Romima, kao posebno ugroženoj grupi, daje prioritet kada su u pitanju mere zapošljavanja, ali u sprovođenju predviđenih mera nisu postignu ti željeni rezultati. Nacionalni planovi i strategije koji se odnose na zapošljavanje Roma neretko ostaju samo spisak proklamovanih ciljeva, dok su njihovi efekti teško vidljivi.

*Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je utvrdila diskriminaciju Romkinje u postupku zasnivanja radnog odnosa od strane vlasnika picerije Marčoni-Rim u Nišu, nakon podnošenja pritužbe Praxisa i Ženskog prostora iz Niša.*¹⁹

Naime, posle raspisivanja oglasa za zasnivanje radnog odnosa u piceriji Marčoni-Rim u Nišu, Praxis je zajedno sa Ženskim prostorom sproveo situaciono testiranje u kom su dve osobe, jedna Romkinja i jedna neromkinja, sličnih godina, radnog iskustva i drugih karakteristika, pokušale da zasnuju radni odnos kod ovog poslodavca. Ali, poslodavac je imao nameru da zasnuje radni odnos samo sa osobom koja nije romske nacionalnosti.

Nakon podnošenja pritužbe, poverenica je ukazala da vlasnik picerije ima punu slobodu odlučivanja o izboru lica koja će zaposliti ili radno angažovati, procenjujući njihova stručna znanja i sposobnosti. Međutim, u postupku zapošljavanja nije dozvoljeno isključivanje ili davanje prvenstva određenim licima na osnovu ličnih svojstava, koja nisu stvarni i odlučujući uslov za obavljanje posla, s obzirom na prirodu i osobenost posla i uslove u kojima se on obavlja.

S obzirom na to da je akt diskriminacije učinjen verovatnim dostavljanjem izveštaja o sprovedenom situacionom testiranju, te izjavama testerke, kontrolorke i svedoka testiranja, teret dokazivanja da u ovom slučaju nije bilo povređeno načelo jednakosti snosio je poslodavac. Zbog toga je on bio u obavezi da dokaže da postoje objektivni razlozi zbog kojih testerki koja je romske nacionalnosti nije ponudio posao u piceriji, koji nisu ni u kakvoj vezi sa njenom nacionalnom pripadnošću, a koji pružaju objektivno i razumno opravdanje za takvo postupanje. Međutim, u ovom slučaju vlasnik picerije Marčoni-Rim iz Niša to nije učinio, niti se do okončanja postupka uopšte izjasnio na navode iz pritužbe.

19 Više o tome na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/783-an-employee-discriminated-against-a-roma-woman-in-establishing-employment-relationship>

Poverenica je utvrdila da je poslodavac prilikom zasnivanja radnog odnosa Romkinji koja je bila testerka uskratio mogućnost za zasnivanje radnog odnosa isključivo zbog toga što je ona lice romske nacionalnosti, čime je izvršio akt neposredne diskriminacije na osnovu njenog ličnog svojstva.

Poslodavcu je zbog toga preporučeno da ubuduće prilikom zasnivanja radnog odnosa poštuje imperativne propise o zabrani diskriminacije, da mišljenje i preporuku poverenice objavi na oglasnoj tabli ili drugom vidnom mestu u prostorijama svoje ugostiteljske radnje najmanje 8 dana, te da o tome obavesti poverenicu u roku od 30 dana od dana prijema mišljenja sa preporukom.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je u ovom slučaju pokrenula i stratešku parnicu za utvrđenje diskriminacije.

Govor mržnje

Tekstovi Informera i Telegrafa nakon fudbalske utakmice Srbija – Albanija

Tokom oktobra 2014. godine Informer i Telegraf objavili su niz tekstova u kojima su Albanci pogrdno nazivani „Šiptari“²⁰. Tim povodom, Praxis je zajedno sa još 13 nevladinih organizacija podneo žalbu Savetu za štampu, navodeći da je takav način izveštavanja nedopustiv i da pogrdno i kolo-kvijalno nazivanje određene grupe u medijima nije u skladu sa etičkim standardom profesionalnog postupanja novinara.

Kasnije je Komisija za žalbe Saveta za štampu usvojila žalbu Praxisa i donela odluku da su Informer i Telegraf povredili Kodeks novinara Srbije, tačnije tačku 1. Odeljka IV po kojoj se novinar mora suprotstaviti svima koji krše ljudska prava ili se

20 Više o tome na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/856-daily-informer-and-portal-telegraf-violated-the-code-of-ethics-of-journalists>

zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govor mržnje i podsticanje nasilja i tačku 4. Odeljka V po kojoj novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i treba da učini sve da diskriminaciju izbegne.

Savet za štampu je utvrdio i da je nesporno da sami Albanci, ili bar deo njih, reč „Šiptar“ doživljavaju kao uvredu, što bi za medije moralo biti dovoljno da izbegavaju upotrebu takve reči. Smernicama u Kodeksu novinara Srbije precizirano je da je „nedopustivo kolokvijalno, pogrdno i neprecizno nazivanje određene grupe“, u ovom slučaju pripadnika nacije čiji je zvaničan naziv u Srbiji Albanci. Takođe, Komisija je ocenila da je u ovom slučaju veoma bitan i kontekst u kojem je naziv upotrebljen. Posao medija je da informišu, a ne da dodatno podižu tenzije, izazvane ovoga puta incidentom na utakmici između Srbije i Albanije i komentarima tog događaja, te je insistiranje na upotrebi spornog termina prilikom izveštavanja o tom događaju posebno neprihvatljivo.

Korišćenje termina „Šiptar“, ali i drugih pežorativnih i pogrdnih naziva za određene društvene grupe, ne samo što nije u skladu sa Kodeksom novinara, već takvim izveštavanjem povređuju odredbe i Zakona o zabrani diskriminacije i medijskih zakona.

Grafit mržnje u Nišu

U niškom naselju 9. maj na zidu zgrade pošte bio je ispisan grafit „Džabe vam masa kada ste ciganska rasa“, povodom čega je Praxis u julu 2013. godine podneo prijavu Upravi za komunalne delatnosti, energetiku i saobraćaj Grada Niša protiv NN lica zbog ispisivanja grafita kojim se vređaju i diskriminišu pripadnici romske nacionalne manjine²¹.

21 Više o tome na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/812-anti-roma-graffiti-removed-after-nine-months>

Prijava je odmah prosleđena JP Direkciji za izgradnju Grada Niša, koja je uklonila antiromski grafit tek u aprilu 2014. godine, nakon urgencije Praxisa. S obzirom na to da se pošta nalazi u centru naselja, u blizini autobuske stanice, pijace i škole, na zidu koji je okrenut ka ulici, grafit je bio vidljiv sve vreme do njegovog uklanjanja.

Izostanak brze reakcije nadležne službe, upućuje na to da nadležni ipak nisu ozbiljno shvatili poruku mržnje, već su dopustili da pripadnici romske nacionalne manjine budu izloženi diskriminaciji i govoru mržnje tokom dužeg vremenskog perioda. Stepenn tolerancije u društvu je i dalje nizak, čemu dodatno doprinose spore reakcije nadležnih službi i činjenica da učinioi ostaju nepoznati i nekažnjeni.

Organ uprave naložio NN licu da ukloni plakate „Stop azilu“ u Mladenovcu

Praxis je oktobru 2014. godine prijavio Odeljenju za komunalnu inspekciju Gradske opštine Mladenovac postojanje plakata sa natpisom „Stop azilu“, čime se vređaju prava tražilaca azila i širi ksenofobija i netrpeljivost²². Organ uprave je brzo reagovao i za samo četiri dana doneo rešenje kojim nalaže „NN licu da u roku od dva dana od prijema rešenja“ ukloni plakate. Uz rešenje priložene su i fotografije koje dokumentuju da je komunalni inspektor izašao na teren i konstatovao činjenično stanje. Da apsurd bude još veći, organ uprave je u rešenju naveo član Odluke o oglašavanju na teritoriji Grada Beograda (u daljem tekstu Odluka) suprotno kome su plakati zalepljeni, ali ne i član Odluke koji jasno upućuje na to kako izvršiti upravnu meru uklanjanja nezakonito postavljenih plakata u slučajevima kada je lice koje ih je postavilo

22 Više o tome na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/migration/item/868-organ-uprave-nalo%C5%BEio-nn-licu-da-ukloni-plakate-%E2%80%9Estop-azilu%E2%80%9C>

nepoznato. Naime, u članu 34. stavu 5. Odluke nedvosmisleno se navodi da „ako je rešenjem inspektora naloženo uklanjanje plakata, a lice kome je mera naložena ne postupi po rešenju ili je lice koje je lepilo plakat nepoznato, rešenje se može izvršiti preko subjekta kome je grad, odnosno gradska opština poverila održavanje čistoće“. Praxis je podneo žalbu Sekretarijatu za inspekcijske poslove Gradske uprave Grada Beograda što je rezultiralo drugostepenim rešenjem u kojem ovaj organ žalbu odbija kao neosnovanu, dok se istovremeno i sam poziva na član 34. stav 5. Odluke. Nakon toga, Praxis je podneo tužbu Upravnom sudu.

Javno zagovaranje i kampanje

Inicijativa za ocenu ustavnosti i zakonitosti Uredbe o merama socijalne uključenosti korisnika novčane socijalne pomoći

Vlada Republike Srbije je oktobra 2014.godine donela Uredbu o merama socijalne uključenosti korisnika novčane socijalne pomoći, nakon čega je usledila brza osuda organizacija civilnog društva zbog njene neusaglašenosti sa Ustavom i Zakonom o socijalnoj zaštiti. Praxis i Stalna konferencija romskih udruženja građana (SKRUG) su u novembru 2014. godine podneli inicijativu za ocenu ustavnosti i zakonitosti ove Uredbe²³.

Naime, Uredba korisnicima novčane socijalne pomoći nameće određene obaveze, kao što su na primer društveno koristan rad, učešće u javnim radovima i sl. koje ako korisnik ne izvršava, gubi Ustavom garantovano pravo na socijalnu

23 <http://www.praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/social-economic-rights/social-welfare/item/828-praxis-i-skrug-zahtevaju-od-ustavnog-suda-da-utvrdi-nesaglasnost-uredbe-sa-ustavom-i-zakonom-o-socijalnoj-za%C5%A1titi>

zaštitu, odnosno pravo na novčanu socijalnu pomoć, kao jedan od vidova prava na socijalnu zaštitu.

Novčana socijalna pomoć je namenjena osobama koje nemaju dovoljno sredstava za život i predstavlja osnovni vid novčane pomoći socijalno ugroženim licima. Pravo na socijalnu zaštitu, a time i pravo na novčanu socijalnu pomoć, jedno od prava zajemčenih Ustavom, pa tako može biti ograničeno zakonom samo ako to ograničenje dopušta Ustav, u svrhe radi kojih ga dopušta Ustav i u obimu neophodnom da se ustavna svrha ograničenja zadovolji u demokratskom društvu i bez zađiranja u suštinu zajemčenog prava. Ipak, Uredbom je pravo na socijalnu zaštitu, odnosno pravo na novčanu socijalnu pomoć, ograničeno podzakonskim aktom, u svrhe koje Ustav ne dopušta i to zađiranjem u samu suštinu ovog prava, odnosno omogućavanjem centru za socijalni rad da ukine samo pravo u slučaju neopravdanog neizvršavanja obaveza.

Inicijativa Praxisa o ustavnosti člana 85 Zakona o parničnom postupku

Praxis je u junu 2014. godine, podneo inicijativu za ocenu ustavnosti člana 85, stav 2 Zakona o parničnom postupku²⁴. Naime, navedeni stav propisuje da punomoćnik fizičkog lica u parničnom postupku može biti samo advokat, krvni srodnik u pravoj liniji, brat, sestra ili bračni drug, kao i predstavnik službe pravne pomoći jedinice lokalne samouprave koji je diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom.

Ovakim zakonskim rešenjem je zakonodavac propisao ograničenja koja predstavljaju preterano i nesrazmerno ograničenje prava na pristup sudu za određene grupe lica. Ova

24 Više o tome na linku: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/858-paragraph-2-of-the-law-on-civil-procedure-which-limits-the-right-to-the-access-to-court>

ograničenja zadiru u samu suštinu prava na pristup sudu i nisu ni nužna ni legitimna ni proporcionalna i u suprotnosti su sa članom 20 Ustava, čime se dovodi u pitanje i ostvarivanje prava na jednaku zaštitu prava pred sudovima iz člana 36, stav 1 Ustava za čitave grupe lica, kao što su pravno nevidljiva lica, samci i vanbračni partneri koji ne mogu jedan drugog da zastupaju.

Sam Ustavni sud je u svojoj odluci iz 2013. godine ceneći ustavnost ranijeg člana 85. Zakona o parničnom postupku (kojim je bio ustanovljen advokatski monopol) zauzeo stav da ne postoji ustavnopravni osnov za propisivanje ograničenja u pogledu toga ko može biti punomoćnik stranke u parničnom postupku.

Ipak u ovoj svojoj odluci Ustavni sud je, odbacujući inicijativu Praxisa, zapravo odstupio od svojih stavova koje je povodom istog pitanja zauzeo u svojoj odluci iz 2013. godine.

U obrazloženju ove odluke Ustavni sud je konstatovao probleme na koje je Praxis ukazao u svojoj inicijativi, ali je te probleme kvalifikovao kao pravne praznine koje treba popuniti u postupku primene zakona. Ovakvi stavovi Ustavnog suda neće doprineti ostvarivanju prava na pristup sudu na način propisan Evropskom konvencijom za zaštitom ljudskih prava i Ustavom Srbije.

Praxis i Liceulice obeležili su Međunarodni dan borbe protiv rasizma: Boja nečije kože važna je koliko i boja nečijih očiju

Praxis i Liceulice su tokom marta 2014. godine organizovali u okviru Evropske nedelje borbe protiv rasizma brojne akcije, kako bi skrenule pažnju predstavnicima vlasti i šire javnosti na položaj pripadnika manjinskih grupa, a pre svega Roma, koje su izložene rasnoj diskriminaciji koja ih

neminovno vodi u socijalnu isključenost²⁵. Praxis i Liceulice organizovali su kampanju podizanja svesti o neophodnosti borbe protiv rasne diskriminacije. Tom prilikom su tokom cele nedelje postavljali antirasističke poruke na društvenim mrežama i na razglednicama ispisivali poruke o tome šta je rasizam, koje su prikupljene od studenata, Roma koji se obraćaju Praxisu za pomoć, kupaca magazina Liceulice, i drugih. Razglednice su poslate odgovornim institucijama, a prikupljene poruke distribuirane putem društvenih mreža. Zajedno sa IPAK.Centrom, organizovana je ponoćna grafiti akcija obeležavanja sigurnih mesta u Beogradu.

25 Više o tome: <http://praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/discrimination/item/741-praxis-and-liceulice-mark-the-international-day-for-the-elimination-of-racial-discrimination-the-colour-of-one%E2%80%99s-skin-is-as-important-as-the-colour-of-one%E2%80%99s-eyes>

REGIONALNI CENTAR ZA MANJINE

Prilog za godišnji izveštaj Koalicije protiv diskriminacije – Slučajevi diskriminacije Roma i Romkinja

Regionalni centar za manjine (RCM) radi na unapređenju i zaštiti manjinskih prava, bori se protiv svih oblika diskriminacije, isključivanja i marginalizovanja manjina i marginalizovanih grupa i promovise osnaživanje manjina kako bi se obezbedilo njihovo puno učešće u svim oblastima društva. U ovom prilogu ćemo se usredsrediti na slučajeve diskriminacije Roma i Romkinja kao najugroženije društvene grupe u pogledu socijalno-ekonomskog položaja i sveukupne društvene isključenosti.

Iako se u izvesnim oblastima uočava skroman napredak, naročito kada je reč o unapređenju zakonodavnog okvira i donošenju strateških dokumenata, kontinuirano kršenje prava, rastuće prisustvo govora mržnje u medijima i sve veći porast napada na Rome i Romkinje zahtevaju pažnju i angažovanje svih aktera, pre svega države.

Unapređenje zakonodavnog okvira i usvajanje strateških dokumenata predstavlja važan korak ka poboljšanju opšteg

položaja Roma i Romkinja. Ipak, zabrinjava ozbiljna diskrepancija koja postoji između ovog napretka i deklarativne podrške predstavnika/ca vlasti sa jedne strane i njihove realizacije i konkretnih promena u životima Roma i Romkinja sa druge.

Istovremeno, nastavlja se erozija ekonomskih i socijalnih prava koja naročito pogađa Rome i Romkinje, kao najsiromašnije građane/ke Srbije. Među ovim pravima, stanovanje ostaje jedan od gorućih problema. Značajan broj Roma i Romkinja i dalje živi u neformalnim naseljima u uslovima koji su ispod svakog standarda koji omogućava dostojanstven život. Iako je izvestan napredak uočen u obrazovanju i pružanju zdravstvene zaštite i u ovim oblastima postoje brojni problemi. Naročito zabrinjava postojanje segregacije u obrazovanju i neodlučnost države da nađe rešenje kako bi se ona okončala. Ostvarivanje prava u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite često prati diskriminacija i sve češće pritužbe Roma i Romkinja na ovu pojavu.

Zločin iz mržnje i rasno motivisana tortura

U proteklih nekoliko godina Regionalni centar za manjine zabeležio trend porasta napada i nasilja prema Romima i Romkinjama zasnovanih na motivima rasne ili etničke mržnje. Nažalost, tačni podaci o broju žrtava ne postoje, a organizacije za ljudska prava na osnovu svojih slučajeva prate trendove i obaveštavaju javnost. Značajan broj Roma i Romkinja i dalje ne prijavljuje ove napade institucijama, imajući podozriv odnos zbog prethodnog iskustvanesankcionisanja ovih napada, ali i sekundarne viktimizacije koju su mnogi iskusili u policiji. S obzirom na relativno kratak vremenski period koji je protekao od usvajanja Izmena i dopuna

Krivičnog zakonika Republike Srbije kojim je u članu 54/a kodifikovan zločin iz mržnje, naročito imajući u vidu trajanje krivičnog postupka, (od trenutka kada se učini krivično delo, preko podnošenja krivične prijave, do podizanja optužnice) još uvek nije moguće proceniti u kojoj meri pravosudni organi prilikom odmeravanja sankcije uzimaju u obzir motiv mržnje kao otežavajuću okolnost. Čak i u slučajevima koji nedvosmisleno upućuju da se radi krivičnim delima sa elementima rasne i nacionalne mržnje i netrpeljivosti i dalje nailazimo na praksu da se težina ovih dela najčešće ublažava neodgovarajućim kvalifikacijama kao što nasilničko ponašanje, izazivanje opšte opasnosti, oštećenje tuđe stvari i sl. To sa jedne strane ukazuje na nepostojanje ujednačene institucionalne prakse, a sa druge, odsustvo političke volje i spremnosti da se odlučno suprotstavi napadima i nasilju koje trpe, naročito, pripadnici/ce ranjivih manjinskih grupa.

Romi i Romkinje u medijima: Govor mržnje i kršenje Kodeksa novinara Srbije

Izveštavanje o Romima i Romkinjama u medijima i dalje u velikoj meri zasnovano na negativnim stereotipnim predstavama koje postoje prema ovoj manjinskoj grupi. U protekloj 2014. godini. Regionalni centar za manjine identifikovao je brojne slučajeve kršenja profesionalnih i etičkih standarda sadržanih u Kodeksu novinara Srbije. Zajedničko obeležje svih evidentiranih slučajeva jeste isticanje etničke pripadnosti prestupnika ili učinilaca krivičnih dela, što je bez sumnje za posledicu imalo dodatno stigmatizovanje pripadnika romske manjine. Osim toga, naglašavanje etničke pripadnosti neretko je generisalo govor mržnje prema Romima i Romkinjama u komentarima na objavljene vesti, što predstavlja poseban oblik diskriminacije.

Internet portal Telegraf

Regionalni centar za manjine podneo je 03.02.2014. godine žalbu Komisiji za žalbe Saveta za štampu protiv internet portala Telegraf zbog teksta po nazivom: „ OTVARAJTE OČI, KRADU GDE STIGNU: Novinarica sprečila pljačku u centru Beograda“. Protivno odredbama Kodeksa novinara Srbije u pomenutom tekstu navedena je etnička pripadnost maloletnih učinilaca krivičnog dela dok su komentari ispod objavljenog teksta sadržali eksplicitan govor mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine. Neki od komentara glasili su:

- *Cigani su to. Bez dobrih batina nema promena;*
- *Muka mi je više od njih, reketiraju na semaforima, krađu sve što mogu da skinu sa kuća ili zgrada, džepare po busevima, podignu kartonsku kućicu u centru grada na tuđem zemljištu, i onda država mora da im obezbedi drugi smeštaj, a nama građevinska inspekcija rusi svaku ciglu bez dozvole na vlastitom placu! Prava manjina, a većina neka trpi!;*
- *Cigani će nam doći glave. Oće li neko dozvoliti običnim ljudima da mogu da se brane. U Novom Sadu je katastrofalna situacija. Ovde nas ugrožavaju najstrašnije, a kad se braniš odma' znaju tekst napamet da su manjina i da su ugroženi;*
- *Kao pacovi, beskorisne štetočine;*
- *Pa naravno pustili ga kad je Rom-Ciganin, a da je kojom slučajem Srbin nadrlj'o bi i on i roditelji. Tako je to kad Romi imaju veća prava od Srba u Srbskoj zemlji.*

Postupajući po našoj žalbi, Komisija za žalbe Saveta za štampu donela odluku da je internet portal Telegraf prekršio prekršio-odredbuKodeksapremakojojnovinarumorabitisvestanopasnostiod diskriminacije koju mogu da šire mediji i mora da učini sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu. Portalu Telegraf je naloženo da u roku od tri dana objavi odluku Komisije za žalbe. Napominjemo da se redakcija Telegrafa nije izjasnila na navode podnosioca žalbe.

Slučaj Kurir

Zbog teksta pod nazivom „Podvorice kao bure baruta: Romi pretukli još jednog Leskovčanina“, koji je objavljen internet portalu lista Kurir, Regionalni centar za manjine je 16.04.2014. godine podneo žalbu Komisiji za žalbe saveta za štampu. Žalba je podneta zbog tendencioznog naslova teksta u kojem se ističe etnička pripadnost učinilaca krivičnog dela što je u suprotnosti sa etičkim i profesionalnim principima i standardima sadržanim u Kodeksu novinara Srbije.

Imajući u vidu činjenicu da je uredništvo Kurira nakon prijema naše žalbe odlučilo da ukloni sporni tekst sa svog internet izdanja, uvažavajući predmet naše žalbe, kao i izraženu spremnost da se dodatno angažuje na unapređenju profesionalnih standarda u izveštavanju o manjinama, doneli smo odluku da povučemo žalbu.

I pored ukazivanja uredništva na dosadašnje napore koje list Kurir čini u tom pravcu, Regionalni centar za manjine je izrazio nadu će Kurir preduzeti sve neophodne korake kako bi se ubuduće sprečilo objavljivanje tekstova slične sadržine, kojima se naročito stigmatizuju pripadnici ranjivih i marginalizovanih manjinskih grupa. Naša organizacija je takođe izrazila spremnost da Kuriru stavi na raspolaganje vlastite resurse, pre svega kroz realizaciju edukativnih aktivnosti namenjenih novinarima a koje bi bile funkciji afirmacije pozitivnih praksi izveštavanja o manjinama.

Slučaj Večernje novosti

Dana 12.11.2014. godine Regionalni centar za manjine je zbog teksta pod nazivom „Horgoš: Romi opljačkali migrante iz Sirije!“, koji je objavljen na internet portalu Večernje novosti, podneo žalbu Komisiji za žalbe Saveta za štampu. Žalba je upućena zbog toga što se u naslovu teksta spominje etnička pripadnost učinilaca krivičnog dela i objavljivanja uvredljivih komentara koji sadrže elemente govora mržnje. Citiramo neke od komentara:

– Svaka čast izuzecima, ali 90 % cigana bi ti ukralo iz želuca što si pojeo pre dva dana!!!

– Ponestalo poklopaca slivnika i šahti i bakarnih oluka!

– Cigani ne krađu oni pozajmljuju.

Komisija za žalbe Saveta za štampu donela je odluku prema kojoj je dnevni list Večernje novosti prekršio odredbu Kodeksa po kojoj se novinar mora suprotstaviti svima koji krše ljudska prava ili se zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govora mržnje i podsticanje nasilja. U odluci Komisije takođe se navodi da su Večernje novosti prekršile i odredbu prema kojoj novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i treba da učini sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu. Listu Večernje novosti je naloženo da u roku od najkasnije sedam dana objavi odluku Komisije u svom onlajn izdanju. Posebno ističemo da se redakcija Večernjih novosti nije izjasnila o navodima iz podnete žalbe.

Zapošljavanje

Prema podacima sa popisa stanovništva iz 2011. godine, ionako izuzetno nizakudeoradno aktivnog u ukupnom brojuromskog stanovništva jesa 33%, koliko je iznosio2002,opao na čak 27% u 2011 godini. Među radno aktivnim Romima i Romkinjama koji obavljaju zanimanjenajzastupljenija su sledeća zanimanja: čistači, pomoćni radnici i sakupljači sekundarnih sirovina (59%), poljoprivredni i srodni radnici (10%), građevinski radnici (7%), vozači i zanatlije (11%), prodavci (9%), noćni čuvari i konobari (3%) i umetnici (1%). Očigledno je da se radi slaboplaćenim i niskokvalifikovanim zanimanjima čije obavljanje najčešće ne omogućava bilo kakvu socijalnu pokretljivost. Položaj Romkinja unutar zajednice još

je nepovoljniji jer njihov udeo u radno aktivnom romskom stanovništvu iznosi svega 22%. Treba reći da veliki broj Roma i Romkinjai dalje radi u neformalnoj ekonomiji, bez osnovnih radničkih prava.

Izrazito nepovoljna obrazovna struktura, odnosno nizak nivo kvalifikacija u ukupnoj romskoj populaciji i češće prikrivena nego otvorena diskriminacija Roma i Romkinja prilikom zapošljavanja, razlozi su za ovako sumornu statistiku. Takođe je važno istaći afirmativne mere za samozapošljavanje Roma i Romkinja koje sprovodi država nisu dale očekivane a još manje zadovoljavajuće efekte. Etnička distanca i predrasude koje poslodavci imaju prema Romima i Romkinjama ponekad dovode do otvorene diskriminacije prilikom zapošljavanja o čemu ilustrativnosvedoči slučaj koji sledi.

Diskriminacija u konkursu za posao branja malina

Povodom oglasa za posao branja malina koji je objavljen na sajtu www.užice.olx.rs M. V. je uputila e-mail I. C. u kojem ga obaveštava da su ona i suprug zainteresovani za obavljanje pomenu-tog posla. Istog dana M. V. dobila je odgovor na poslati e-mail u kojem su joj pored ostalih informacija u prilogu dostavljena dva dokumenta, Ugovor i Napomena. U prvoj rečenici dokumenta Napomena navedeno je: „Ne primaju se radnici Romske nacionalnosti (zbog neslaganja sa radnicima druge nacionalnosti i mogućih posledica koje mogu nastati međusobno u toku zajedničkog boravka kod poslodavca)!!!“

Zbog čina neposredne diskriminacije u oblasti zapošljavanja na osnovu nacionalne i etničke pripadnostiprema licima romske nacionalnosti Regionalni centar za manjine je 16.06.2014. godine u ime oštećene M. V.podneo pritužbu Poverenici za zaštitu ravnopravnosti. Stručna služba Poverenice je nakon podnete pritužbe odlučila da u vezi sa navedenim slučajem pokrene stratešku parnicu.

Stanovanje

Regionalni centar za manjine je tokom protekle dve godine nastavio da vrši monitoring poštovanja međunarodnih standarda koji garantuju pravo na stanovanje, naročito prilikom prinudnih iseljenja. Posebno smo bili fokusirani na praćenje odvijanja konsultativnog procesa koje su vlasti dužne da sprovedu sa stanovnicima naselja čije je raseljavanje u planu. Uprkos naporima organizacija za ljudska prava koje su zagovarale za puno poštovanje prava na adekvatno stanovanje i unapređenje uslova stanovanja u neformalnim naseljima, možemo konstatovati da u ovoj oblasti nije učinjen značajan napredak. Pored toga, inicijative za usvajanje zakonodavnog okvira koji bi na nacionalnom nivou regulisao prinudna iseljenja nisu naišle na razumevanje donosilaca odluka u nadležnim državnim organima i institucijama. Regionalni centar za manjine izražava posebnu zabrinutost zbog rezidenceijalne segregacije Roma i Romkinja u okviru različitih modela socijalnog stanovanja na teritoriji Grada Beograda.

Evropski centra za prava Roma, Praksis i Regionalni centar za manjine su još tokom 2013. godine ukazali na opasnost od rasne segregacije i socijalne isključenosti Roma i Romkinjado koje bi moglo doći prilikom raseljavanja stanovnika kontejnerskih naselja Makiš I i II, Kijevo, Resnik, Jabučki rit i neformalnog naselja „Belviltrasa“, na lokacije koje je grad Beograd opredelio za izgradnju socijalnih stanova. Podstaknuta inicijativom ovih organizacija Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je 13.09.2013. godine uputila opštu preporuku tadašnjem gradonačelniku Grada Beograda Draganu Đilasu. Pored ostalog, u pomenutoj preporuci se navodi sledeće:

- Da trajno stambeno zbrinjavanje pripadnika romske nacionalne manjine ne bi smelo da dovede do dalje socijalne isključenosti ove grupe ljudi. Na tu meru Republiku Srbiju, kao i grad Beograd, obavezuju međunarodne konvencije i domaći propisi.

- Da je za adekvatan i trajan smeštaj romskih porodica privremeno smeštenih u kontejnerska naselja, potrebno da grad Beograd obezbedi veći broj lokacija namenjenih izgradnji socijalnih stanova koji će zadovoljiti kriterijume pristupa zdravstvenim uslugama, školama, centrima za brigu o deci i drugim socijalnim ustanovama. Takođe, te lokacije treba da imaju zadovoljavajuću putnu infrastrukturu, kao i da zadovolje kriterijume zdrave životne sredine, odnosno, da budu udaljene od izvora zagađenja. Pored toga, sam postupak preseljenja pripadnika romske nacionalnosti mora biti sproveden u skladu sa međunarodnim propisima i standardima. Određivanje lokacija koje su namenjene socijalnom stanovanju stvara dobar preduslov za ostvarivanje prava Roma na adekvatno stanovanje, a ujedno bi se takav način rešavanja stambenog pitanja u velikoj meri razlikovao od dosadašnje loše prakse, koja je često dovodila do stvaranja čisto romskih naselja, odnosno do segregacije ove društvene grupe.
- Smeštanjem pripadnika romske populacije u segregisana naselja produbljuje se razlika između ove grupe ljudi i većinskog stanovništva, što dovodi do kršenja načela ravnopravnosti, odnosno, diskriminacije i marginalizacije romskog stanovništva. Kako bi se romskoj populaciji obezbedila puna ravnopravnost, potrebno je obezbediti mogućnost adekvatnog socijalnog stanovanja, na isti način i pod istim uslovima kao što se to čini u slučaju ostalih socijalno ugroženih grupa. Stoga, smatram da je obaveza grada Beograda, kao nosioca ovlašćenja lokalne samouprave, da obezbedi ublažavanje posledica raseljavanja Roma, odnosno, preduzimanje svih neophodnih mera u cilju integracije i unapređenja položaja Roma. U tom smislu, podsećam i da su u okviru projekta „Poboljšanje životnih

uslova za najugroženije romske porodice u Beogradu“ koji finansira EU, a sprovodi UNOPS, uspostavljeni kriterijumi za adekvatnost lokacije po međunarodnim standardima: 1) pristup mogućnostima za zaposlenje, 2) pristup zdravstvenim uslugama, školama, centrima za brigu o deci i drugim socijalnim ustanovama, 3) udaljenost od posla i 4) zagađenje lokacija, odnosno, udaljenost od izvora zagađenja.

- Na kraju, ukazujem da i sam postupak preseljenja Roma mora biti izvršen u skladu sa međunarodnim standardima, koji obuhvataju sprovođenje mera i poštovanje kriterijuma pre preseljenja, za vreme preseljenja i nakon preseljenja. Pre preseljenja potrebno je obezbediti javnu raspravu o svim aspektima ovog procesa, omogućiti da Romi u punoj meri mogu da artikuliraju i izraze svoje interese, stavove, mišljenja, koja moraju biti brižljivo razmotrena i uzeta u obzir prilikom odlučivanja, i blagovremeno ih obavestiti o njihovim pravima i obavezama. Za vreme samog raseljavanja potrebno je da se zvaničnici koji vrše preseljenje predstave i pokažu formalnu dozvolu za vršenje ovog postupka, zatim potrebno je obezbediti prisustvo neutralnih posmatrača kako bi bila garantovana transparentnost celog procesa, uz ispunjavanje međunarodnih principa ljudskih prava, a samo preseljenje mora se vršiti na način koji ne ruši dostojanstvo i krši pravo na život ovih lica, dok svaka legitimna primena sile mora poštovati principe nužnosti i proporcionalnosti. Nakon preseljenja, obavezno je obezbediti adekvatan stambeni prostor, osigurati pristup osnovnim životnim namernicama, pijaćoj vodi, sanitarnim uređajima, odeći, medicinskim i školskim ustanovama, kao i izvorima životnog prihoda.

Skretanje pažnje na potencijalnu opasnost od rasne segregacije nije imalo uticaja na prvobitnu odluku Grada Beograda, budući da se od ponuđenih lokacija nije odustalo. Nažalost, upozorenja koja su stizala iz organizacija za ljudska prava zanemarena čak i od strane međunarodnih organizacija i institucija. To se pre svega odnosi na Kancelariju UN-a za projektne usluge (UNOPS) i Evropsku investicionu banku (EIB), koje su u saradnji sa gradom Beogradom a uz finansijsku podršku Evropske unije učestvovala u sprovođenju projekta koji je obuhvatao raseljavanja Roma i Romkinja. Konačno ishodište ovih projektinih aktivnosti jeste da su u već ionako većinski romskom Orlovskom naselju u Beogradu useljene tri stambene zgrade u kojima živi ukupno 36, isključivo, romskih porodica.

Iako smo u ovom izveštaju izdvojili samo nekoliko oblasti na koje smo bili usredsređeni u protekle dve godine, nesumnjivo je da su Romi i Romkinje u Srbiji žrtve diskriminacije u skoro svim oblastima života. Kako bi se ovakva situacija promenila neophodna je ne samo deklarativna podrška države, već odlučno i bezrezervno angažovanje svih društvenih aktera. Borba protiv diskriminacije je borbane samo za poboljšanje opšteg položaja Roma i Romkinja, već je neizostavno i borba za postizanje stvarne jednakosti svih građana i građanki.

LABRIS – ORGANIZACIJA ZA LEZBEJSKA LJUDSKA PRAVA¹

Izveštaj

Uvod

Tokom 2014. godine, Labris je kroz postojeća 3 programa: Javno zagovaranje i lobiranje, Edukaciju, i program razvoja zajednice, nastavio rad na osnaživanju zajednice i podizanju vidljivosti problema sa kojima se LGBT osobe susreću, fokusirajući se prvenstveno na sektor bezbednosti, obrazovanja i zapošljavanja.

U okviru aktivnosti koje se tiču edukacije, sprovedeno je:

- 5 treninga za trenere u sindikatima i kompanijama sa ciljem promocije nediskriminacije i diverziteta pri zapošljavanju;
- 5 treninga za predstavnike/ce policije radi upoznavanja pripadnika/ca policije o problemima LGBT osoba, razlozima zbog kojih se napadi ne prijavljuju;
- 1 trening za stručni i nastavni kadar srednje škole;
- Analiza udžbenika srednjih škola (koji se koriste za predmete medicine, biologije i psihologije) i mapiranje diskriminatornog sadržaja koji se odnosi na predstavljanje istopolne seksualne orijentacije;
- 5 treninga o političkoj participaciji za buduće lidere/ke – *autovane* LGBT osobe² iz 6 zemalja Zapadnog Bal-

1 U daljem tekstu: Labris

2 Osobe koje govore otvoreno i javno o svojoj seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu

kana (Albanija, BIH, Kosovo, Makedonija, Srbija, Crna Gora) koje žele da se uključe u demokratske procese;

U okviru aktivnosti koje se tiču javnog zagovaranja i lobiranja:

- Tokom 2014. Labris je izradio sopstvene mehanizme praćenja i dokumentovanja primene Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2013. do 2018. godine i odnosnog Akcionog Plana i u cilju podizanja svetsti o važnosti ovih dokumenata održao treninge za civilni sektor i institucije;
- Kreiran je izveštaj iz senke o stanju ljudskih prava;
- Podnet je izveštaj o napretku Srbije (iz ugla prava LGBT osoba) pred Evropskom komisijom;
- OEBS-u/ODIHR-u je poslat izveštaj o slučajevima napada na LGBT osobe u Srbiji;
- Asocijaciji ILGA Europe³ je podnet izveštaj o stanju ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji kao prilog za godišnji izveštaj stanja ljudskih prava LGBTI osoba u Evropi⁴
- Nastavljen je rad na praćenju implementacije preporuka Saveta Evrope koje se tiču seksualne orijentacije i rodnog identiteta kao i izrada izveštaja o implementaciji⁵;
- Organizovana međunarodna konferencija „Budućnost pripada nama – LGBT prava na putu ka EU“ koja je okupila blizu 200 učesnika/ca predstavnika/ca civilnog sektora, nezavisnih institucija, ambasada, korporacija, predstavnica Evropskog parlamenta, vladinih kancelarija i ministarstava. Konferenciju su zajedno organizovali

3 ILGA Europe – International lesbian and gay association <http://www.ilga-europe.org/>

4 <https://dl.dropboxusercontent.com/u/15245131/Annual%20Review%202014%20web%20version.pdf>

5 <http://labris.org.rs/wp-content/uploads/2013/12/CMRec.pdf>

Labris, nemačka fondacija Hiršfeld Edi, YUCOM – Komitet pravnika za ljudska prava i Civil Rights Defenders;

- Izrađeni su predlozi javnih politika u oblasti zaštite prava i poboljšanja kvaliteta života LGBT građana/ki za ukupno 5 oblasti: *Pristup pravdi i vladavina prava; Bezbednost, prevencija nasilja i borba protiv nasilja; Zabrana diskriminacije; Obrazovanje i socio-ekonom-ska stabilnost; LGBT kultura i identiteti.*

U okviru aktivnosti koje se tiču razvoja zajednice:

- Osnovana je PFLAG⁶ grupa, grupa za podršku roditeljima, članovima porodica i prijateljima LGBT osoba, održani su treninzi;
- Pokrenuta onlajn medijska kampanja u kojoj je promovisan rad Labrisa i grupe za podršku roditeljima,, članovima porodica i prijateljima LGBT osoba;
- Nakon konsultativnih sastanaka sa organizacijama civilnog društva, kreirana platforma OCD kojom je dogovorena participativna izrada monitoring instrumenata za praćenje Strategije i Akcionog plana;
- Održana brojna okupljanja za članice zajednice sa ciljem osnaživanja zajednice, upoznavanja sa pravnim sistemom i upoznavanja sa aktivnostima Labrisa.
- U pogledu prisutnosti u medijima i izveštavanju:
- Labris je izveštavao javnost o pokretanju PFLAG grupe i medijskoj kampanji koja promoviše vrednosti PFLAG grupe⁷
- Uputio otvoreno protestno pismo zbog ukidanja Uprave za rodnu ravnopravnost⁸

6 PFLAG (Parents, Families and Friends of Lesbians And Gays)

7 https://www.youtube.com/watch?t=11&v=YQz_LVd7lBA

8 <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/461342/Labris-protiv-ukidanje-Uprave-za-rodnu-ravnopravnost>

- Distribuirao Godišnji izveštaj Labrisa za 2013. godinu⁹;
- Izveštavano je o mišljenju Poverenice za zaštitu ravnopravnosti u slučaju diskriminativnih izjava tadašnjeg premijere Ivice Dačića¹⁰;
- Labris je obavestio javnost o dobijanju finansijske podrške od strane Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu, kojom je, između ostalog, omogućena izrada predloga javnih politika¹¹
- Labris je organizovao konferenciju za medije i izveštavao o rezultatima analize Istopolna orijentacija u srednjoškolskim udžbenicima¹²
- Labris je organizovao konferenciju za medije i izveštavao o rezultatima treninga za policijske službenike/ce¹³
- Dosta prostora u medijima zauzela je Međunarodna konferencija o LGBT pravima kao i napad koji se desio na jednog učesnika konferencije.

Doprinos Labrisa borbi protiv diskriminacije

U cilju jačanja uloge civilnog društva i većeg uključivanja u borbu protiv diskriminacije, Labris je pokrenuo projekat „Inicijativa za politički dijalog“ podržan od strane Instituta za održive zajednice.

- 9 <http://labris.org.rs/wp-content/uploads/2014/07/Godi%C5%A1nji-izve%C5%A1taj-o-polo%C5%BEaju-LGBTIQ-populacije-u-Srbiji-za-2013.-godinu.pdf>
- 10 <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/453079/Poverenica-Dacic-vredjadostojanstvo-LGBT-osoba>
- 11 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=06&dd=12&nav_category=12&nav_id=860128
- 12 <http://labris.org.rs/wp-content/uploads/2014/07/Analiza-diskriminativnog-sadrzaja-srednjoskolskih-udzbenika.pdf>
- 13 <http://www.tanjug.rs/novosti/158339/edukacija-policije-za-rad-sa-lgbt-osobama.htm>

Projekat je imao za cilj da se LGBT osobe i druge saradničke organizacije civilnog društva u Srbiji aktivno uključe u političke procese koji posebno utiču na njihovu bezbednost, kvalitet života i šanse za ravnopravnim učešćem u svim društvenim sferama.

Poseban fokus projekta je zajednički angažman LGBT organizacija i drugih organizacija za zaštitu ljudskih prava, predstavnika/ce obrazovnog i zdravstvenog sistema, sistema socijalne zaštite, porodice i prijatelja LGBT osoba, na praćenju primene Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije i Akcionog plana. Sa tim u vezi, nakon održanih 18 konsultativnih sastanaka kreirana je platforma OCD, izrađeni su monitoring instrumenti, i održana su 4 treninga „Praćenje i dokumentovanje primene: Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2013. do 2018. godine i Odnosnog Akcionog Plana“ na kome je prisustvovalo 84 učenika/ca iz drugih LGBT i organizacija za zaštitu ljudskih prava, pravnik/ca, profesora/ki, radnika/ca centara za socijalni rad. Nakon održanih treninga određeni su *focal point* – kontakt osobe sa kojima se radilo na izradi Izveštaja iz senke za primenu Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2013. do 2018. godine.

Aktivnosti su takođe podržane i sufinansirane od strane organizacije Civil Right Defenders.

U cilju promovisanja poštovanja ljudskih prava kroz jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva, promovisanje različitosti i regionalne saradnje, kako bi se unapredio socijalni položaj LGBT populacije, Labris je 2014. započeo projekat *Bezbedni/e i jednaki/e: Nediskriminacija i menadžment diverziteta pri zapošljavanju podržan od strane Delegacije EU u Republici Srbiji (CSF)*.

Cilj ovog projekta je podizanje svesti o ljudskim pravima ranjivih grupa, razvijanje mera ravnopravnosti prilikom

zapošljavanja putem prenošenja dobrih praksi, kao i jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za održiviji rad sa donosiocima odluka i kreatorima javnih politika sa ciljem smanjenja diskriminacije manjinskih grupa pri zapošljavanju.

U okviru ovog projekta održano je 5 treninga za trenere „Nediskriminacija i menadžment diverziteta pri zapošljavanju“. *Trening je u 5 gradova prošlo ukupno 58 osoba. Izdata je brošura – Mere protiv diskriminacije u zapošljavanju i uloga nevladinih organizacija.*

Održan je okrugli sto – „Zašto je međusobna saradnja bitna kod formulisanja politika nediskriminacije u zapošljavanju na teritoriji Srbije, regiona i EU?“

Doprinos Labrisa prevenciji i borbi protiv zločina iz mržnje

Sprovođenjem projekta „Ujedinjenim snagama protiv homofobije, transfobije i zločina iz mržnje“, podržanim od strane Ambasade Kraljevine Holandije u Beogradu (Matra), Labris je nastojao da utiče na smanjenje diskriminacije i loše prakse na institucionalnom nivou, posebno u sektoru bezbednosti, i u radu samih policijskih službenika/ca. Poseban fokus stavljen je na senzibilizaciju policajaca koji će biti promovisani u oficire/ke za vezu sa LGBT osobama. U okviru projekta organizovano je 5 treninga za 120 policajaca iz 27 policijskih uprava. Na treninzima su obrađene teme terminologije, identiteta, prava koja štite LGBT populaciju, govorilo se o razlozima neprijavlivanja napada policiji, kao i o oblicima napada na LGBT osobe, koje su držali predstavnici Odeljenja za javni red i mir.

Saradnja sa MUP-om u cilju podizanja stepena bezbednosti LGBT osoba u Srbiji, nastaviće se i tokom 2015. i to kroz programe razmene, studijske posete i još jedan set treninga za policijske službenike/ce.

Labris je nastavio da prati i izveštava javnost o suđenjima liderima nacionalističkih organizacija „SNP1389“ i „Otočastveni pokret Obraz“ koji se terete za krivično delo Rasna i druga diskriminacija iz Člana 387 st.4.

Mišljenja i preporuke Poverenice za zaštitu ravnopravnosti u slučajevima diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije

Tokom 2014. godine, Poverenici za zaštitu ravnopravnosti podneto ukupno 18 pritužbi zbog diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije (2,6% od ukupnog broja pritužbi), što je znatno manji broj u odnosu na 2013. godinu, kada je podneto 25 pritužbi.

Poverenica je tokom 2014. dala šest mišljenja od čega je u četiri utvrđena diskriminacija a u dva nije. Najviše pritužbi su podnela fizička lica, i to zbog diskriminacije u oblasti zapošljavanja i radnih odnosa.

U januaru 2014. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti utvrdila da je pozorište Boško Buha odbilo da obezbedi pres materijal za predstavu „Gospođa ministarka“ uredniku gej magazina „Optimist“ pod izgovorom da im reklama u tom smislu ne bi odgovarala i da bi predstava dobila značenje koje nisu hteli da plasiraju, čime je izvršen akt neposredne diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije.

Mišljenje je doneto u postupku povodom pritužbe Regionalnog Info Centra u čijem je vlasništvu gej magazin Optimist, protiv pozorišta Boško Buha iz Beograda, zbog uskraćivanja pres materijala za predstavu „Gospođa ministarka“. Podnosilac pritužbe ukazuje da je urednik gej magazina Optimist, meglom i telefonom zatražio pres materijal za predstavu „Gospođa ministarka“, a da mu je materijal uskraćen

sa obrazloženjem „da pozorištu takva reklama ne bi odgovarala“. Pozorište je u izjašnjenju navelo da je zbog pogrešnih tumačenja medija o predstavi i pritiska zbog blizine premijere predstave, izvršna producentkinja pozorišta brzopleto i nespretno donela odluku da gej magazinu ne dostavi pres materijal. U toku postupka je utvrđeno da je pozorište Boško Buha uskratilo davanje pres materijala uredništvu gej magazina Optimist, sa jasnim i nedvosmislenim obrazloženjem da ne žele da ovaj magazin piše o predstavi „Gospođa ministarka“. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti utvrdila je da je ovakvim postupanjem pozorište stavilo u nejednak položaj gej magazin u odnosu na druge medije, i na taj način izvršilo akt neposredne diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije. Zbog toga je dato mišljenje da je pozorište Boško Buha prekršilo odredbe Zakona o zabrani diskriminacije, i pozorištu je preporučeno da uputi pisano izvinjenje gej magazinu Optimist kao i da ubuduće vodi računa da prilikom preduzimanja mera iz svoje nadležnosti poštuje načelo jednakosti i zabrane diskriminacije.

Drugo mišljenje u kome je utvrđena diskriminacija, doneto je u postupku povodom pritužbe Organizacije „Labris“ kojoj su se pridružile mnoge organizacije i pojedinci, a koja je podneta protiv Ivica Dačića, tadašnjeg predsednika Vlade Republike Srbije. Pritužba je podneta povodom izjava koje je Ivica Dačić dao 23. septembra 2013. godine, uoči najave održavanja Parade ponosa, koje su preneli mnogi mediji u Srbiji. U toku postupka je utvrđeno da je Ivica Dačić, premijer Republike Srbije, povodom održavanja Parade ponosa, govoreći o LGBT osobama, između ostalog, izjavio: „Ne treba ulaziti u drugu krajnost i dodvoravati se njima. Treba li da postanem gej da bi to bilo proevropski. Ravnopravni su sa ostalim građanima, ali nemoj da mi pričate da je to normalno, kad nije. Ako je to normalno, zašto smo onda

izuzeci. Nemam ja nikakvu mržnju prema njima, samo ne mogu da prihvatim da je to normalno zato što nije prirodno.“ Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je utvrdila da iznošenje ovakvog stava predstavlja akt diskriminacije, jer vređa dostojanstvo osoba istopolne seksualne orijentacije i u odnosu na njih stvara ponižavajuće i uvredljivo okruženje, doprinosi širenju stereotipa i predrasuda, kao i stigmatizaciji i netoleranciji. Poverenica je istakla da posebnu odgovornost i težinu ima to što je ovakvu izjavu izneo najviši državni funkcioner i nosilac javne vlasti, čija je ustavna i zakonska dužnost da poštuje zabranu diskriminacije i ravnopravnost svih građana i građanki. Zbog toga je dato mišljenje da je Ivica Dačić, u izjavama 23. septembra 2013. godine koje su preneli mnogi mediji u Srbiji, izneo stavove koji su uznemirujući i ponižavajući i kojima se vređa dostojanstvo osoba homoseksualne orijentacije, te mu je preporučeno da pozove na sastanak delegaciju Organizacije za lezbejska ljudska prava „Labris“, kako bi neposredno saznao sa kakvim se problemima i izazovima osobe istopolne seksualne orijentacije suočavaju u svakodnevnom životu, kao i kako na njih utiču izjave ovakve sadržine. Takođe mu je preporučeno da ubuduće ne daje izjave kojima se vređa dostojanstvo LGBT populacije i podržavaju stereotipi prema osobama istopolne seksualne orijentacije, te da svojim postupanjem doprinosi smanjenju homofobije, nasilja i diskriminacije i povećanju tolerancije prema ovoj populaciji, kao i svim drugim manjinskim grupama.

Treće mišljenje kojim se konstatuje diskriminacija doneto je u postupku povodom pritužbe udruženja „Ž. p.“ iz N. protiv privrednog društva „F. v.“ d.o.o. iz N, zbog diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije. Tokom postupka je utvrđeno da su R. S. i O. B, aktivistkinje udruženja „Ž. p.“ iz N, 14. januara 2014. godine otišle u ugoštiteljski objekat F. v.“ u N, sa namerom da iznajme ovaj

lokal za organizovanje žurke koja bi bila namenjena LGBT osobama. V. T, direktorka ovog privrednog društva odbila je da im pruži uslugu i iznajmi lokal kada je saznala da žele da organizuju žurku za LGBT osobe iz N. i okoline, i tom prilikom im rekla da ne želi da se njen lokal promovira „na takav način“. U izjašnjenju na pritužbu V. T. je isticala da aktivistkinjama udruženja „Ž. p.“ nije iznajmila lokal jer se u njenom lokalu organizuju jedino proslave i rođendani za decu do 13 godina i sa malim brojem gostiju, što nije odgovaralo potrebama aktivistkinja. S obzirom da je podnosilac pritužbe učinio verovatnim akt diskriminacije, saglasno čl. 45. Zakona o zabrani diskriminacije, na privrednom društvu F. v.“ iz N. je obaveza dokazivanja da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede načela jednakosti. Međutim, privredno društvo „F. v.“ iz N. nije pružilo dokaze da su u konkretnom slučaju postojali objektivni i opravdani razlozi zbog kojih nije pružena usluga, a koji nisu u vezi sa činjenicom da je u pitanju žurka namenjena LGBT osobama. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti donela je mišljenje da je „F. v.“ d.o.o. iz N. izvršio akt diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije, jer nije pružio uslugu i izdao lokal O. B. i R. S, za organizovanje žurke namenjene LGBT osobama. Uz mišljenje su izdate i odgovarajuće preporuke, pa je privrednom društvu „F. v.“ i direktorki V. T. preporučeno da upute pisano izvinjenje aktivistkinjama udruženja „Ž. p.“, da prilikom obavljanja poslova u okviru svoje delatnosti obezbede pružanje usluga LGBT osobama, kao i da ubuduće u okviru obavljanja poslova iz svoje delatnosti, ne krše odredbe Zakona o zabrani diskriminacije.

Poslednje, četvrto po redu mišljenje u kome je utvrđena diskriminacija je mišljenje je doneto u postupku povodom pritužbe organizacije R. i. c. iz B. protiv lista „N. n.“, a povodom teksta novinarkinje J. Đ. „Samo da ovo zlo ne stigne i kod nas“, koji je objavljen u izdanju 5–6. jul 2014.

godine. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti utvrdila je da se tekst „Samo da ovo zlo ne stigne i kod nas“ odnosi na fotografije koje su na internetu objavila dvojica Kanađana, nakon što su postali roditelji, uz pomoć surogat majke. Na fotografijama je par muškaraca koji grli novorođenog dečaka. U tekstu su objavljene tri fotografije para sa bebom, dok je na vrhu tekstu crvenim slovima izdvojen komentar „Da li ovo čeka i Srbiju!“, „Svet ‘slavi’ gej par sa bebom“. U okviru fotografije na kojoj par pozira, u crvenom krugu, koji je veoma uočljiv i pokriva trećinu fotografije, velikim slovima je napisano „KUDA IDE OVA PLANETA“. Tekst počinje komentarom „Sačuvaj bože i daleko bilo!“, nakon čega novinarka u uvodu objašnjava da fotografije dvojice muškaraca koji drže sina, kojeg su dobili uz pomoć surogat majke, danima oduševljava tamošnje pristalice gej brakova na društvenim mrežama, ali da „sagovornici N. n. samo mole boga da ova-ko nešto ne stigne u Srbiju. Međutim, oni upozoravaju i da nas očekuje teška borba da to izbegnemo“. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti dala je mišljenje da su naslovom teksta „Samo da ovo zlo ne stigne kod nas“, kao i podnaslovom teksta „Sačuvaj bože i daleko bilo!“ koji je objavljen u listu „N. n.“, u izdanju 5–6. jul 2014. godine, izražene ideje i stavovi koji su uznemirujući i ponižavajući i kojima se vređa dostojanstvo osoba drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne, odnosno, da su objavljivanjem ovog teksta prekršene odredbe Zakona o zabrani diskriminacije. Zbog toga je listu „N. n.“ preporučeno da pozove na sastanak predstavnike i predstavnice R. i. c. kako bi neposredno saznali sa kakvim se problemima LGBT osobe suočavaju u svakodnevnom životu, kao i kako je na njih uticao tekst ove sadržine, kao i da ubuduće ne objavljuje priloge kojima se vređa dostojanstvo pripadnika i pripadnica LBT populacije i podržavaju predrasude prema marginalizovanim društvenim grupama, te da

svojim priložima doprinosi izmeni obrazaca, običaja i prakse koji uslovljavaju stereotipe, predrasude i diskriminaciju u odnosu na LGBT osobe.

Diskriminacija nije utvrđena u dva slučaja – U oblasti rada i zapošljavanja (slučaj udeljivanja otkaza o radu M.R koji se obratio organizaciji Labris) i u oblasti pružanja zdravstvenih usluga (koje je u lično ime podneo S.R. iz K).

Pored slanja pritužbi Poverenici za zaštitu ravnopravnosti, Labris se obraćao i radiodifuznoj agenciji povodom uvreda upućenim gostima Borisu Milićevića, članu glavnog odbora Socijalističke partije Srbije (SPS) i pevačici Fifi u emisiji Opasnice na TV Happy.

Emisija je nosila naziv „LGBT protiv 1389“, voditeljke su bile Maja Nikolić i Silvija Slanig a uvrede su naizmenično upućivali i voditeljka Nikolić i drugi gost, Miša Vacić, lider pokreta SNP1389.

Predstavka Labrisa:

Poštovani/a,

Mišljenja smo da je emisija emitovana u utorak 1. aprila 2014 na TV Happy u 22.40 duboko uznemirujuća, da obiluje govorom mržnje, da doprinosi daljem produbljivanju socijalne distance između heteroseksualnih i LGBT osoba, da vređa osećanja i dostojanstvo ove diskriminirane manjine a da nivo na kome je vođena diskusija razara osnove civilizovane komunikacije i predstavlja veliku opasnost po kulturni razvoj cele nacije. Gosti koji pripadaju LGBT populaciji su konstantno vređani po ličnom osnovu – seksualne orijentacije i rodnog identiteta, parada ponosa (koja je zagarantovana Ustavom kao najvišim pravnim aktom kao i

zakonom o okupljanju građana) je ocenjena kao javni vid provokacije čime se daje legitimitet nasilnicima da je razbijaju, relativizuju se namere svih onih koji godinama najavljuju napade na učesnike, policiju i rušenje imovine. Nekoliko puta su LGBT gosti u ovoj emisiji nazvani nenormalnim, nastranim, bolesnim, nevaspitanim, greškom prirode. Upućeni su na psihijatrijsko lečenje od strane voditeljke Maje Nikolić. Ista voditeljka je apsolutno relativizovala nasilje nad ženama izuzetno ozbiljnu temu i ogroman problem u našoj zemlji naročito ako se ima u vidu da svakih 7 dana jedna žena u Srbiji bude ubijena od strane partnera. Ponavljamo, smatramo da su vaši gosti koji su pripadnici/ce LGBT populacije bili izloženi diskriminaciji i govoru mržnje akko od strane voditeljke atko i od gostiju.

U odgovoru Saveta RRA se navodi:

Nakon razmatranja predstavke i izveštaja Službe za nadzor i analizu programa emitera, Savet Republičke radiodifuzne agencije je, na sednici održanoj dana 30. maja 2014. godine utvrdio da je Vaša predstavka očigledno neosnovana, te Vas shodno članu 14. stav 2. Zakona o radiodifuziji o tome ovim putem pišmenom obaveštavamo.

Naime Savet RRA je utvrdio da su u označenoj emisiji jasno naznačena dva različita, ravnomerno zastupljena polazišta, oličena u dve voditeljke. Voditeljke su se ponašale u skladu sa konceptom emisije, koji implicira izvesnu provokativnost, ali ravnomernu prema obe grupe. Takođe imajući u vidu tolerantnu i argumentovanu polemiku g. Borisa Miličevića i g. Miše Vacića, Savet RRA je našao da nisu osnovani navodi prestavke da nivo na kome je vođena diskusija razara osnove civilizacijske komunikacije i da predstavlja veliku opasnost po kulturni razvoj nacije cele nacije.

Savet smatra da se iznošenje ličnih stavova, makar i negativnih i ekstremnih, o određenim pojavama i usmerenjima, bez poziva na nasilje i bez generalizacije određenog dela stanovništva, ne može tretirati kao govor mržnje. Naime, eventualno sankcionisanje samog prikazivanja i iznošenja ličnih stavova bilo bi protivno načelu regulisanja odnosa u oblasti radiodifuzije iz člana 3. tačka 3) Zakona o radiodifuziji koje zabranjuje svaki oblik cenzure i/ili uticaja na rad radiodifuznih glasila, čime se garantuje njihova nezavisnost, kao i nezavisnost njihovih redakcija i novinara.

IZVEŠTAJ MREŽE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI CHRIS

U periodu 01.01.2014 – 31.12.2014. godine kancelarijama Mreže Odbora za ljudska prava u Srbiji – CHRIS obratilo se 19 lica tvrdeći da su žrtve diskriminacije i diskriminatornog postupanja po različitim osnovima. Povereniku za zaštitu ravnopravnosti podnete su četiri pritužbe za diskriminaciju po osnovu nacionalnosti. Kancelarija u Negotinu podnela je tri pritužbe za diskriminaciju po osnovu nacionalne pripadnosti nad pripadnicima Vlaške nacionalne manjine, dok je kancelarija u Valjevu podnela pritužbu za diskriminaciju koja se tiče diskriminacije nad pripadnikom Romske nacionalne manjine. Isti slučaj rešavala je i prosvetna inspekcija po prigovoru pravnice iz Valjeva.

Pritužbe Negotinske kancelarije tiču se diskriminatornog postupanja po osnovu nacionalnosti i iste navodimo u nastavku:

1.

I. S. iz Majdanpeka, na FB stranici za Majdanpek, vređao je i pretio ubistvom P. M. iz Topolnice, SO Majdanpek, koji je po nacionalnosti Rumun, i to samo zato što se izjasnio kao Rumun. Pretnje su bile ozbiljne: „biće lova... Bog ti neće pomoći, zapaliću te, ubiti kao Šiptara na Kosovu.“ P. M. je podneo faksom, iz Linca, gde radi, krivičnu prijavu protiv I.S., a sačinjena je i pritužba Poverenici za zaštitu ravnopravnosti. Poverenica je dopisom od 03.02.2014. godine tražila tačnu adresu I.S., međutim kako adresu nismo uspeli da saznamo

ni od Policijske stanice Majdanpek, Poverenica u ovom slučaju nije postupala.

2.

J. B. iz Soko Banje, po nacionalnosti Vlah, oformio je Vlašku stranku u Soko Banji. Nakon formiranja stranke od strane bivšeg muža njegove sadašnje supruge počeo je da dobija pretnje SMS porukama: „Mamicu ti Vlašku j.... . Ubiću te kao kera. Mrtav si... Mamu ti Vlašku krvavu.“ Nakon tih pretnji, podneo je krivičnu prijavu protiv G. D. iz Soko Banje, bivšeg muža njegove supruge, ali nije dobio odgovor od Opštinskog javnog tužilaštva Niš. Podneta je i pritužba Poverenici za zaštitu ravnopravnosti 23.01.2014. godine i dobijen je odgovor 20.02.2014. godine da Poverenik ne može postupati po pritužbi, jer je takvo ponašanje G.D. usmereno na ličnost J. B. a ne na njegovu pripadnosti nacionalnoj manjini.

3.

D. R. koja je iz Soko Banje, Srpkinja po nacionalnosti, živi sa vanbračnim suprugom J. B., koji je po nacionalnosti Vlah. Od strane bivšeg supruga G. D. dobija SMS poruke pogrdne sadržine: „Uštrojena ludačo, ubiću te kao one svinje i srne što sam pobio, odraćemo i tebe i tvog muža alkosa...“; „Mrtva si“; „Šizofreničarko i alkoholičaru“; „Vlaški alkoholičaru“; „Vlaško kopile“. D.R. je podnela krivičnu prijavu protiv G. D. policijskoj stanici Soko Banja, ali nije dobila nikakav odgovor.

Podneta je pritužba i Poverenici za zaštitu ravnopravnosti 23.01. 2014. godine i dobijen je odgovor Poverenice 20.02.2014. godine, „da je odnos D. i njenog bivšeg supruga G. D. usmeren na njenu ličnost, kao bivše supruge, a ne na uzročno-posredničnu vezu između ličnih svojstava stranke i postupanja bivšeg supruga, te se ne može postupati po pritužbi, shodno čl. 36. St. 2. Zakona o zabrani diskriminacije.“

4.

CHRIS kancelariji u Valjevu obratili su se roditelji maloletnog D.B. iz Dokmira (Opština Ub), povodom incidenta koji se desio 16.02.2014. godine u školskom dvorištu OŠ „Sveti Sava“ u Dokmiru. Maloletni J.I. je svom drugu iz razreda maloletnom D.B. udarcima stisnutom šakom naneo telesne povrede, koje su od strane lekara kvalifikovane kao teške telesne povrede za šta postoji i lekarska dokumentacija i Uverenje načinjeno od strane opšte bolnice u Valjevu. Maloletnik je po rečima svojih roditelja, već duže vreme trpeo uvrede od svog druga, na nacionalnoj osnovi, jer je romske nacionalnosti. Maloletni D.B. je posle dva dana provedena u valjevskom Zdravstvenom centru, nastavio da ide u školu, ali je i dalje, po rečima roditelja, trpeo neprijatnosti, koje su oni doživljavali kao psihičko nasilje od strane maloletnika J.I. zbog čega su roditelji maloletnog D.B. bili veoma zabrinuti za zdravlje svog deteta, a primetili su i promene u njegovom ponašanju kao posledicu straha. O ovom incidentu upoznat je i direktor škole u Dokmiru, ali, po rečima roditelja oštećenog maloletnika nije preduzimao neke zakonske korake u cilju utvrđivanja istine, mere reakcije i mere prevencije. Po rečima roditelja maloletnika, jedini predlog od strane direktora je bio da se oštećeni dečak premesti u školu u susedno selo. U skladu sa tvrdnjama roditelja, CHRIS kancelarija u Valjevu, predložila je da direktor škole, kao nadležni organ, u potpunosti i odmah, ispita ovaj slučaj, koji ima indicije vršnjačkog nasilja zasnovanog na nacionalnoj osnovi i utvrdi odgovornost svih nadležnih lica u OŠ „Sveti Sava“ a koji su bili u suprotnosti sa Pravilnikom o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje („Sl.glasnik RS“ br.30/2010). Takođe, o incidentu je pismenim putem obavestena i prosvetna inspekcija u Valjevu kao i nadležna inspekcijaska služba Ministarstva prosvete Repu-

blike Srbije. Kako organi Ministarstva prosvete nisu uočili propuste i nepravilnosti u radu direktora i škole u Dokmiru, uz ovlašćenje roditelja maloletnog D.B. CHRIS kancelarija u Valjevu je 25.04.2014. godine podnela Pritužbu Povereniku za zaštitu ravnopravnosti u smislu diskriminacije po osnovu nacionalne pripadnosti ili etničkog porekla. Uz obrazac pritužbe podneta je i kompletna dokumentacija (medicinska, dopisi i dr.) u vezi ovog slučaja. Dana 21. avgusta 2014. godine CHRIS kancelariji u Valjevu dostavljeno je Mišljenje Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, od 4.8.2014. godine broj 07-00-183/214-02 u kome se konstatuje da je „...utvrđeno da OŠ „Sveti Sava“ u Pambukovici i direktor škole NISU diskriminirali maloletnog D.B. na osnovu njegove nacionalne pripadnosti.“ Roditelji maloletnog D.B. su se oglasili na nekoliko poziva CHRIS kancelarije u Valjevu da preuzmu dostavljeno Mišljenje Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, uz nezvaničan komentar oca porodice da će, zbog nepravde i diskriminacije koju godinama trpe u sredini u kojoj žive, biti prinuđen da sa porodicom napusti Srbiju.

Sem slučajeva u kojima su ulagane pritužbe pred Poverenikom za zaštitu ravnopravnosti, beležimo slučajeve za koje pritužbe formalno-pravno nisu podnete ali ih вреди pomenuti.

Kancelarija Mreže CHRIS iz Negotina navodi sledeće slučajeve diskriminatorskog postupanja i ponašanja zabeleženih tokom 2014. godine:

1. Slučaj kršenja izbornog prava

Izveštaj o onemogućavanju Vlačke narodne stranke da učestvuje na lokalnim izborima u Negotinu.

Vlačkoj nacionalnoj zajednici nije omogućeno da pod ravnopravnim uslovima sa većinskim srpskim stanovništvom učestvuje na izborima za odbornike Skupštine opštine Negotin iako već u članu 52. Ustava Republike Srbije stoji:

Izbornopravo

Član 52.

Svaki punoletan, poslovno sposoban državljanin Republike Srbije ima pravo da bira i da bude biran.

Izbornopravo je opšte i jednako, izbori su slobodni i neposredni, a glasanje je tajno i lično.

Izbornopravo uživa pravnu zaštitu u skladu sa zakonom.

U tekstu koji sledi prenetaj je autentičnaja prepiska Kancelarije Mreže CHRIS iz Negotina i nadležnih organa u ovom slučaju.

...

U Odluci o raspisivanju izbora za odbornike Skupštine opštine Negotin za 16. mart 2014. godine stoji da: Na osnovu člana 8. Zakona o lokalnim izborima („Službeni glasnik RS“, br. 129/07, 34/10 – US i 54/11), dr Nebojša Stefanović, predsednik Narodne skupština Republike Srbije donosi **Odluku o raspisivanju izbora za odbornike Skupštine opštine Negotin za 16. mart 2014. godine.** Rokovi za vršenje izbornih radnji počinju da teku od 29. januara 2014. godine. Izbore za odbornike Skupštine opštine Negotin sprovedeće organi za sprovođenje izbora na osnovu odredaba Zakona o lokalnim izborima. Objavljeno u „Službenom glasniku Republike Srbije“ 01 broj 013–77/14 od 17. 01. 2014. godine.“

Preporuke u vezi Odluke o raspisivanju izbora za odbornike Skupštine opštine Negotin za 16. mart 2014. godine:

Zakon o lokalnoj samoupravi je loš i favorizuje „velike“ političke organizacije, ne pomaže manjinskim političkim organizacijama i kontradiktorni su pojedini članovi ovog zakona kao što su oni koji određuju izgled i sadržaj izbornog materijala i ostvarivanje izbornog prava.

...

Izborna komisija opštine Negotin propisala je oblik i sadržaj obrazaca za sprovođenje izbora za odbornike SO Negotin:

Izborna komisija opštine Negotin na sednici održanoj dana 31.01.2014. godine propisala je oblik i sadržaj obrazaca za sprovođenje izbora za odbornike SO Negotin, koji se održavaju dana 16.03.2014.godine i iste stavila na raspolaganje učesnicima u izborima.

Obrasci su se mogli preuzeti u prostorijama Opštinske uprave opštine Negotin dana 01.02.2014. godine u vremenu od 12,00 do 13,00 časova kao i svakog radnog dana u vremenu od 7,00 do 15,00 časova.

Preporuke: Izborna komisija opštine Negotin propisala je oblik i sadržaj obrazaca za sprovođenje izbora za odbornike SO Negotin:

Izborni materijali su različiti od opštine do opštine pa tako Izborna komisija može da manipuliše izbornim materijalom.

...

Izborna komisija opštine Negotin donosi Zaključak broj: 013–3–23/2014

Na osnovu člana 25. stav 2. Zakona o lokalnim izborima („Službeni glasnik RS“, br. 129/07, 34/2010– odluka US i 54/11), Izborna komisija opštine Negotin na sednici održanoj 28.02.2014. godine, donela je

ZAKLJUČAK

1. Utvrđuje se da Izborna lista Vlaška narodna stranka – Doktor Mile, koju je podnela VLAŠKA NARODNA STRANKA, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin, sadrži nedostatke i to:

Da naziv Izborne liste nije određen prema nazivu političke stranke po Rešenju Ministarstva pravde i državne uprave Republike Srbije, broj 00-00-00112/2013-34 od 29.01.2014. godine, koji glasi „Vlaška narodna stranka– Partia neamului rumanese“ kao ni na izornoj dokumentaciji koja je dostavljena uz Izbornu listu, i to:

- Izjave o prihvatanju kandidature za odbornike Skupštine opštine Negotin za 15 kandidata, obrazac IK-NG-2/2014,
- Saglasnost nosioca izborne liste kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin, obrazac IK-NG-3/2014,
- Ovlašćenje za podnošenje izborne liste obrazac IK-NG-4/2014,
- Spisak birača koji podržavaju izbornu listu kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin, obrazac IK-NG-5/2014,
- Izjave birača o podržavanju liste kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin, ukupno 495 izjava, obrazac IK-NG-6/2014.

U navedenim dokumentima kod naziva izborne liste umesto Vlaška narodna stranka treba da stoji „Vlaška narodna stranka– Partia neamului rumanese“ – doktor Mile.

Da se usaglasi Potvrda o izbornom pravu sa Izbornom listom i Izjavom o prihvatanju kandidature u pogledu zanimanja za kandidata pod rednim brojem 3 Sandre Đorđević i umesto student treba da stoji diplomirani ekonomista.

Kod kandidata pod rednim brojem 10 Predraga Matića, umesto Predrag Matić treba da stoji Predrag Martić.

Nalaže se podnosiocu izborne liste da najkasnije u roku od 48 časova, od časa dostavljanja ovoga zaključka otkloni nedostatke.

Obrazloženje

Članom 25. stav 2. Zakona o lokalnim izborima („Službeni glasnik RS“, br. 129/07, 34/2010– odluka US i 54/11), predviđeno je da kad Izborna komisija utvrdi da izborna lista sadrži nedostatke koji su smetnja za proglašenje izborne liste, doneće u roku od 24 časa od prijema izborne liste zaključak kojim se podnosiocu izborne liste nalaže da najkasnije u roku od 48 časova, od časa dostavljanja Zaključka otkloni nedostatke i dostavi Izornoj komisiji.

Imajući u vidu nedostatke koje ova izborna lista sadrži, Izborna komisija je odlučila kao u dispozitivu i naložila podnosiocu da uočene nedostatke u roku od 48 sati otkloni. Broj: 013–3–23/2014

01.03.2014. godine
Negotin

...

Preporuke: Izborna komisija opštine Negotin donosi Zaključak broj: 013–3–23/2014

*Izborna komisija opštine Negotin pravi grešku u nazivu političke organizacije na rumunskom jeziku i umesto Partia neamului rumânesc koristi naziv Partia neamului rumanese i samim tim pogrešno upućuje **podnosioca Izborne liste** na dalje radnje.*

*Izborna komisija opštine Negotin ne pravi razliku između **naziva podnosioca Izborne liste** i **naziva Izborne liste**. Naziv **podnosioca liste** je naziv predlagača koji predlaže kandidate za odbornike. U članu 18. stav 1, Zakona o lokalnim izborima („Sl. glasnik RS“, br. 129/2007, 34/2010 – odluka US i 54/2011) stoji: Kandidate za odbornike mogu predlagati registrovane političke stranke, koalicije registrovanih političkih stranaka, kao i grupe građana čije izborne liste svojim potpisima podrži naj-*

manje 30 birača po predlogu za svakog kandidata na izbornoj listi. Predlagač mora na izbornoj listi imati najmanje jednu trećinu kandidata od ukupnog broja odbornika koji se bira.

U članu 22. stav 1, Zakona o lokalnim izborima („Sl. glasnik RS“, br. 129/2007, 34/2010 – odluka US i 54/2011) stoji: „**Naziv Izborne liste** određuje se prema nazivu političke stranke koja podnosi listu, a u naziv se može uključiti ime i prezime lica koje politička stranka odredi kao nosioca izborne liste.“, dakle ne stoji decidno da u **nazivu Izborne liste** mora da stoji ceo naziv registrovane političke stranke iz registra političkih stranaka Ministarstva pravde, već samo da se određuje prema nazivu političke stranke, što podnosiocu izborne liste daje mogućnost da pored punog, delimičnog ili skraćenog naziva stranke doda slogan, ime i sl. i ime nosioca liste (ako je određeno) i to ispred ili iza naziva stranke ili jedno ispred a drugo iza itd., pritom bez obaveze da se vodi računa o padežu, rodu i broju u pravopisnom smislu. (Primer: Izborna komisija opštine Bor je prihvatila izbornu listu Ujedinjenih regiona Srbije i to pod nazivom, URS-UJEDINJENI ZA GRAD BOR-MLAĐAN DINKIĆ

Dakle **naziv Izborne liste** može se promeniti jedino u obrascu Izborna lista za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin (obrazac IK-HГ-1/2014) i spisak birača koji podržavaju listu kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin (obrazac IK-HГ-5/2014), dok u obrascima: izjave o prihvatanju kandidature za odbornike Skupštine opštine Negotin (obrazac IK-HГ-2/2014), saglasnost nosioca izborne liste kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin (obrazac IK-HГ-3/2014), ovlašćenje za podnošenje izborne liste (obrazac IK-HГ-4/2014) i izjava birača (obrazac IK-HГ-6/2014), to se ne može učiniti jer ne postoje rubrike za upisivanje **naziva Izborne liste**, već postoje jedino rubrike za upisivanje **naziv podnosioca Izborne liste**.

Zaključak Izborne komisije opštine Negotin broj:013–3–23/2014da **Izborna lista** Vlaška narodna stranka – Doktor

Mile, koju je podnela VLAŠKA NARODNA STRANKA, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin, sadrži nedostatke i to: Da **naziv Izborne liste** nije određen prema nazivu političke stranke po Rešenju Ministarstva pravde i državne uprave Republike Srbije, broj 00-00-00112/2013-34 od 29.01.2014. godine, koji glasi „Vlaška narodna stranka- Partia neamului rumanesc“ kao ni na izbornoj dokumentaciji koja je dostavljena uz **Izbornu listu** je pogrešan i tendenciozan pa samim tim i **ništavan** kao i primedbu kod kandidata pod rednim brojem 10. Pređraga Martića, jer je preporuka Republičke izborne komisije da kada jedan karakter nedostaje ili se ponavlja dva puta zaredom ili su dva uzastopna karaktera permutovana, isto smatra za „lapsus scribe“ i ne uzima se kao nedostatak.

Prihvatiti kao nedostatak neusaglašenost zanimanja u Potvrdi o izbornom pravu sa **Izbornom listom** i Izjavom o prihvatanju kandidature za kandidata pod rednim brojem 3. Sandre Đorđević u Zaključku Izborne komisije opštine Negotin broj:013-3-23/2014da **Izborna lista** Vlaška narodna stranka – Doktor Mile, koju je podnela VLAŠKA NARODNA STRANKA, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin i isti nedostatak ispraviti.

Naloženo je podnosiocu izborne liste da najkasnije u roku od 48 časova otkloni ove nedostatke bez valjane pouke o pravnom sredstvu, odnosno mogućnosti prigovora na Zaključak u skladu sa članom 52. Zakona o lokalnim izborima koji glasi: Birač, kandidat za odbornika ili predlagač kandidata ima pravo da podnese prigovor izbornoj komisiji jedinice lokalne samouprave zbog nepravilnosti u postupku kandidovanja, sprovođenja, utvrđivanja i objavljivanja rezultata izbora.

Prigovor se podnosi u roku od 24 časa od dana kada je doneta odluka, odnosno izvršena radnja ili učinjen propust.

...

**Dopuna/izmena izborne dokumentacije u skladu sa
Zaključkom broj 013-3-23/2014**

OPŠTINSKA IZBORNA KOMISIJA U NEGOTINU

Predmet: Dopuna/izmena izborne dokumentacije u skladu sa Zaključkom broj 013-3-23/2014 od 01.03.2014 godine OIK Negotin

1. U Vašem Zaključku ste naveli kao nedostatak da naziv izborne liste nije određen prema nazivu političke stranke po Rešenju Ministarstva pravde i da naziv izborne liste treba promeniti umesto „Vlaška narodna stranka – Doktor Mile“ treba da bude „Vlaška narodna stranka – Partia neamului rumânesc – Doktor Mile“, što ćemo i učiniti.

2. U Vašem zaključku ste naveli da je naziv izborne liste potrebno izmeniti u sledećim dokumentima:

- IK-NG-2/2014; IZJAVA O PRIHVATANJU KANDIDATURE ZA ODBORNIKA SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG-3/2014; SAGLASNOST NOSIOCA IZBORNE LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG- 4/2014; OVLAŠĆENJE ZA PODNOŠENJE IZBORNE LISTE
- IK-NG-5/2014; SPISAK BIRAČA KOJI PODRŽAVAJU IZBORNU LISTU KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN i
- IK-NG-6A/2014; IZJAVA BIRAČA O PODRŽAVANJU LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN.

Obrasci koje je propisala OIK Negotin smo preuzeli sa zvaničnog sajta (web site) <http://negotin.rs/vest-izbo>

ri-2014-2050.htm – OBRASCI IZBORNE KOMISIJE OPŠTINA NEGOTIN.

U navedenim obrascima ne postoji rubrika za upisivanje naziva izborne liste osim u obrascu „IK-NG-5/2014; SPISAK BIRAČA KOJI PODRŽAVAJU IZBORNU LISTU KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN“

Dakle naziv izborne liste možemo promeniti jedino u obrascu IK-NG-5/2014; SPISAK BIRAČA KOJI PODRŽAVAJU IZBORNU LISTU KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN dok u obrascima:

- IK-NG-2/2014; IZJAVA O PRIHVATANJU KANDIDATURE ZA ODBORNIKA SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG-3/2014; SAGLASNOST NOSIOCA IZBORNE LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG- 4/2014; OVLAŠĆENJE ZA PODNOŠENJE IZBORNE LISTE
- IK-NG-6A/2014; IZJAVA BIRAČA O PODRŽAVANJU LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN to ne možemo učiniti jer ne postoje rubrike za upisivanje naziva izborne liste, već postoje jedino rubrike za upisivanje naziva podnosilaca izbornih listi.

Naziv izborne liste bi smo mogli izmeniti jedino još na obrascu „IK-NG-1/2014; IZBORNA LISTA KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN na kojem postoji rubrika za upisivanje naziva izborne liste, što ćemo i učiniti kako bi smo uskladili izbornu dokumentaciju.

3. Prihvatamo kao nedostatak neusaglašenost zanimanja u Potvrdi o izbornom pravu sa Izbornom listom i Izjavom o

prihvatanju kandidature za kandidata pod rednim brojem 3. Sandre Đorđević što ćemo blagovremeno učiniti.

4. Ne prihvatamo primedbu kod kandidata pod rednim brojem 10. Predraga Martića, jer je preporuka Republičke izborne komisije da kada jedan karakter nedostaje ili se ponavlja dva puta zaredom ili su dva uzastopna karaktera permutovana, isto smatra za „lapsus scribe“ i ne uzima se kao nedostatak, ali smo voljni da ovaj „nedostatak“ blagovremeno otklonimo.

***Preporuke: Dopuna/izmena
izborne dokumentacije u skladu
sa Zaključkom broj 013–3–23/2014.***

Pismo namere Milivoja Dobrosavljevića, ovlašćeno lice ispred Vlačke narodne stranke za izbore u Negotinu u potpunosti je u skladu sa potrebnim radnjama vezanim za Zaključak broj: 013–3–23/2014.

...

**Izborna komisija opštine Negotin
donosi Rešenje broj: 013–3–26/2014**

Na osnovu člana 25. stav 3. Zakona o lokalnim izborima („Službeni glasnik RS“, br. 129/07, 34/2010– odluka US i 54/11), Izborna komisija opštine Negotin na sednici održanoj 03.03.2014. godine u 13,20 časova, donela je

REŠENJE

ODBIJA SE proglašenje Izborne liste Vlačka narodna stranka– Doktor Mile, koju je podnela Vlačka narodna stranka, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin, broj 013–2–13/2014 od 01.03.2014. godine, zbog neispunjenja uslova predviđenih Zakonom o lokalnim izborima.

Obrazloženje

Dana 28.02.2014. godine, Izornoj komisiji opštine Negotin podneta je Izborna lista Vlačka narodna stranka– Doktor Mile, koju je podnela Vlačka narodna stranka, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin.

Kako je podneta Izborna lista imala nedostatke, Izborna komisija opštine Negotin je na sednici započetoj 28.02.2014. godine u 23,45 časova, donela Zaključak broj 013–3–23/2014 od 01.03.2014. godine, kojim se podnosiocu Izborne liste Vlačka narodna stranka– Doktor Mile, nalaže da u Zakonom predviđenom roku utvrđene nedostatke otkloni.

Izborna komisija opštine Negotin, na sednici održanoj 03.03.2014. godine, sa početkom u 13,20 časova, razmatrala je dokumentaciju podnosioca Izborne liste Vlačka narodna stranka– Doktor Mile, dostavljenu na osnovu Zaključka Izborne komisije opštine Negotin, broj 013–3–23/2014 od 01.03.2014. godine, i utvrdila da podnosilac Izborne liste Vlačka narodna stranka– Doktor Mile, nije otklonio sve nedostatke koji su mu naloženi Zaključkom, odnosno nije dostavio obrasce IK-NG–2/2014, IK-NG–3/2014, IK-NG–4/2014 i IK-NG–6/2014, koji su trebali da budu usaglašeni sa nazivom političke stranke po Rešenju Ministarstva pravde i državne uprave Republike Srbije, broj 00–00–00112/2013–34 od 29.01.2014. godine, te je Izborna komisija opštine Negotin svojim Rešenjem odbila da proglasi Izbornu listu Vlačka narodna stranka– Doktor Mile, koju je podnela Vlačka narodna stranka, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin.

Pouka o pravnom leku: Protiv ovog Rešenja može se podneti prigovor Izornoj komisiji opštine Negotin u roku od 24 časa od dana donošenja Rešenja.

Broj: 013–3–26/2014

03.03.2014. godine
Negotin

...

**Preporuke: Izornoj komisiji opštine Negotin
na Rešenje broj: 013-3-26/2014**

Izborna komisija opštine Negotin ne treba da grubo prelazi preko grešaka koje je sama činila u sadržaju obrazaca za sprovođenje izbora za odbornike SO Negotin.

*Izborna komisija opštine Negotin treba da prihvati dopune dobijene od strane Vlačke narodne stranke i proglasi **Izborna lista „Vlačka narodna stranka – Partia neamului rumânesc – Doktor Mile“***

U Rešenju broj: 013-3-26/2014 je data pogrešna pouka o pravnom leku koja nije u saglasnosti sa članom 54. Zakona o lokalnim izborima koji glasi: Protiv rešenja izborne komisije, može se izjaviti žalba Upravnom sudu u roku od 24 časa od dostavljanja rešenja.

Izborna komisija dužna je da sudu dostavi odmah, a najkasnije u roku od 12 časova sve potrebne podatke i spise za odlučivanje.

U postupku zaštite izbornog prava sud shodno primenjuje odredbe zakona kojim se uređuje postupak u upravnim sporovima.

Odluka po žalbi doneće se najkasnije u roku od 48 časova od dana prijema žalbe sa spisima.

Odluka doneta u postupku po žalbi je pravnosnažna i protiv nje se ne mogu podneti zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke, niti zahtev za ponavljanje postupka, predviđeni Zakonom o upravnim sporovima.

...

Žalba na Rešenje broj: 013-3-26/2014

UPRAVNOM SUDU U BEOGRADU

Beograd, Nemanjina 9

Na osnovu člana 52. Zakona o lokalnim izborima („Sl. glasnik RS“, br. 129/2007, 34/2010 – odluka US i 54/2011) blagovremeno izjavljujem

ŽALBU

na Rešenje broj 013-3-26/2014 od 03.03.2014. godine, Izborne komisije opštine Negotin kojim se ODBIJA proglašenje Izborne liste „Vlaška narodna stranka – Doktor Mile“, koju je podnela Vlaška narodna stranka, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin, broj 013-3-13/2014 od 01.03.2014. godine, zbog neispunjenja uslova predviđenih Zakonom o lokalnim izborima.

Vlaška narodna stranka je 28.02.2014.godine podnela izbornu listu pod nazivom „Vlaška narodna stranka –Doktor Mile“ u 23:45 časova.

Izborna komisija opštine Negotin je u svom Zaključku broj 013-3-23/2014 od 01.03.2014. godine, podnosiocu izborne liste naložila da otkloni sledeće nedostatke:

1. Da naziv izborne liste nije određen prema nazivu političke stranke po Rešenju Ministarstva pravde na dokumentaciji koja je priložena uz Izbornu listu i to:

- IK-NG-2/2014; IZJAVA O PRIHVATANJU KANDIDATURE ZA ODBORNIKA SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG-3/2014; SAGLASNOST NOSIOCA IZBORNE LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG- 4/2014; OVLAŠĆENJE ZA PODNOŠENJE IZBORNE LISTE
- IK-NG-5/2014; SPISAK BIRAČA KOJI PODRŽAVAJU IZBORNU LISTU KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN i
- IK-NG-6/2014; IZJAVA BIRAČA O PODRŽAVANJU LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN..,

i da u navedenim dokumentima kod naziva izborne liste umesto „Vlaška narodna stranka – Doktor Mile“ treba da stoji „Vlaška narodna stranka – Partia neamului rumânesc – Doktor Mile“

2. Neusaglašenost zanimanja u Potvrdi o izbornom pravu sa Izbornom listom i Izjavom o prihvatanju kandidature za kandidata pod rednim brojem 3. Sandre Đorđević i

3. Kod kandidata pod rednim brojem 10. umesto Predrag Matić treba da stoji Predrag Martić.

Naloženo je podnosiocu izborne liste da najkasnije u roku od 48 časova otkloni ove nedostatke bez valjane pouke o pravnom sredstvu, odnosno mogućnosti prigovora na Zaključak u skladu sa članom 52. Zakona o lokalnim izborima

U prilogu Vam dostavljam kopiju navedenog Zaključka

Obrasci koje je propisala OIK Negotin smo preuzeli sa zvaničnog sajta (web site) <http://negotin.rs/vest-izbori-2014-2050.htm> – OBRASCI IZBORNE KOMISIJE OPŠTINA NEGOTIN .

U propisanim obrascima:

- IK-NG-2/2014; IZJAVA O PRIHVATANJU KANDIDATURE ZA ODBORNIKA SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG-3/2014; SAGLASNOST NOSIOCA IZBORNE LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN,
- IK-NG- 4/2014; OVLAŠĆENJE ZA PODNOŠENJE IZBORNE LISTE
- IK-NG-6/2014; IZJAVA BIRAČA O PODRŽAVANJU LISTE KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN..,

ne postoji rubrika u kojoj se upisuje naziv izborne liste, već samo naziv podnosioca izborne liste, tako da u ovim dokumentima nismo mogli izmeniti (upisati) naziv izborne liste.

Naziv izborne liste smo izmenili u obrascima u kojima postoji rubrika za upisivanje naziva izborne liste i to:

- IK-NG-1/2014; IZBORNA LISTA KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN i
- IK-NG-5/2014; SPISAK BIRAČA KOJI PODRŽAVAJU IZBORNU LISTU KANDIDATA ZA ODBORNIKE SKUPŠTINE OPŠTINE NEGOTIN

Naloge iz tačaka 2. i 3. smo takođe otklonili.

Dopunu/izmenu izborne dokumentacije u skladu sa Zaključom broj 013-3-23/2014. od 01.03.2014 godine, sam blagovremeno podneo uz propratni akt 03.03.2014.godine u 13:00 časova, koji Vam dostavljam u prilogu.

Dana 03.03.2014. godine u 20:40 časova mi je uručeno Rešenje broj 013-3-26/2014 Izborne komisije opštine Negotin kojim se „ODBIJA proglašenje Izborne liste „Vlaška narodna stranka – Doktor Mile“ jer podnosilac liste nije otklonio sve nedostatke koji su mu naloženi Zaključkom, odnosno nije dostavio obrasce IK-NG-2/2014; IK-NG-3/2014; IK-NG- 4/2014; IK-NG-6/2014; koji su trebali da budu usaglašeni sa nazivom političke stranke po rešenju Ministarstva pravde i državne uprave“.

Napominjem da je u napred navedenom Zaključku, nedvosmisleno i jednoznačno, traženo da se u ovim obrascima izmeni naziv izborne liste, i nije nigde napomenuto nikakvo usaglašavanje a da u navedenim obrascima ne postoji rubrika za unošenje naziva izborne liste. Mi smo naziv izborne liste, izmenili, po preporuci iz Zaključka u svim obrascima u kojima postoji rubrika za upisivanje naziva izborne liste.

U Rešenju je takođe data pogrešna pouka o pravnom sredstvu koja nije u saglasnosti sa članom 54. Zakona o lokalnim izborima.

Smatram da smo u ovom upravnom postupku oštećeni jer smo promenili naziv izborne liste, iz Zaključka OIK Negotin, gde je to fizički bilo moguće a isti organ nam svojim Rešenjem to nije prihvatio.

Predlažem sudu da žalbu USVOJI a da Rešenje broj 013-3-26/2014 od 03.03.2014. godine, Izborne komisije opštine Negotin PONIŠTI.

Preporuke: Žalba na Rešenje broj: 013-3-26/2014

Žalba Milivoja Dobrosavljevića, ovlašćeno lice ispred Vlaške narodne stranke za izbore u Negotinu u potpunosti je u skladu sa potrebnim radnjama vezanim za Rešenje broj: 013-3-26/2014.

...

Upravni sud Rešenje 1 Už 17/14
Republika Srbija
UPRAVNI SUD
1 Už 17/14
07.03.2014. godine
Beograd

Upravni sud, u veću sastavljenom od sudija: dr Jadranke Injac, predsednika veća, Jasminke Vukašinić i Vesne Lazarević, članova veća, sa sudskim savetnikom Snežanom Bjelanović, kao zapisničarem, rešavajući o žalbi Vlaške narodne stranke iz Negotina, podnetoj preko ovlašćenog lica Dobrosavljević Milivoja iz Negotina, protiv Izborne komisije opštine Negotin, radi poništaja rešenja broj: 013-3-26/2014 od 03.03.2014. godine, u pravnoj stvari zaštite izbornog prava, u nejavnoj sednici veća, održanoj dana 07.03.2014. godine u 10,20 časova, doneo je

REŠENJE

Žalba **SE ODBACUJE**.

Obrazloženje

Žalbom podnetom ovom sudu dana 04.03.2014. godine u 12,38 časova, preko pošte 19300 Negotin, žalilac osporava rešenje Izborne komisije opštine Negotin, broj: 013-3-26/2014 od 03.03.2014. godine, kojim se odbija proglašenje Izborne liste „Vlaška narodna stranka – Doktor Mile“, koju je podnela Vlaška narodna stranka, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin, broj 013-2-13/2014 od 01.03.2014. godine, zbog neispunjenja uslova predviđenih Zakonom o lokalnim izborima. U žalbi ističe da je Vlaška narodna stranke Izbornu listu pod nazivom „Vlaška narodna stranka – Doktor Mile“ podnela 28.02.2014. godine u 23,45 časova, a da je Izborna komisija opštine Negotin zaključkom broj 013-3-23/2014 od 01.03.2014. godine, naložila otklanjanje nedostataka, nalazeći da naziv izborne liste nije određen prema nazivu političke stranke po Rešenju Ministarstva pravde i to: IK-NG-2/2014 – izjava o prihvatanju kandidature za odbornika Skupštine opštine Negotin; IK-NG-3/2014 – saglasnost nosioca izborne liste kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin; IK-NG-4/2014 – ovlašćenje za podnošenje izborne liste; IK-NG-5/2014 – spisak birača koji podržavaju izbornu listu kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin i IK-NG-6/2014 – izjava birača o podržavanju liste kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin, te da u navedenim dokumentima kod naziva izborne liste umesto „Vlaška narodna stranka – Doktor Mile“ treba da stoji „Vlaška narodna stranka – Partia neamului rumanesc – Doktor Mile“, da postoji neusaglašenost zanimanja u Potvrdi o izbornom pravu sa Izbornom listom i Izjavom o prihvatanju kandidature za kandidata pod rednim brojem 3 – Sandre Đorđević; da kod kandidata pod rednim brojem 10, umesto Predrag Matić treba da stoji Predrag Martić. Podnosiocu izborne liste nalo-

ženo je da najkasnije u roku od 48 časova otkloni navedene nedostatke, bez pouke o pravnom sredstvu u zaključku broj: 013-3-23/2014 od 01.03.2014. godine, odnosno mogućnosti prigovora u skladu sa članom 52. Zakona o lokalnim izborima. Dalje navodi da su obrasci koje je propisala OIK Negotin, preuzeti sa zvaničnog sajta, te da u istima ne postoji rubrika u kojoj se upisuje naziv izborne liste, već samo naziv podnosioca izborne liste, sa kog razloga se nije mogao upisati naziv izborne liste, a da je naziv izborne liste izmenjen u obrascima u kojima postoji rubrika za to odnosno u IK-NG-1/2014 – izborna lista kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin i IK-NG-5/2014 – spisak birača koji podržavaju izbornu listu kandidata za odbornike Skupštine opštine Negotin. Postupajući po navedenom zaključku od 01.03.2014. godine, žalilac je blagovremeno podneo dopunu/izmenu izborne dokumentacije uz propratni akt od 03.03.2014. godine u 13,00 časova, a istog dana u 20,40 časova, žaliocu je uručeno rešenje broj 013-3-26/2014, kojim se odbija proglašenje Izborne liste Vlaška narodna stranka – Doktor Mile, koju je podnela Vlaška narodna stranka, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin broj 013-2-13/2014 od 01.03.2014. godine, jer podnosilac liste nije otklonio sve nedostatke koji su naloženi zaključkom od 01.03.2014. godine odnosno nije dostavio obrasce IK-NG-2/2014, IK-NG-3/2014, IK-NG-4/2014 i IK-NG-6/2014. Posebno navodi da je u ožalbenom rešenju takođe data pogrešna pouka o pravnom sredstvu koja nije u saglasnosti sa članom 54. Zakona o lokalnim izborima. Smatrajući da je žalilac oštećen, jer je promenio naziv izborne liste gde je bilo moguće, a što Izborna komisija nije prihvatila, predlaže da sud žalbu usvoji i rešenje broj 013-3-26/2014 od 03.03.2014. godine, poništi.

U odgovoru na žalbu, koji je sa spisima predmeta dostavljen Upravnom sudu dana 07.03.2014. godine u 08,18 časova, Izborna komisija opštine Negotin navodi da je ožalbenim rešenjem odbijeno proglašenje Izborne liste „Vlaška narodna

stranka – Doktor Mile“, koja je podneta od strane ovlašćenog podnosioca, s obzirom da nakon što je utvrdila da Izborna lista sadrži nedostatke koji su smetnja za proglašenje iste, te podnosiocu dostavila zaključak sa nalogom da u roku od 48 časova otkloni tačno navedene i opisane nedostatke, a postupajući po dostavljenom dopunskom izbornom materijalu, utvrdila je da nije postupljeno po zaključku broj 013–3–23/2014 od 01.03.2014. godine odnosno nisu otklonjeni ukazani nedostaci. Posebno navodi da pre podnošenja žalbe, Izornoj komisiji nije dostavljen prigovor protiv rešenja koje se pobija žalbom, već je žalba podneta neposredno Upravnom sudu, a primerak istovetne žalbe, prema stanju u spisima predmeta, dostavljen je Izornoj komisiji opštine Negotin 04.03.2014. godine u 12,20 časova. Sa napred navedenih razloga, Izborna komisija opštine Negotin, predlaže da Upravni sud žalbu odbije i potvrdi rešenje broj 013–3–26/2014 od 03.03.2014. godine.

Nakon ocene podnete žalbe, odgovora na žalbu, kao i svih spisa ove pravne stvari, Upravni sud je našao da žalbu treba odbaciti.

Odlukom Narodne skupštine Republike Srbije 01 broj 013–77/14 od 17.01.2014. godine („Sl. Glasnik RS“, br 4/14), raspisani su izbori za odbornike Skupštine opštine Negotin za 16.03.2014. godine, a rokovi za vršenje izbornih radnji počinju da teku 29.01.2014. godine.

Uvidom u spise predmeta, dostavljenim uz odgovor na žalbu, Upravni sud je utvrdio da u istima nema prigovora žalioca upućenog Izornoj komisiji opštine Negotin, protiv rešenja broj: 013–3–26/2014 od 03.03.2014. godine, kojim se odbija proglašenje Izborne liste Vlačka narodna stranka – Doktor Mile, koju je podnela Vlačka narodna stranka, za izbor odbornika Skupštine opštine Negotin broj 013–2–13/2014 od 01.03.2014. godine, zbog neispunjenja uslova predviđenih Zakonom o lokalnim izborima.

Ordredbom člana 52. stav 1. Zakona o lokalnim izborima („Sl. Glasnik RS“, br. 129/07...54/11) propisano je da birač,

kandidat za odbornika ili predlagač kandidata ima pravo da podnese prigovor izbornoj komisiji jedinice lokalne samouprave zbog nepravilnosti u postupku kandidovanja, sprovođenja, utvrđivanja i objavljivanja rezultata izbora, dok je stavom 2. istog člana propisano da se prigovor podnosi u roku od 24 časa od dana kada je doneta odluka, odnosno izvršena radnja ili učinjen dopust.

Odredbom člana 53. stav 1. istog zakona, propisano je da će izborna komisija doneti rešenje u roku od 48 časova od prijema prigovora i dostaviti ga podnosiocu prigovora, a odredbom člana 54. stav 1. tog zakona, propisano je da se protiv rešenja izborne komisije, može izjaviti žalba Upravnom sudu u roku od 24 časa od dostavljanja rešenja.

Kako u konkretnom slučaju u spisima nema dokaza o podnetom prigovoru Izornoj komisiji opštine Negotin protiv navedenog rešenja, niti je dokaz o podnošenju prigovora dostavljen uz žalbu, već je direktno podneta žalba Upravnom sudu, to je Upravni sud na osnovu člana 26. stav 1. tačka 2. u vezi sa stavom 2. istog člana Zakona o upravnim sporovima („Sl. Glasnik RS“, br. 111/09), koji se shodno primenjuje na osnovu člana 54. stav 3. Zakona o lokalnim izborima, odlučio kao u dispozitivu rešenja.

REŠENO U UPRAVNOM SUDU

Dana 07.03.2014. godine u 10,20 časova, 1 Už 17/14

Zapisničar

Snežana Bjelanović, s.r

Predsednik veća sudija

dr Jadranka Injac, s.r.

Za tačnost opravka

Upravitelj pisarnice

Dejan Đurić

Preporuke: Upravni sud Rešenje 1 UŽ 17/14

Upravni sud treba da sudi pravično u skladu sa zakonom.

*Traži se zapisnik od Izborne komisije opštine Negotin za deo koji se odnosi na rad komisije vezano za izbornu dokumentaciju **Izborne liste** Vlaška narodna stranka – Doktor Mile.*

Podnosi se Ustavna žalba, zbog kršenja Ustava Republike Srbije od strane veća Upravnog suda sastavljenom od sudija dr Jadranke Injac, predsednika veća, Jasminke Vukašinić i Vesne Lazarević, članovi veća, sa sudskim savetnikom Snežanom Bjelanović, kao zapisničarem.

Uskladiti Zakon o lokalnim izborima sa Zakonom o opštem upravnom postupku i Zakonom o upravnim sporovima. Po usvajanju Ustavne žalbe poništavaju se izbori za izbor odbornika u Skupštini opštine Negotin. Ovaj Izveštaj se šalje na adrese svih domaćih i međunarodnih organizacija i institucija koje prate zaštitu prava i sloboda nacionalnih manjina u Republici Srbiji i izbore zakazane za 16. 03. 2014. godine.

...

2. Slučaj opstrukcije uvođenja nastave na rumunskom jeziku i politizacije pitanja jezika Vlaha severoistočne Srbije

Dana 31. avgusta 2014. godine grupa organizacija civilnog društva, politička organizacija i verska organizacija iz vlaške zajednice (Ariadnae Filum – Društvo za kulturu Vlaha – Rumuna Severoistočne Srbije, Udruženje roditelja koji žele da im deca uče rumunski jezik, Društvo Rumuna-Vlaha „Traian“, Društvo za očuvanje jezika, kulture i religije Rumuna-Vlaha iz Pomoravlja, Udruženje pravoslavnih žena „Sveta Maksima“, Vlaška Narodna Stranka i Rumunski pravoslavni protoprezviterat Priobalne Dakije) koji se već dugi niz godi-

na bave očuvanjem i unapređenjem etničkog identiteta Vlaha (kako se češće nazivaju pripadnici ove zajednice na srpskom jeziku), odnosno Rumuna (kako sebe, na svom maternjem jeziku, nazivaju pripadnici ove zajednice) obratili su se institucijama Republike Srbije zbog opstrukcija uvođenja nastave na rumunskom jeziku kao i grubog kršenje kulturne autonomije kroz politizaciju pitanja jezika Vlaha severoistočne Srbije.

Legitimna težnja jednog naroda, da kroz školski sistem Srbije sačuva i unapredi svoj maternji jezik, dovedena je do apsurd.

Od Vlade Republike Srbije traže:

- a) prestanak opstrukcije i uvođenje dopunske nastave na rumunskom jeziku u skladu sa zaključcima navedenim u Protokolu međudržavnih komisija Rumunije i Srbije potpisanog u Briselu 1. marta 2012. godine;
- b) pokretanje istrage i pozivanje na odgovornost svih onih koji su na bilo koji način bili umešani u opstrukciju uvođenja nastave na rumunskom jeziku u škole u severoistočnoj Srbiji;
- c) depolitizaciju i departizaciju pitanja jezika kojim govore Vlasi severoistočne Srbije;
- d) uključivanje i neminovnu arbitražu stručne javnosti po pitanju jezika i etničkog identiteta Vlaha severoistočne Srbije;
- e) Uvodjenje učenja nacionalne istorije i kulture Vlaha u nastavni program za svu decu koja pohađaju nastavu na teritoriji nastanjenoj pripadnicima naše zajednice.

3. Slučaj pisanje Telegrafa

Dana 20. oktobra 2014. godine u vreme pred izbore za Nacionalne savete nacionalnih manjina na veb stranici Telegrafa adresa: <http://www.telegraf.rs/vesti/1273391->

strndzanje-ovo-je-najbizarniji-seks-obicaj-u-srbiji-da-li-bi-ste-ga-i-vi-probali-video pojavio se članak sa naslovom: „STRNDŽANJE: Ovo je najbizarniji seks običaj u Srbiji! Da li biste ga i vi probali?“ u kome se Vlasi predstavljaju da su skloni incestu i orgijanju po pećinama. Taj članak je naišao na oštru reakciju i proteste vlaške javnosti. Važno je napomenuti da su članku o „strndžanju kod Vlaha“ prethodili članci o „opasnosti od novog Kosova“, „teritorijalnim pretenzijama Rumunije na istočnu Srbiju“ itd. Ne krije li se iza ove smišljene dezinformacije zapravo namera da se, tragajući za senzacijama, prikažu Vlasi u najgorem svetlu?

Ovde se portal Telegraf služio govorom mržnje prema vlaškoj zajednici i nisu poštovali profesionalne etičke standarde za medije. Na osnovu člana 174 Krivičnog zakonika učinjena je povreda ugleda zbog rasne, verske, nacionalne ili druge pripadnosti.

4. Slučaj Rumunske crkve u Busuru

Dana 2. novembra 2014. godine paroh bobovski i busurski je prilikom dolaska u busursku crkvu istu zatekao provaljenu. Vrata su bila razvaljena i jedan prozor razbijen. Provalnik je ušao u crkvu, skinuo jednu ikonu i sa njom razbio prozor. Ikona je ostavljena na mestu pada u travi pored crkve.

Ovim je učinjeno krivično delo Ugrožavanje sigurnosti, čl. 138 KZ i povređene odredbe čl. 49. Ustava RS, Zabrana izazivanja rasne, nacionalne i verske mržnje.

5. Slučaj Rumunskog Protoprezviterata u Negotinu

Dana 5. decembra 2014. godine, u sedištu Protoprozviterata Priobalne Dakije u Negotinu, ušla je nepoznata osoba predstavljajući se da je „šef BIA-e“ i zapretio svešteniku „da će mu ugasiti cigaretu u oko i da će ga zaklati“. Sveštenik je

ušao u zgradu Protoprozviterata, gde su se nalazile žene koje rade tamo. Neznamac je išao okolo kucajući u prozore i pokazao je kako će ih zaklati. Pozvali su policiju koja je odmah došla i uhapsila dotičnog. Od policije je zatraženo da preispitate ceo slučaj i spreči dalje ovakve pretnje. Ovim je povređen čl. 3 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (Pravo na život, slobodu i ličnu bezbednost) kao i čl. 49. Ustava RS, Zabrana izazivanja rasne, nacionalne i verske mržnje i čl. 43. i 44. Ustava RS, kojima se jemči sloboda veroispovesti, i učinjeno krivično delo Ugrožavanje sigurnosti, čl. 138 KZ.

Kancelarija Mreže CHRIS iz Novog Pazara beleži sledeće slučajeve:

1.

Slučaj R. K. iz sela Štavalj, opština Sjenica, više puta se obraćao Kancelariji Mreže CHRIS iz Novog Pazara da mu pravnim savetom i upustvom pomogne u realizaciji njegovog spora sa rudnikom uglja Štavalj. Imenovani je pokrenuo spor tražeći odštetu od rudnika Štavalj za porodični kuću i štalu koje su isprskale kao posledica sleganja terena za iskopani ugalj ispod njegovih objekata. On nije mogao da ostvari naplatu odštete od rudnika Štavalj, a svi meštani sela Štavalj a naročito oni koji rade u rudniku naplatili su po osnovu nagodbe ili sudske presude naknadu od rudnika. U 2014. godini ponovo se obratio Kancelariji Mreže CHRIS da preduzme jer su direktor rudnika i sudija u Sjenici školski drugovi i godinama odlažu suđenja zato što pravni zastupnik iz Despotovca ne dolazi na suđenja u Sjenicu.

Procena pravnog tima je da se radi o diskriminaciji po socijalnom i nacionalnom osnovu od strane direktora rudnika i sudije. Kancelarija Mreže CHRIS iz Novog Pazara napisala je predstavku Ministru policije i Visokom savetu pravosuđa sa obrazloženjem njegovog slučaja. Mesec dana posle

pisanja naših predstavki Ministarstvo je poslalo inspektore koji su sa R. K. obišli direktora rudnika i Sudiju i upozorili ih na moguće posledice ne-vršenja zakonskih ovlašćenja na svojim radnim mestima.

Sudija je presudila posle obilaska inspektora u roku od 20 dana, rudnik se žalio, a Apelacioni sud je doneo presudu (koja je postala pravosnažna 08.12.2014.godine) u kojoj je smanjio odštetni zahtev tužioca.

2.

Slučaj F. R., policajca iz Sjenice koji je suspendovan od strane komandira stanice policije u Sjenici na osnovu disciplinskog postupka za nesavestan rad u pograničnoj policiji. Sud je oslobodio F. R. krivične odgovornosti usled nedostatka dokaza da je od meštana sela Trijebinje primao mito za prelazak granice ka Crnoj Gori. On se žalio i tražio da ga vrate na posao što je policijska uprava odbila povodeći se stavom komandira policijske stanice B. T.

Kancelarija Mreže CHRIS iz Novog Pazara je 2013. godine poslala predstavku Povereniku za zaštitu ravnopravnosti RS i dobila odgovor da poverenik za zaštitu ravnopravnosti, ne postupa po pritužbi ukoliko je postupak po istoj stvari pokrenut kod drugog Suda. U slučaju F. R. pokrenut je krivični postupak protiv komandira B. T. u Novom Pazaru u kom do 31.12.2014. godine nije bilo sudske rasprave.

3.

Slučaj Đ. P. iz Novog Pazara obratila nam se za pomoć u ispravci jednog slova u imenu na izvodu iz matične knjige rođenih izdatom 20.02.2014.godine u izmeštenoj matičnoj službi grada Prištine u Nišu. Ovim izvodom njeno ime u originalu na Albanskom u Prištini vodi se kao „Đuljhana“ a u Nišu izdato joj je u izvodu ime „Đulhana“ što ne odgovara svim njenim ostalim dokumentima od osmogodišnje škole

do završene specijalizacije lekara. Službenik u Nišu je imao tvrdokoran stav da to ne sme da se menja i da nema pravnog osnova, tako da nisu uspele naše urgencije kao ni urgencije predstavnika više NVO.

Imenovana je ovlastila građanina u Nišu M. M. da u njeno ime podnese zahtev za izmenu imena u izvodu matične knjige rođenih. Odgovorni službenik u matičnoj službi ni po tom zahtevu nije postupio. Krajem godine otac podnosioca zahteva dobio je izvod sa tačnim podacima. U ovom slučaju radi se o diskriminaciji po nacionalnoj osnovi.

Kancelarija Mreže CHRIS iz Niša

Diskriminacija po osnovu invaliditeta najprisutnija je u području Niša gde je u posmatranom periodu po tom osnovu pravnu pomoć potražilo troje sugrađana dok je nacionalna pripadnost kao osnov diskriminatornog postupanja na drugom mestu (2 lica, jedno lice pripadnik Romske nacionalne manjine i lice sa područja Kosova). U pomenutim slučajevima strankama je ponuđena usluga sastavljanja pritužbe ali u većini slučajeva korisnici usluga nisu želeli da formalno pokreću postupke pred Poverenikom dok su u nekim slučajevima postupci pred nadležnim sudovima već u toku što sprečava delovanje službe Poverenika po podnetim pritužbama. Valja napomenuti snažnu inicijativu udruženja osoba sa invaliditetom u Nišu koja je rezultovala uspostavljanjem saradnje istih sa predstavnicima Komunalne policije u tom gradu. Sprovedena je zajednička akcija uklanjanja nepropisno parkiranih vozila na stazama koje koriste slepa i slabovida lica a saradnja će biti nastavljena u godinama koje slede, barem po obećanjima nadležnih predstavnika Komunalne policije na okruglim stolovima kojima su prisustvovali predstavnici Mreže CHRIS. Takođe uspostavljena je saradnja sa upravom za saobraćaj u smislu obeležavanja taktilnih staza saobraćajnim znacima.

Kancelarija Mreže CHRIS iz Valjeva

Na konferenciji za novinare, koju je krajem 2014. godine povodom 10. decembra Međunarodnog dana ljudskih prava, organizovala CHRIS kancelarija u Valjevu, a na kojoj su pored predstavnika Chris-a govorile i predstavnice Romske zajednice i udruženja osoba sa invaliditetom, moglo se čuti i sledeće: Jedan broj porodica Romske nacionalnosti u Valjevu živi u potpuno nehumanim uslovima, u napuštenim stambenim zgradama (posle NATO bombardovanja), bez vode i struje i u opasnosti od urušavanja zgrada. Grad Valjevo je spreman da novčano pomogne ovim porodicama i to na način da pokrije troškove stanovanja u iznajmljenim stanovima ili kućama privatnih lica, gde bi članovi ovih porodica bili smešteni. Po rečima Koordinatora za Romska pitanja grada Valjeva, problem nastaje kada zakupodavci uvide da bi budući stanari njihovih objekata bili Romi. Naime, ni jedan zakupodavac! sa kojim su gradske vlasti želele da sklope dogovor, nije bio spreman na činjenicu da bi u tim objektima mogle stanovati Romske porodice. Ova zabrinjavajuća činjenica apostrofirana je na svim skupovima u gradu, čija je tema bila borba protiv diskriminacije, ali do sada, nažalost, nije napravljen pomak u pozitivnom smeru.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
343.85:343.412(497.11)“2014“
342.726(497.11)“2014“

DISKRIMINACIJA u Srbiji 2014 : izveštaj Koalicije
protiv diskriminacije / [urednik izdanja Saša Gajin]. –
Beograd : Centar za unapređivanje pravnih studija, 2015
(Beograd : Dosije studio). – 125 str. ; 20 cm. – (Biblioteka
Suočavanja ; 57)

Tiraž 500. – Str. 7–12: Uvodnik / Saša Gajin. – Napomene i
bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7546-098-5

a) Дискриминација – Спречавање – Србија – 2014 б)
Људска права – Заштита – Србија – 2014

COBISS.SR-ID 214960140

ISBN 978-86-7546-098-5

